SANTIAGO DE CHILE

Speranță și lacrimi de bucurie

Un guvern civil de „reconstrucție democratică", după aproape 17 ani de dictatură militară — acesta a fost sensul ceremoniilor, de mare încărcătură politică dar și emoțională, desfășurate duminică în Chile. Patricio Aylwin și-a rostit primul său discurs prezidențial luni, în cadrul „sărbătorii democrației", organizată pe stadionul național din Santiago, cel ce fusese transformat într-o uriașă închisoare după lovitura de stat militară din 11 septembrie 1973.

Nimic din ceea ce a însemnat transferul puterii nu a fost întîmplător : ultimul discurs prezidențial al generalului Augusto Pinochet a avut loc sîmbătă ; duminică, la sediul Congresului Național, aflat la Valparaiso, a intrat în funcție noul parlament, iar cîteva momente mai tîrziu președintele Senatului, democrat-creștinul Gabriel Valdes, i-a înmînat eșarfa prezidențială lui Patricio Aylwin, care refuzase s-o primească de la predecesorul său, prezent totuși la ceremonie. Cu cîteva excepții, o serie de șefi de stat și de delegații au sosit la Santiago duminică, pentru a evita, la rîndu-le, întrevederea protocolară cu generalul Pinochet.

Regimul de dictatură militară se încheia, astfel, printr-o dezavuare explicită, ceea ce au confirmat și evenimentele ulterioare. Căci, dacă după-amiază Patricio Aylwin era primit, la Santiago, de o mulțime entuziastă, ieșită masiv în stradă, fostul președinte fusese întîmpinat la Valparaiso cu ouă și roșii, aruncate în direcția sa, în momentul cînd părăsea clădirea parlamentului. Mulțimea din Santiago s-a masat în jurul sediului tradițional al puterii executive — palatul „La Moneda" — unde Patricio Aylwin a anunțat lista noului său guvern. „Trăim o zi istorică, o zi a bucuriei. Chile se întoarce la democrație fără violență, fără sînge și ură. Tre-

Patricio Aylwin — un mandat prezidențial (1990—1994) de tranziție spre democrație

Augusto Pinochet — comandant șef al armatei (terestre) pînă în 1997

17 ani...

● 11 septembrie 1973 — *după mai multe luni de tulburări sociale și de rezistență în fața unor măsuri economice (naționalizări, reformă agrară etc), are loc lovitura de stat militară împotriva guvernului, ales, de „Unitate Populară", al președintelui Salvador Allende (socialist). În fruntea statului se instalează un regim de dictatură militară, în cadrul căruia puterea politică se va concentra în mîinile unei junte alcătuite din patru membri (șefii armatei terestre, aviației, marinei și poliției), aflați sub conducerea, în calitate de președinte al țării, a generalului Augusto Pinochet. Va fi pentru prima dată, în decurs de aproape jumătate de secol, cînd, în Chile, este răsturnat un guvern civil. Junta dizolvă parlamentul, interzice orice activitate politică și introduce o strictă cenzură. Se declară starea de asediu ;*

● *1974-1975 — continuă seria arestărilor, este practicată tortura, se înregistrează mii de dispăruți. Încep criticile în străinătate la adresa politicii represive și a încălcării drepturilor omului. Ca urmare, o parte a celor arestați sînt eliberați și exilați. Crește numărul emigrărilor pe motive politice. Pe plan economic, se trece la stimularea investițiilor de capital străin, sînt reprivatizate o serie de întreprinderi și redate proprietarilor unele terenuri expropiate prin reforma agrară între anii 1965—1973 ;*

● 11 septembrie 1976 — *sînt promulgate trei „acte constituționale" în scopul creării unei „democrații autoritare" ;*

● 12 martie 1977 — *toate partidele politice, fără excepție, sînt interzise. Starea de asediu va fi prelungită din șase în șase luni ;*

● 21 martie 1977 — *o rezoluție a Adunării Generale a ONU condamnă încălcarea drepturilor omului în Chile ;*

● 4 ianuarie 1978 — *generalul Augusto Pinochet organizează un referendum în sprijinul politicii sale. Peste 75 la sută din chilieni se declară de partea guvernului „în fața agresiunii externe". Este ridicată starea de asediu, introdusă în 1973, și înlocuită cu starea de urgență ;*

● 11 septembrie 1980 — *o nouă Constituție, redactată de regimul militar, este adoptată printr-un referendum, în legătură cu care se emit dubii privind practicile electorale întrebuințate. Generalul Pinochet are asigurată menținerea strictă a puterii pînă în 1989 ;*

● 1981-1983 — *pe fondul politicii represive, se intensifică opoziția față de guvern, evidentă în toate sectoarele, inclusiv la nivelul înaltei ierarhii a bisericii. Demonstrațiile de stradă sînt reprimate violent ;*

● iulie 1983 — *deși interzise, partide de dreapta și centru-dreapta formează coaliția „Acțiunea Democratică", cerînd revenirea la democrație ; se constituie și o confederație sindicală, ca și o coaliție a stîngii. Au loc, ca formă specifică de protest, „los caceroleos", demonstrații în cursul cărora oamenii băteau cu o lingură în vase de email goale. Generalul Pinochet intensifică practica exilurilor, dar poziția sa începe să slăbească în momentul în care unii membri ai juntei încep să facă declarații publice împotriva politicii sale ;*

● septembrie 1983 — *este introdusă „starea de perturbare a ordinii interne" și sînt interzise demonstrațiile neautorizate. Guvernul lansează o serie de măsuri populiste și proiecte de lucrări publice. Circa o mie de exilați primesc permisiunea de a reveni în țară ;*

● 1984-1985 — *se înmulțesc „zilele de protest național", soldate cu morți și răniți, continuă seria atentatelor cu bombe, are loc prima grevă generală. Conflictele sociale se datorează lipsei de libertăți politice și folosirii violenței de către guvern — afirmă un document al clerului catolic, considerat cea mai aspră condamnare a regimului din ultimii 12 ani. În august 1985, biserica facilitează convorbiri între 11 grupări de opoziție, care duc la un „acord național pentru o tranziție spre democrație". A. Pinochet respinge dialogul cu opoziția. Acordul este sprijinit, totuși, de fostul membru al juntei, generalul G. Leigh, și de succesorul său, generalul F. Matthei (aviație) ;*

● 4 septembrie 1986 — *atentat eșuat împotriva lui A. Pinochet, organizat de Frontul Patriotic Manuel Rodriguez, grupare de gherilă apropiată de partidul comunist ;*

● 15 ianuarie 1987 — *se aprobă o nouă legislație, care permite formarea partidelor politice, cu excepția celor marxiste ;*

● 5 octombrie 1988 — *în cadrul referendumului, ce urma să aprobe candidatura (unică), la postul de președinte, a generalului Pinochet, populația răspunde printr-un majoritar „nu". Se conturează deja formarea unei largi coaliții de opoziție față de regimul militar ;*

● 14 decembrie 1989 — *alegerile prezidențiale sînt cîștigate de Patricio Aylwin (democrat-creștin), candidatul „Coordonării partidelor politice pentru democrație".*

buie să avem grijă de această libertate pe care sîntem în curs s-o recucerim. O vom face în măsura în care vom ști să ne respectăm unii pe alții. Am nevoie de ajutorul vostru pentru a construi o democrație în care să domnească dreptatea și justiția pentru toți", a spus el, apărînd pentru cîteva momente în balconul palatului „La Moneda". Clădirea a fost, pînă acum, un simbol tragic pentru chilieni : distrusă în bună parte în timpul puciului din 1973, cînd au murit președintele Salvador Allende și cîțiva dintre colaboratorii lui apropiați, ea a fost reconstruită abia după șapte ani. Fusese sediul executivului încă din 1846 ; în timpul dictaturii, militarii au folosit un edificiu alăturat, numit Diego Portales. Acum, din nou, „La Moneda" își regăsea menirea sa dintotdeauna, față de care chilienii rămân indisolubil legați.

Patricio Aylwin urmează să exercite un mandat prezidențial cu o durată de patru ani. Odată cu el a fost reinstalat parlamentul, rezultat pe aceeași cale a urnelor : Camera Deputaților (120 membri aleși) și Senatul (38 membri aleși și 9 numiți de fostul regim). Puterea legislativă revine, astfel, forului în drept, după ce rolul acestuia fusese îndeplinit de junta militară. Armata s-a retras acum în cazărmi, dar rolul său este departe de a fi neglijabil. Potrivit Constituției, adoptată în 1980, Augusto Pinochet va exercita, pînă în 1997, funcția de comandant șef al armatei terestre, la care a refuzat să renunțe, deși „acest lucru nu este bun pentru țară", cum s-a exprimat noul președinte. Patricio Aylwin preia, de altfel, o moștenire plină de probleme pe plan social și militar, ca și un dosar delicat, cel al drepturilor omului.

Politician cu o deosebită experiență, spirit moderator și cu un prestigiu incontestabil, șeful statului va trebui să găsească formula potrivită pentru a menține militarii în afara vieții politice și a evita, în același timp, stări de confruntare cu aceștia. Căci, Patricio Aylwin este nevoit, cel puțin deocamdată, să coabiteze cu generalul Pinochet, șeful celei mai importante componente a armatei și care s-a arătat intransigent asupra rolului său de „garant al securității" tuturor trupelor. Fostul președinte, care după alegeri a propulsat o serie de legi ce acordă militarilor „o virtuală autonomie", refuză să se supună ministrului apărării și nu-l recunoaște, ca superior al său, decît pe șeful statului. Pe de altă parte, în ce privește drepturile omului, generalul a făcut un avertisment clar : „dacă cineva se va atinge de unul din oamenii mei, aceasta va însemna sfîrșitul statului de drept" în Chile. Patricio Aylwin a făcut declarații prudente pe această temă, afirmînd, însă, că trebuie „aflat adevărul" asupra încălcării drepturilor omului, pentru ca, ulterior, să poată fi vorba de o eventuală „iertare". Conform bisericii catolice, circa 4.000—5.000 de persoane au fost asasinate între 1973—1989, iar 700 sînt considerate „dispărute". Anumite cazuri notorii, apreciază observatorii, vor fi, totuși, greu de abordat : cel al generalului Carlos Prats, ucis, în 1974, la Buenos Aires, de membri ai poliției secrete, sau cel al lui Orlando Letelier, fost ministru de externe în cabinetul Allende, asasinat la Washington, în 1977. O amnistie aprobată în 1978 de guvernul militar reprezintă, din punct de vedere juridic, o stavilă în calea oricăror urmăriri penale legate de încălcări, comise pînă la acea dată, ale drepturilor omului, ceea ce înseamnă circa 80 la sută din cazuri.

Pentru noul guvern, o altă situație dificilă o reprezintă moștenirea nefavorabilă în plan social. Lansînd o economie de piață, promovată cu deosebită insistență, fostul regim militar a reușit să modernizeze țara, cu rezultate macroeconomice deosebite, practic de invidiat într-o regiune afectată de o profundă criză sub acest aspect. Succesele economice (rata de creștere a fost de 9,8 la sută în 1989) din ultimii ani au antrenat, însă, un cost social foarte ridicat pentru o mare parte a populației : 50 la sută din chilieni trăiesc, conform cifrelor unor organisme specializate, în stare de sărăcie, salariul mediu și minim fiind în continuă scădere. Actualul guvern își propune, în consecință, să mențină stabilitatea economică, dar însoțind-o de o justă distribuire a venitului național și de măsuri în sprijinul celor mai defavorizați.

Format în majoritate din democrat-creștini, dar și din miniștri socialiști, radicali (de orientare social-democrată) și independenți, noul guvern chilian va trebui să facă față dificultăților unei democrații limitate de hățișul încorsetărilor acumulate în anii de regim militar. Rolul său este unul de „reconstrucție democratică", atît pe plan intern, cît și extern. Sub acest aspect, Patricio Aylwin a declarat că „în Chile nu vor mai fi deținuți politici", așteptîndu-se anunțarea apropiată a unei amnistii. Pe de altă parte, se deschid perspective clare spre încheierea etapei de izolare internațională, care a caracterizat anii de dictatură militară. Chiar în ziua învestiturii oficiale a noului președinte, s-a semnat, la Santiago, reluarea relațiilor diplomatice dintre Chile și cinci țări est-europene (URSS, R.D.G., Polonia, Cehoslovacia, Iugoslavia), relații ce fuseseră întrerupte în 1973. Aceeași măsură este preconizată în ce privește Mexic și Cuba, intenționîndu-se, în general, o extindere a raporturilor chiliene cu lumea, ceea ce va însemna o reintrare în normal a acestui stat prin tradiție deschis și democratic.

La Santiago, speranțele au renăscut, iar emoția și bucuria încheierii acoladei dictaturii au umplut de lacrimi ochii majorității celor prezenți la ceremonia învestiturii oficiale a noului președinte, ca și ai celor ce au urmărit, pe întreg teritoriul țării, transmisiunile în direct. În același timp, euforia a generat incidente și confruntări cu poliția, iar în preziua transferului puterii o serie de atentate cu bombe au fost revendicate de extrema-stîngă. Semnificativ rămîne, însă, faptul că, la guvern, se află — prin „Concertarea partidelor pentru democrație", ce reunește 17 formațiuni politice — grupări cu orientare de centru (de la centru—dreapta la centru—stînga), extremele fiind marginalizate, una din caracteristicile actualului moment de tranziție pe care Chile a început a-l traversa de la 11 martie.

Anca Voican

Germanii și frontiera poloneză

După o săptămînă de neînțelegeri, partenerii coaliției guvernamentale vest-germane — Uniunile Creștine (Uniunea Creștin-Democrată / Uniunea Creștin-Socială) și Partidul Liber-Democrat — au realizat un compromis în problema recunoașterii graniței occidentale a Poloniei (Oder-Neisse). Ca urmare a acestuia, în Bundestag a putut fi adoptată, la 8 martie, o rezoluție, potrivit căreia parlamentele celor două state germane vor trebui să adopte, după alegerile din R.D.G., de la 18 martie, declarații identice, cu următorul conținut : „Poporului polonez i se dau asigurări că dreptul său de a trăi în cadrul unor frontiere sigure nu va fi pus sub semnul întrebării de noi, germanii, prin pretenții teritoriale, în prezent sau în viitor". Rezoluția prevede, de asemenea, că un tratat asupra frontierelor va fi semnat, ulterior, între Polonia și statul german unificat.

Premierul est-german, Hans Modrow, propusese, înainte ca această rezoluție să fie adoptată, ca între cele două state germane și Polonia să fie semnat un acord tripartit, care să stipuleze că frontiera orientală a R.D.G. (linia Oder-Neisse) rămîne cea a Germaniei unificate.

Purtătorul de cuvînt al guvernului polonez, d-na Malgorzata Niezabitowska, a declarat că rezoluția coaliției guvernamentale vest-germane „reprezintă un pas înainte", dar „nu satisface" Polonia. „Sîntem interesați — a subliniat ea — în semnarea unui tratat perfect valabil din punct de vedere juridic, care recunoaște frontiera noastră occidentală pe linia Oder-Neisse". Primul ministru polonez, Tadeusz Mazowiecki, a propus cancelarului vest-german, Helmut Kohl, ca R.F.G. și R.D.G. să semneze cu Polonia un tratat asupra intangibilității liniei Oder-Neisse înaintea unificării germane și ca acest tratat să fie, apoi, ratificat de guvernul Germaniei unificate.

Evenimente — premieră

☐ De la înghețarea relațiilor bilaterale, în anul 1939, V. Poliakov, directorul Departamentului pentru Orientul Mijlociu și Africa de Nord din MAE al URSS, este prima oficialitate sovietică de rang înalt care a efectuat o vizită în Arabia Saudită. În cursul unei convorbiri cu ministrul saudit de externe, Saud Al Faisal, el a prezentat — potrivit agenției „Reuter" — reformele întreprinse de Mihail Gorbaciov, precum și poziția țării sale în legătură cu problema palestiniană, cu emigrarea evreilor sovietici în Israel, războiul dintre Iran și Irak și problema afgană.

☐ Negocierile dintre RDG și Israel privind stabilirea de relații diplomatice între cele două țări au continuat la Copenhaga. Menționăm că este vorba de pregătirea unei evoluții inedite. În timp ce între Israel și alte state din Tratatul de la Varșovia s-a pus și se pune problema reluării raporturilor diplomatice, întrerupte în 1967, între RDG și statul evreu nu au existat, pînă în prezent, asemenea relații.

ORIENTUL MIJLOCIU

Metamorfozele „planului Baker"

Lansată în octombrie trecut, inițiativa în cinci puncte a secretarului de stat american James Baker a rezistat bine presiunilor la care a fost supusă — după șase luni se dovedește o formulă viabilă ce poate duce la începerea, într-un viitor apropiat, a unui dialog palestiniano-israelian.

Propunerea Administrației americane a survenit după ce în regiunea Orientului Mijlociu fuseseră date publicității trei planuri de pace: Este vorba de planul în patru puncte al premierului Yitzhak Shamir, din mai, urmat de planul, tot în patru puncte, al președintelui Arafat, din iulie, și de cel al șefului statului egiptean, Hosni Mubarak, în zece puncte, din septembrie.

Inițial, inițiativa Baker a fost respinsă atît de palestinieni, cît și de israelieni. Planul preciza că : Statele Unite se pronunță în favoarea inițierii unui dialog între Israel și palestinieni (1) ; Egiptul nu va putea să-i înlocuiască pe palestinieni la negocieri și nu îi va reprezenta, deși îi va putea sfătui (2) ; Israelul va angaja negocieri cu palestinienii, dar numai cu o delegație palestiniană care să fie acceptată în prealabil de Israel (3) ; Israelul va participa la aceste negocieri, care se vor desfășura în Egipt, cu condiția ca ele să se bazeze pe planul de pace israelian (4) ; palestinienii vor fi prezenți la discuțiile consacrate modalităților de organizare a alegerilor din teritoriile ocupate, așa cum prevede inițiativa israeliană (5). La mai puțin de o lună de la lansarea sa, „planului Baker" i s-au adus modificări. Punctul trei care se referea la componența delegației palestiniene a fost suprimat. De altfel, președintele Arafat declara că este absurd ca, în cadrul unor negocieri, o parte să hotărască delegația celeilalte. La punctul cinci s-a adoptat o formulă mai concretă, în care se arată că palestinienii nu vor putea discuta decît despre alegeri și despre procesul negocierilor. Israelul dorea ca palestinienii să nu abordeze modalitățile privind organizarea alegerilor.

În dialogul pe marginea „planului Baker", Administrația americană a respins cererea autorităților israeliene ca, în delegația adversă, să fie incluși numai palestinieni din teritoriile ocupate, precum și pe aceea ca tratativele palestiniano-israeliene să se desfășoare atît la Cairo cît și la Ierusalim. Statele Unite au lăsat, astfel, să se înțeleagă că „planul Baker" este deschis modificărilor, dar numai acelora care nu alterează linia politică promovată de Washington în regiunea Orientului Mijlociu.

Activitatea politico-diplomatică a Statelor Unite din ultimul timp, în această zonă, lasă să se întrevadă faptul că Washingtonul și-a asumat responsabilitatea de a-i aduce pe palestinieni și israelieni la masa tratativelor. Misiunea americanilor este cu atît mai dificilă, cu cît ei doresc să-și mențină relațiile speciale cu Israelul și să își consolideze, în același timp, legăturile cu unele țări arabe.

Refuzul Administrației de a da curs unor cereri israeliene, unele declarații tranșante ale mai multor oficialități americane, continuarea dialogului SUA-OEP au creat preocupare în rîndul guvernului israelian. De cîteva luni se practică un interesant șah politic, regulile jocului fiind însuși „planul Baker". Americanii trebuie să-l respecte în calitate de arbitru. Palestinienii au acumulat, de-a lungul ultimilor ani, ,o experiență politică pe care au început să o folosească cu succes. Au învățat să aibă răbdare, să gîndească de două ori și să mute o dată. Acceptînd propunerile lui Baker, palestinienii au declanșat cronometrul israelian. Era rîndul cabinetului Shamir de a lua o decizie.

La încheierea ediției noastre, agențiile internaționale de presă transmiteau că premierul Shamir l-a demis pe Shimon Peres din funcția de ministru de finanțe, ceea ce a dus la demisia în bloc a miniștrilor membri ai Partidului Muncii. Demisia devine efectivă după 48 de ore. De 15 luni, Partidul Muncii și blocul Likud formează guvernul de coaliție. Parlamentul israelian (Knessetul) se întrunește joi pentru a da sau nu votul de încredere guvernului și, implicit, primului ministru.

Ștefan Cârjă

Africa. Armata și viața publică

De la Bokassa la Bisho...

Știți ce stat are capitala Bisho ? Ca să nu vă lăsăm s-o căutați îndelung, poate chiar în van, vă precizăm că este vorba de Ciskei, „stat" creat de Africa de Sud, nerecunoscut de nici-o altă țară, evident în afara „mămicii", și nici de comunitatea internațională. „Situat" pe malurile Oceanului Indian, între Johannesburg și Capetown, este locuit de negri și avea un „președinte" ales pe viață — Lennox Sebe. Scriem „avea", întrucît, la începutul săptămînii trecute, în Ciskei s-a înfăptuit o lovitură de stat militară, în urma căreia noul om forte este generalul Josh Oupa Gzozo, împotriva căruia Africa de Sud a expediat mai multe unități de soldați sau polițiști, dorind să restabilească ordinea și pentru a proteja... interesele sud-africane.

Dincolo de paradoxurile Ciskei-ului, prezența armatei pe scena politică respectivă — cîtă și cum există ea — a readus în prim plan rolul armatei în Africa, exact în momentul în care revista noastră se referea pe larg, în numărul trecut, la această problemă generală. Din acest unghi trebuie făcute cîteva remarci, în special în legătură cu modul în care a intervenit armata în viața politică a diferitelor țări africane, după ce în Benin (fost Dahomey), în 1963, a avut loc prima lovitură de stat militară din istoria contemporană a Africii, ea soldîndu-se cu moartea președintelui țării și deschizînd seria celor șase lovituri de stat militare pînă în 1972, la 26 octombrie, cînd a venit la putere locotenent-colonelul Mathieu Kerekou (aflat și azi în fruntea statului), și succesiunii celor 10 președinți.

Fiindcă a venit vorba despre grade, să relatăm că prima lovitură de stat din Burundi a avut loc la 21 noiembrie 1966, inițiatorul ei fiind Michel Micombero, locotenent-colonel, comandantul gărzii regale (rege era Mwambutsa IV). Nemulțumit de politica regelui, sau, mai curînd, contaminat de virusul loviturilor de stat militare, care începuseră să fie la modă în țările de pe continent, proaspăt independente, Michel Micombero și-a ales o mînă de soldați dintre cei pe care-i comanda, s-a deplasat la tunul instalat în fața palatului regal, l-a întors cu țeava spre imobil, luînd poziție de tragere. Mai înainte, a somat să fie debarcat regele Mwambutsa al IV-lea. După parlamentări îndelungi și de la distanță, în timpul cărora rebelul șef a rămas ferm pe poziție, regele a abdicat, monarhia a fost abolită, țara a devenit republică, iar Micombero numit șef al statului. Cîtva timp mai tîrziu, s-a aflat că tunul ce jucase rolul decisiv în evenimente nu avea nici măcar o ghiulea. Apocrifă sau nu, întîmplarea sugerează ușurința cu care, în unele state africane, a putut interveni armata în viața politică a unora dintre ele, cu structuri politico-economice atît de șubrede.

În schimb, în alte cazuri, apariția armatei pe scena politică a unor țări s-a produs în urma unor evenimente sîngeroase, cu multe victime, între care chiar președinții în funcție (precum William R. Tolbert jr. în Liberia, asasinat în 1980, sau col. Richard Ratsimandram din Madagascar, ucis la 12 februarie 1975), și mari pagube materiale.

Cît privește gradele autorilor unor asemenea lovituri de stat, ele cuprind practic întreaga paletă : de la sergentul-șef de infanterie, Samuel K. Doe (Liberia, 12 aprilie 1980), la căpitanul de corvetă Didier Ratsiraka (Madagascar, 15 iunie 1975) ; de la căpitanul de parașutiști Thomas Sankara (Burkina Faso, noiembrie 1982), la generalul Omar Hassan al Bashir (Sudan, iunie 1989).

Din cele 51 de state africane independente, armata a intervenit în viața politică a 25 dintre ele (uneori, de mai multe ori, cum este cazul Nigeriei, Burkinei Faso, Beninului, Ghanei, Sudanului, Mauritaniei etc). Alteori, puterea a fost predată civililor, pentru a fi reluată după un timp. În sfîrșit, vom aminti că înălțările în grad ale autorilor loviturilor de stat au condus la situații neobișnuite : Gaafar Nimeiri (Sudan) și Idi Amin Dada (Uganda) au fost înlăturați de la putere pe cînd aveau grad de mareșal ; în prezent, gradul respectiv îl deține doar Mobutu Sese Seko (Zair).

Un caz nu mai puțin interesant este al lui Jean Bedel Bokassa (Republica Centrafricană). A preluat puterea la 1 ianuarie 1966, cu gradul de colonel, fiind ales președinte pe viață în 1972, cînd era general. Cîtva timp mai tîrziu, se avansează mareșal, pentru ca, în decembrie 1976, să se proclame împărat, sub numele de Bokassa I. Va fi răsturnat la 20 septembrie 1979, printr-o lovitură de stat condusă de David Dacko, cel pe care el însuși îl înlăturase. Și, firește, sînt multe de spus și scris despre caruselul loviturilor de stat militare, care, iată, au cuprins pînă și state fictive, precum Ciskei-ul !

Dumitru Constantin

ULAN BATOR

„Nici un subiect nu mai pare tabu“

„Nu este exclus să asistăm la o accelerare spectaculoasă a procesului de democratizare“, comenta, săptămîna trecută, un diplomat occidental din capitala mongolă. Este adevărat, însă, că democraţia rămîne, deocamdată, un deziderat al locuitorilor Mongoliei. Schimbările se precipită, totuşi : la 12 martie, Biroul Politic şi Secretariatul Comitetului Central al Partidului Popular Revoluţionar Mongol (P.P.R.M.) au demisionat.

„BOTEZUL“. În ultima vreme, în Mongolia, evenimentele s-au derulat cu deosebită repeziciune, fără a fi marcate, însă, de asperităţi. Cronologic, ele au avut o intensitate vădit diferită şi au culminat cu demisia unei părţi a conducerii partidului de guvernămînt. Momentul declanşator l-a constituit Congresul de constituire, la 18 februarie, al Asociaţiei Democratice Mongole (A.D.M.), prilej cu care a fost proclamată întemeierea primei formaţiuni politice independente de opoziţie — Partidul Democrat Mongol (P.D.M.). Participanţii au cerut, în principal, abolirea rolului conducător al partidului (respectiv, abrogarea articolului 82 din Constituţie). La Ulan Bator, numeroşi comentatori apreciază că ziua de 18 februarie, în fapt congresul A.D.M., a marcat „dispariţia de facto a sistemului partidului unic“ în Mongolia şi a deschis calea spre apariţia pe scena politică a altor partide şi formaţiuni.

În Palatul Sindicatelor a fost prezentată celor 610 delegaţi ai A.D.M. (între care şi 13 membri ai P.P.R.M.) platforma sa program, care prevede instaurarea unui „adevărat regim prezidenţial“, votul universal, conferirea de puteri reale parlamentului (reprezentat de Marele Hural — actualmente, redus la rolul de cameră de „înregistrare“, care se convoacă o dată pe an). În plan extern, platforma A.D.M. prevede ca R. P. Mongolă să devină un stat neutru, sub protecţia O.N.U. Se cerea, de asemenea, retragerea trupelor sovietice, în curs de negociere. Congresul a dobîndit un plus de inedit, deoarece lucrările de deschidere au fost transmise în direct la radio şi la televiziunea mongolă. Pentru întîia oară, populaţia ţării a putut să ia contact „pe viu“ cu schimbările reale din viaţa politică a ţării. Dezbaterile s-au prelungit pînă peste miezul nopţii ; intervenţiile de la tribuna oficială s-au transformat într-un „rechizitoriu fără apel al puterii“, remarca, într-un comentariu, agenţia „France Presse“. S-a cerut recunoaşterea dreptului la proprietate, libertatea totală a cultelor în Mongolia, unde religia dominantă — budismul lamaist — a făcut obiect al persecuţiei în anii 1930—1940. S-a anunţat şi crearea primului ziar „liber“, care se va numi „Chine Toli“ („Noua oglindă“). Nu a lipsit nici elementul „exotic“, aşa cum îl numesc agenţiile de presă : cei 30 de conducători ai A.D.M. au băut, pe rînd, dintr-o cupă cu lapte, gest ce avea semnificaţia unui „botez“ al organizaţiei lor. Delegaţii, dintre care foarte mulţi purtau tradiţionala robă numită „deel“, au criticat cu vehemenţă birocraţia, lipsa de scrupule a membrilor conducerii partidului, ritmul lent al reformelor economice.

Congresului A.D.M. îi urmează, aproape de la o zi la alta, cîteva evenimente sui-generis : la 22 februarie, are loc demontarea statuii lui Stalin, simbolul agresiunii şi totalitarismului ; la începutul lunii martie, 15.000 de persoane s-au adunat în faţa parlamentului pentru a susţine ultimatumul celor patru partide ale opoziţiei (A.D.M., P.D.M., Noua Reuniune Progresistă şi Uniunea Studenţilor Mongoli), prin care se cerea demisia colectivă a cabinetului, Comitetului Central şi P.P.R.M. şi a Parlamentului. La 7 martie, 12 lideri ai Uniunii Democratice Mongole au început o grevă a foamei în sprijinul cererii opoziţiei. Mii de manifestanţi s-au adunat în jurul greviştilor, în semn de adeziune.

La 8 şi 9 martie, în transmisie directă la radio şi televiziune, a avut loc o „masă rotundă“ între doi lideri ai P.P.R.M. şi reprezentanţi ai celor patru partide ale opoziţiei, care au cerut constituirea unui parlament provizoriu, unde să fie reprezentate toate partidele, precum şi o nouă lege electorală. Guvernul anunţă, în cele din urmă, convocarea, la 12 martie, a unei plenare extraordinare a C.C. al P.P.R.M., cu opt zile mai devreme decît data stabilită, iar partidul comunist acceptă una din principalele revendicări ale opoziţiei : Biroul Politic îi va prezenta demisia la 12 martie. În piaţa Suche-Bator, greviştii se retrag.

DEMISIA. După atîtea zile fierbinţi, la Ulan Bator se pare că „nici un subiect nu pare a mai fi tabù“, aşa cum constata un comentator din capitala mongolă : fie că este vorba de „crimele“ comise în anii '30—'40 sub „Stalînul mongol“, mareşalul H. Cioibalsan, de stagnarea din timpul conducerii succesorului său, Y. Ţedenbal, sau de liberalizarea economiei. Ce semnificaţie au avut, de fapt, episoadele derulate în decurs de numai cîteva zile ? O cascadă de concesii ? O revoluţie ? Partidul aflat la conducere a permis opoziţiei să se organizeze, să ţină manifestaţii, chiar să se exprime prin intermediul mass-media, într-un cuvînt s-au derulat etapele către o schimbare accelerată, dar paşnică. În sprijinul acestei afirmaţii, comentatorii apreciază că, aici, transformările s-au succedat fără momente de criză ; aceasta înseamnă — declara un diplomat occidental — că „voinţa de schimbare este perceptibilă în chiar rîndurile partidului“.

Există semne că un proces de cristalizare continuă şi în rîndul formaţiunilor de opoziţie şi pe planul organizării sindicale. Simbătă, a fost creat Frontul Unităţii Patriotice, cu scopul de a se evita „confruntarea şi polarizarea“ diferitelor forţe pe scena politică mongolă. Această iniţiativă aparţine intelectualilor, ziariştilor, oamenilor de ştiinţă şi artiştilor. Sindicatele şi-au revendicat, şi ele, drepturile şi au cerut, într-o petiţie, convocarea Consiliului Central al sindicatelor şi demisia întregului său prezidiu.

În acest context politico-social în mişcare, luni 12 martie a început Plenara extraordinară a P.P.R.M., unde secretarul general Jambîn Batmunh a anunţat demisia colectivă a Biroului politic şi a Secretariatului C.C. al partidului. Anunţul a fost însoţit, însă, de mai multe precizări ce cuprind, în mare parte, revendicările partidelor de opoziţie : el a propus ca Marele Hural (parlamentul), în sesiunea sa de la 21 martie, să modifice articolul din Constituţie ce garantează partidului de guvernămînt statutul de forţă conducătoare în stat şi convocarea, la 10 aprilie, a unui congres extraordinar al P.P.R.M. Funcţiile partidului vor fi separate de cele ale statului. J. Batmunh a afirmat, ca o concluzie, că „toate propunerile de reforme“ din societate, elaborate în decursul ultimelor săptămîni, sînt „orientate către realizarea unui socialism umanitar şi democratic în manieră mongolă“, iar baza economică a ţării trebuie să devină o „economie de piaţă controlată de stat“.

S-a propus ca alegerile legislative prevăzute pentru 1991 să fie devansate şi să aibă loc anul acesta.

Nu au fost uitate nici alte subiecte tabù : J. Batmunh a arătat că e necesară revizuirea rezoluţiei adoptate în 1984 de plenara C.C. al P.P.R.M., în care se puneau în evidenţă „meritele“ fostului secretar general, Y. Ţedenbal.

Şi, pentru a continua dialogul cu opoziţia, preşedintele mongol a făcut apel la formaţiunile politice recent constituite să coopereze la redactarea viitoarei Constituţii, care va fi „supusă discuţiei populare“.

Mihaela Brumă

„Obiectivul nostru este democraţia“, leitmotiv al demonstraţiilor ce au avut loc în piaţa centrală din Ulan Bator

Evenimente — premieră

☐ Departamentul de Stat a confirmat, săptămîna trecută, că șefii diplomațiilor americană și sovietică, James Baker și Eduard Șevardnadze, vor avea, în perioada 4—6 aprilie, la Washington, convorbiri pentru continuarea pregătirilor în vederea intîlnirii dintre conducătorii celor două țări, George Bush și Mihail Gorbaciov, prevăzută să aibă loc în luna iunie. Fără a preciza dacă dialogul dintre Baker și Șevardnadze va fi ultimul dinaintea reuniunii la nivel înalt, purtătorul de cuvînt al Departamentului de Stat a menționat că vor fi abordate probleme privind controlul armamentelor, relațiile bilaterale, situația din diferite regiuni ale lumii și drepturile omului.

☐ Comandantul-șef al forțelor armate suedeze, G. Gustavsson, a anunțat, pentru prima oară, la o conferință de presă că numărul cazurilor de pătrundere în apele teritoriale ale țării a unor submarine — presupuse a fi sovietice — a scăzut simțitor în cursul anului 1989. Cu aceeași ocazie, ministrul apărării, K. Carlsson, a declarat că, în pofida diminuării înregistrate, sistemele de apărare a coastelor suedeze și măsurile de vigilență vor fi consolidate.

☐ Vinerea trecută, la Abidjan, mai multe mii de manifestanți au scandat lozinci ostile președintelui Felix Houphouet Boigny, pentru prima oară de la venirea sa la conducerea țării, în urmă cu 50 de ani. Semn că „vîntul de libertate" din Europa de est se simte, tot mai mult, și în Africa, după cum aprecia, recent, ziarul francez „Le Monde".

☐ Potrivit unui acord încheiat între Moscova și Ulan Bator, trupele sovietice vor părăsi Mongolia în 1992 — a anunțat agenția „TASS". Anul trecut, URSS menținea în Mongolia un efectiv de 50.000 de militari.

WASHINGTON

Alegeri pentru anii '90

La 13 martie, prin alegerile preliminare din statul Texas, s-a dat startul într-o nouă și îndelungată campanie electorală americană, care va duce, în noiembrie, la înnoirea Congresului și a multor legislaturi locale

Întotdeauna, la doi ani după desemnarea unui președinte, au loc în Statele Unite „alegerile de la jumătatea mandatului", ce se constituie într-un test major al popularității partidului al cărui reprezentant se află la Casa Albă. Practic, la scurtă vreme după ce se cunosc rezultatele, încep deja să se contureze opțiunile sau tendințele viitoarei campanii prezidențiale. Dincolo de aceste aspecte oarecum tradiționale, scrutinul din acest an mai are și alte caracteristici, deoarece este primul care urmează recensămîntului național de la începutul fiecărui deceniu. Săptămîna trecută, s-a anunțat că SUA au o populație de aproximativ 250 milioane locuitori (cifrele exacte vor fi publicate la 1 aprilie), sporind, la fiecare 14 secunde, cu o persoană. Inevitabil, se va constata și o creștere a populației care votează, opțiunile acesteia constituind o necunoscută. Mai importante sînt, însă, deplasările de persoane dintr-o regiune în alta — tendința fiind de aglomerare în statele din sud și din vest —, care se traduc în inevitabile modificări ale reprezentării regiunilor în Camera Reprezentanților. Or, dacă nordul și nord-estul, în care s-a menținut, în general, o tendință mai pronunțată de sprijinire a democraților sau a curentelor mai liberale, vor pierde populație și, în consecință, locuri în Congres, pe seama regiunilor mai pronunțat republicane, se va modifica, în mod firesc, și balanța din Camera Reprezentanților. Faptul apare și mai important în perspectivă : cei aleși în acest an vor fi răspunzători pentru schimbarea limitelor circumscripțiilor în alegerile din întregul deceniu ; guvernatorii aleși în acest an vor acționa în același fel, se presupune în beneficiul partidului pe care îl reprezintă ; indirect, impactul se va resimți chiar asupra alegerilor pentru Casa Albă. Pentru aceste motive la un loc, „alegerilor de la jumătatea mandatului" din 1990, care au început la 13 martie, în Texas, li se va acorda o atenție aparte.

Se va reînnoi, conform legii, Camera Reprezentanților în întregime — democrații dețin acum 257 mandate, iar republicanii 175. Din cele 100 mandate de senatori, democrații dețin acum 55, iar republicanii 45 ; se vor desfășura alegeri pentru 34 dintre ele — 16 sînt deținute de democrați. Din cele 50 de funcții de guvernatori, vor fi reînnoite 36 ; 16 dintre ele sînt deținute, în prezent, de republicani.

Aparența ar fi că Partidul Democrat pornește, și de această dată, de pe o poziție de favorit. Dar chiar și o analiză sumară sugerează că asemenea aserțiuni pot fi hazardate. Partidul care deține Casa Albă a pierdut, de regulă, locuri la alegerile de acest gen ; dar fie și limita înfrîngerilor (spre a nu mai vorbi de cazul în care se obține un succes) este receptată ca un „barometru" al puterii președintelui în exercițiu. În acest moment, însă, este practic imposibil de spus dacă se va repeta tradiția, deoarece puțini din președinții de pînă acum s-au bucurat de popularitatea deținută de George Bush. Mai degrabă, schimbările din Camera Reprezentanților — dacă se vor produce — vor fi minime. Dintre posturile de senatori aflate în dispută, observatorii cred că democrații sînt vulnerabili în trei cazuri, iar republicanii în două ; deci calculul de acum arată că alegerile ar duce la o împărțire oarecum similară a locurilor din Senat. Unii guvernatori se retrag (cum este cazul fostului candidat prezidențial Michael Dukakis), alții (atît democrați, cît și republicani) dispun, după aprecierile unanime, de poziții șubrede ; dar, și în acest caz, s-ar menține, oarecum, aceeași imagine și după alegeri.

Aceste considerente sugerează că două elemente vor juca un rol considerabil în deznodămîntul electoral : pe de o parte, starea generală a economiei și a țării ; pe de altă parte, modificările survenite în ultimii ani în structura populației (migrația dintr-o regiune în alta, cei care votează prima oară ș.a.). Tendințele, care ar putea să se impună în luna noiembrie, se vor contura încă din această primăvară, poate chiar la începutul preliminariilor, deoarece primele se desfășoară în sud. Texasul, de pildă, este, în 1990, mai reprezentativ decît în mulți alți ani. Observatori cu experiență (între care

Primul acord România — S.U.A.

Marți au fost semnate la București două acorduri privind un ajutor alimentar între guvernul Statelor Unite ale Americii și guvernul României, acorduri ce reprezintă primele înțelegeri bilaterale semnate de la Revoluția din Decembrie și primul acord de ajutor între Statele Unite și România. Primul acord prevede ca, în cadrul Secțiunii 416 (b) a Legii Agricole a SUA din 1949, o donație a SUA să acopere procurarea a aproximativ 315 mii tone cereale furajere și 7500 tone unt. România va suporta cheltuielile de transport și de distribuire pentru aceste mărfuri. Distribuirea cerealelor furajere se va face atît agricultorilor particulari, cît și fermelor de stat și cooperatiste, pe o bază echitabilă, iar sumele rezultate din vînzarea ambelor mărfuri se vor utiliza în scopuri care se vor conveni de comun acord de către SUA și România.

Al doilea acord prevede un împrumut de 20 milioane dolari, cu dobîndă scăzută, pe 25 de ani, care se va utiliza pentru cumpărarea unor cantități suplimentare de cereale furajere.

Domnul Philip Christenson, *asistent administrator al Agenției Statelor Unite pentru dezvoltare internațională, secțiunea alimente pentru pace, care a semnat acordurile, în numele SUA, le-a apreciat drept* „istorice" *și a declarat, între altele :*

„Acest ajutor american umanitar și alte forme de asistență umanitară sînt numai pe termen scurt, măsuri temporare, care, sperăm, vor fi suplimentate foarte curînd și de alte forme de relații între cele două țări. Dorința mea personală și a poporului american este ca țările noastre să poată dezvolta o legătură utilă și matură ; asemenea legături vor caracteriza relațiile țării mele cu țările democratice cu economie de piață din lume. Schimbările care au loc aici, schimbări inițiate de eroii Revoluției dvs., pot aduce o astfel de legătură între țările noastre, legătură pe care noi o anticipăm".

Richard Murray) afirmă că, aici, se va înregistra o înfruntare între „vechea" politică a partidelor, reprezentată de „establishmentul" actual, și „un stil nou", individualist ; de asemenea, că statul a devenit un teren de înfruntare în care se ivesc candidați politici de nivel național.

În ce privește economia, se pare că există o anume espectativă, neexistînd date concludente privind o alunecare într-un sens sau altul. Se remarcă, însă, o discrepanță între prevederile economice prea optimiste ale Administrației și o „criză" a economiilor și împrumuturilor, care poate dăuna eforturilor uriașe de a reduce enormul deficit bugetar. Dezbaterile din Congres asupra bugetului vor fi, se pare, aprinse. Au apărut deja controverse nu numai în legătură cu estimări diferite ale Congresului privind economia, dar și în legătură cu anumite sporiri de impozite — pe care Casa Albă refuză să le discute. Într-un an electoral, acest subiect al impozitelor, ca și programele sociale, devin inflamante și pot costa cariere politice. Încă din această primăvară a „preliminariilor", în care se conturează o imagine a politicii americane din anii '90.

Stelian Țurlea

P. C. Italian — alt nume, altă ideologie

Miercuri 7 martie, în deschiderea lucrărilor celui de-al XIX-lea Congres al Partidului Comunist Italian, secretarul general al partidului, Achille Occhetto, a adresat participanților un apel la „descoperirea unei lumi noi" și la aprobarea înlocuirii P.C.I. „printr-o nouă formațiune politică de stînga". Acest congres extraordinar, decis de Comitetul Central în noiembrie anul trecut, a avut menirea să se pronunțe, pentru prima oară, asupra uneia din cele trei moțiuni opuse : prima, cea a lui Occhetto propunea „deschiderea unei faze constituante", pentru pregătirea statutelor unei noi forțe politice, care să adere la Internaționala Socialistă ; cea de-a doua, așa-numita „moțiune a nu-ului", prezentată de „marii lideri tradiționali", precum Alessandro Natta, se opunea „riscului dispariției PCI" ; în sfîrșit, o a treia moțiune, a „liderilor istorici" („vechea gardă"), prezentată de Armando Cossuta, recomanda „întărirea unui partid comunist de luptă".

A avut cîștig de cauză „linia Occhetto" (54 de ani), reales secretar general al partidului, cu 68 la sută din voturi.

În imagine : Achille Occhetto (dreapta) împreună cu Allessandro Natta. În momentul de față, s-a deschis o fază constituantă, ce se va încheia odată cu cel de-al XX-lea Congres, probabil în octombrie a.c., cînd se va decide schimbarea numelui partidului și abandonarea ideologiei comuniste.

STOP CADRU

Conferință de presă la Pirmasens, R.F.G., Hans-Peter Ludwig și Rudi Gail, din partea administrației de stat a landului Rhenania-Palatinat, generalul de brigadă american, Dennis Canchoff, și general-maiorul vest-german, Claus Naumann (în imagine — de la stînga la dreapta) i-au informat pe ziariști despre decizia retragerii, pînă în septembrie a.c., a tuturor armelor chimice aparținînd S.U.A. și stocate pe teritoriul R. F. Germania. În planul secund — modele de proiectile chimice

Întrevedere, la Copenhaga, între ministrul de externe vest-german, Hans-Dietrich Genscher, și omologul său danez, Uffe Ellemann-Jensen. În centrul convorbirilor — problemele ridicate de unificarea celor două state germane, în actualul context european

La Varșovia, în împrejurimile Universității, studenți polonezi au colectat semnături de la trecători pe o petiție în care reclamă participarea Poloniei la convorbirile privind reunificarea Germaniei

Înaintea Conferinței de la Bonn

Spre o nouă conlucrare economică în Europa

dr. Adrian Constantinescu

La începutul săptămînii viitoare își începe lucrările, în capitala vest-germană, Conferința privind cooperarea economică în Europa. Programată să se desfășoare pe parcursul a circa trei săptămîni (19 martie — 11 aprilie), Conferința — a cărei organizare a fost convenită prin Documentul final al Reuniunii de la Viena a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa (C.S.C.E.), adoptat în ianuarie anul trecut — are semnificații deosebite, mai ales în actualul context pan-european. Opiniile oficialităților din țările participante — toate țările europene (mai puțin Albania), la care se adaugă SUA și Canada — sînt unanime în acest sens, ele avînd la bază motivații evidente.

În primul rînd, este vorba despre faptul că această Conferință se constituie în primul forum larg de abordare, în marea sa complexitate, a segmentului economic din cadrul procesului C.S.C.E. Prin rezultatele care se așteaptă a fi obținute, se apreciază că acest forum va contribui în mod semnificativ la atenuarea și, în cele din urmă, la eliminarea dezechilibrelor existente între pașii făcuți în „coșul I" (securitate europeană) și „coșul III" (drepturile omului), pe de o parte, și cei înregistrați în „coșul II" (cooperare economică), pe de altă parte, pe parcursul perioadei care s-a scurs după semnarea, în 1975, a Actului final de la Helsinki.

În al doilea rînd, trebuie subliniat faptul — în mod cert cel mai important între toate motivațiile opiniilor amintite — că forumul de la Bonn are loc într-un peisaj european fundamental modificat în comparație cu cel existent la începutul lui 1989, cînd s-a convenit convocarea lui. Căci căderea vertiginoasă și iremediabilă — ca urmare a demontării în lanț a regimurilor politico-economice totalitare din statele Europei răsăritene — a vetustei „cortine de fier" impuse între „Estul" și „Vestul" continentului, în urma ultimei conflagrații mondiale, conferă premise cu totul noi conlucrării general-europene. Și poate că, în acest sens, nu este întîmplătoare coincidența temporală între momentul Bonn — din prima primăvară a anilor '90 — și „primăvara Europei unite".

Sînt simptomatice, în consecință, atitudinea și abordările principial schimbate ale statelor participante față de actuala Conferință : dacă, inițial, prin prisma ordinii de zi convenite — printr-un consens destul de dificil — în urma reuniunii de la Viena, se anticipa un mănunchi de dezbateri potențial tensionate, în anumite puncte ,între Est și Vest, actualmente, apropiata reuniune este văzută ca un prilej binevenit de dialog deschis în scopul convenirii unor modalități reale, cu aplicabilitate practică, de impulsionare a conlucrării economice pe continentul nostru.

Concepute să se desfășoare cu participarea reprezentanților atît ai guvernelor, cît și ai cercurilor de afaceri din statele europene, SUA și Canada, dezbaterile Conferinței de la Bonn vor aborda patru arii de interes reciproc evident.

O primă arie este cea a măsurilor practice pentru dezvoltarea și diversificarea raporturilor economice. Este vorba, aici, de îmbunătățirea, la nivel macro și microeconomic, a ambientului pentru desfășurarea relațiilor de afaceri, în următoarele direcții principale : facilitarea contactelor între operatorii economici (astfel încît, printr-o mai bună cunoaștere reciprocă, să poată fi catalizată conlucrarea între aceștia în toate fazele proceselor de producție — cercetare-dezvoltare, aprovizionare, producție și desfacere) ; asigurarea condițiilor de lucru necesare pentru reprezentanții cercurilor industriale, comerciale și financiare ; realizarea unei pronunțate „transparențe" (cunoaștere și accesibilitate) a informațiilor economice și comerciale. În același context se pune și problema acordării unei atenții sporite rolului pe care întreprinderile mici și mijlocii pot și trebuie să-l joace în impulsionarea conlucrării economice, precum și, în consecință, a căilor de sprijinire a activității întreprinderilor respective.

- **O premieră europeană, într-un peisaj politic fundamental schimbat**
- **Conținut larg, premise pentru o finalitate practică**

A doua arie — de maximă importanță —, care va face obiectul dezbaterilor, este cea a cooperării industriale, modalitate de natură să confere, pe baza unei cointeresări pronunțate și directe a partenerilor, stabilitate și continuitate relațiilor între aceștia. Vor fi abordate, în această ordine de idei, aspecte diverse referitoare la cerințele pentru constituirea și funcționarea, pe o bază reciproc avantajoasă, a societăților cu participare străină la capital, precum și la desfășurarea altor forme de cooperare (cum ar fi coproducția, specializarea și acordarea de licențe). Se așteaptă ca atenția să fie concentrată asupra condițiilor economice și aspectelor juridice și administrative de realizare a acțiunilor de cooperare, precum și asupra aspectelor referitoare la investiții.

În strînsă legătură cu cele de mai sus — și pentru a se conferi o finalitate practică dezbaterilor —, într-o a treia arie a acestora urmează a fi examinate interesele și posibilitățile de cooperare în domenii specifice, cum sînt : tehnici de economisire a energiei și materiilor prime ; echipamente pentru protecția mediului înconjurător ; tehnici pentru îmbunătățirea calității vieții ; industriile agroalimentare și de producere a alimentelor (inclusiv producerea alimentelor pe cale naturală) ; mașini pentru fabricarea bunurilor de consum (inclusiv a celor de folosință îndelungată); dezvoltarea și planificarea urbană. Se anticipează că, prin participarea oamenilor de afaceri la lucrările sale, Conferința va prilejui realizarea de contacte pentru concretizarea viitoare a unor acțiuni de cooperare în domeniile respective.

În fine, un loc important în cadrul dezbaterilor va reveni aspectelor monetar-financiare ale schimburilor comerciale și cooperării, în acest context urmînd a fi abordate probleme referitoare la convertibilitatea monetară și formarea prețurilor (cu evocarea efectelor asupra desfășurării raporturilor economice în condiții concurențiale), precum și la instrumentele financiare și alte facilități oferite de sectorul serviciilor financiare.

Cu un astfel de conținut, de un larg interes (reflectat și de preconizata desfășurare la nivel ministerial a fazei sale finale), Conferința de la Bonn se intenționează a se încheia — conform indiciilor provenind din surse autorizate ale statelor participante — cu un document final care să cuprindă atît principiile și obiectivele pentru creșterea și diversificarea cooperării economice într-o nouă Europă, în „căminul comun" european, cît și modalitățile de urmărire a implementării celor convenite. În atare condiții, există premise favorabile pentru ca forumul din capitala vest-germană să confere o nouă perspectivă conlucrării pan-europene.

Pentru noua Românie, de după Revoluția din decembrie 1989, Conferința de la Bonn va constitui primul prilej de anvergură pentru afirmarea reală — iar nu fals constructivă, propagandistică, așa cum se intenționa în trecut — a voinței de conlucrare politico-economică cu celelalte state, de recîștigare a locului său în Europa și în lume. Este știut că, încă din primele zile ale acestui an, țara noastră a declarat ca fiind nule toate rezervele și obiecțiunile formulate de dictatură la prevederile Documentului final de la Viena adoptat în ianuarie 1989. Ea și-a afirmat, astfel, atașamentul la cauza realizării unei Europe unite prin punerea în valoare a tradițiilor și intereselor mutuale ale popoarelor care o compun. Ca o confirmare a acestui spirit nou, participarea constructivă a României, într-un spirit de largă deschidere și colaborare, la lucrările apropiatei Conferințe privind cooperarea economică în Europa se va constitui într-o dovadă elocventă a angajării sale hotărîte pe drumul transformărilor înnoitoare, al democratizării ireversibile în viața sa politică, economică și socială, al implicării profunde în procesul de construire și consolidare a unui climat internațional de securitate, înțelegere și conlucrare.

Quo vadis, Afganistan?

O tentativă de lovitură de stat militară a eşuat, recent, la Kabul. Ştirile sosite, în continuare, atestă, însă, că situaţia rămîne, în bună măsură, confuză şi marcată de incertitudini. Mai mult, recenta încercare de răsturnare a regimului pare să inaugureze o nouă etapă a războiului civil desfăşurat în Afganistan de mai bine de un deceniu, îndepărtînd şi mai mult perspectiva unei soluţii paşnice.

Războiul fără sfîrşit

Iniţiatorul tentativei a fost însuşi fostul ministru al apărării, generalul Shah Nawaz Tanai. Membru al fracţiunii Khalq din Partidul democratic al poporului din Afganistan (PDPA, de guvernămînt), acesta ar fi intrat în conflict deschis cu preşedintele Najibullah, care aparţine unei alte fracţiuni a PDPA, Parcham, încă din luna decembrie a anului trecut, odată cu arestarea a 124 de persoane, între care un număr de ofiţeri superiori şi membri ai PDPA, acuzaţi de „complot" antiguvernamental. Ca un argument, în acest sens, este citat faptul că încercarea de lovitură de stat s-a produs aproape concomitent cu începerea procesului celor 124. Ar fi vorba, aşadar, — au apreciat o serie de diplomaţi occidentali — de un nou conflict între cele două fracţiuni rivale ale PDPA. Pe de altă parte, autorităţile afgane l-au acuzat pe unul din liderii rezistenţei islamice, Gulbeddin Hekmatyar, de a fi sprijinit tulburările din cadrul armatei. Acesta a dezmînţit formal, dar, în plină desfăşurare a recentelor evenimente, a lansat către ceilalţi conducători ai rezistenţei afgane un apel să sprijine rebeliunea militară contra regimului.

Încercarea a eşuat, dar... Generalul Tanai — destituit şi împotriva căruia a fost emis ordinul de a fi prins „viu sau mort" — s-a refugiat, întîi, în Pakistan, unde — potrivit unui purtător de cuvînt al Ministerului pakistanez de externe — a avut întrevederi cu liderii rezistenţei afgane, apoi s-a înapoiat în Afganistan, pentru a continua lupta. Pe de altă parte, confruntări militare au fost consemnate nu numai în zona capitalei, ci şi în alte regiuni ale ţării.

Regimul de la Kabul pare, totuşi, să fi depăşit cea mai gravă criză a guvernării sale şi deţine controlul asupra situaţiei — era părerea împărtăşită, la sfîrşitul săptămînii trecute, în cercurile diplomatice din capitala afgană, care subliniau că, în luptele de stradă, prilejuite de tragicele evenimente, au pierit sau au fost rănite sute de persoane. De asemenea, s-au produs importante distrugeri şi pagube materiale. O evaluare ulterioară consemna amănuntul că, în cursul atacului lor, puciştii s-au aflat la numai 30 de metri de „victorie", aceasta fiind distanţa care a separat locul unde se afla preşedintele Najibullah de cel unde a căzut prima bombă aruncată de rebeli asupra palatului Gulkhana, sediul preşedinţiei. În evaluarea situaţiei se considera drept crucial faptul că ministrul afgan de interne s-a situat de partea preşedintelui Najibullah.

Oricum — notau comentatorii —, tirurile de artilerie şi rachetele care au explodat, recent, deasupra palatului prezidenţial de la Kabul au scos la lumină sciziunile din cadrul armatei afgane, ca şi o anume „colaborare" a unei părţi a acesteia cu forţele de rezistenţă. Evoluţii cu atît mai semnificative cu cît ele se manifestă într-un moment în care eforturile de soluţionare a conflictului afgan — vechi de un deceniu — par să se afle în impas, cu toate consecinţele posibile pentru această încercată ţară şi părţile implicate.

De la 15 februarie anul trecut, momentul retragerii trupelor sovietice din Afganistan, URSS — comentează agenţia „France Presse" — îl susţine pe preşedintele Najibullah, care reprezintă, pentru moment, din punctul ei de vedere, cea mai bună garanţie pentru menţinerea unei anumite stabilităţi a frontierelor republicilor sale musulmane din Asia centrală.

„Un ciudat fel de pace în Afganistan", după retragerea trupelor sovietice, în primăvara anului trecut — o sugestivă copertă a revistei „South".

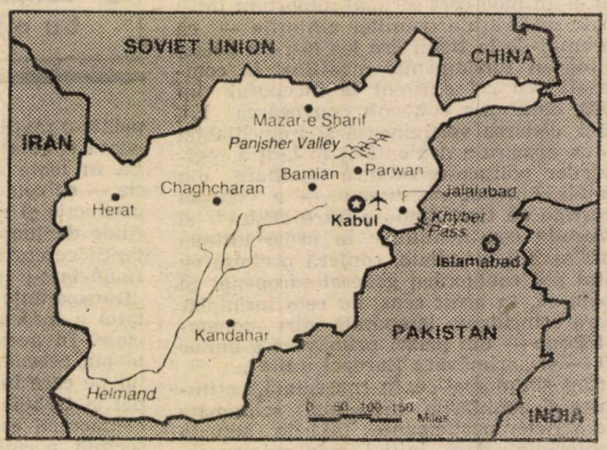

AFGANISTANUL — *o ţară aridă, acoperită în proporţie de 40 la sută de lanţuri muntoase ; în rest — stepă şi deşerturi. E situat în partea centrală a Asiei, între URSS China, Pakistan şi Iran.* Suprafaţa : *652.225 kmp.* Populaţie : *14.825.000 locuitori (în 1989), cei mai mulţi aparţinînd etniei pushtu şi credinţei musulmane sunite (peste 70 la sută) ; restul sînt musulmani şiiţi şi de alte credinţe. Speranţa de viaţă : 43 de ani.* Capitala : *Kabul (peste 1 milion locuitori).* Venitul pe cap de locuitor : *250 dolari (1985).*

Evoluţii politice : *Afganistanul a devenit republică la 17 iunie 1973. Din 1978, în această ţară se desfăşoară un război civil, purtat între insurgenţii islamici (mujahedini) şi regimul instalat la Kabul, care a primit sprijin sovietic prin invazia din decembrie 1979. În 14 aprilie 1988 sînt semnate, de către Afganistan, Pakistan, URSS şi SUA — acestea din urmă ca puteri garante, acordurile de pace de la Geneva privind problema afgană. Trupele sovietice s-au retras în februarie 1989 ; de atunci, rezistenţa islamică afgană — care a format, în aceeaşi lună, un guvern provizoriu — îşi continuă ofensiva împotriva regimului de la Kabul, al Partidului democratic al poporului, condus de preşedintele Najibullah.*

(Hartă publicată de anuarul „Asia 1988 Yearbook", al revistei „Far Eastern Economic Review").

CU CE PREȚ...

■ **1,25 milioane morți — respectiv, 6 la sută din populația afgană. Din rîndul militarilor sovietici — 13.000 de morți**

■ **peste 5 milioane refugiați — respectiv, 40 la sută din populația afgană**

■ **reducerea cu 50 la sută a producției agricole**

■ **distrugerea în proporție de 70 la sută a drumurilor pavate ; 60 la sută — a centrelor rurale de sănătate ; 35 la sută din sate (Sursă : organisme ONU).**

URSS cheltuiește, zilnic, opt milioane dolari, pentru a păstra această „stabilitate relativă", amenințată de rezistența islamică, care și-a intensificat operațiunile în ultima vreme — adaugă „AFP", arătînd, mai departe : Islamabadul, care oferă sprijin logistic și politic gherilei afgane, a declarat că „evenimentele petrecute de curînd constituie o dovadă grăitoare a respingerii regimului Najibullah de către poporul afgan, impus cu ajutorul trupelor străine". Aceeași agenție de presă, evocînd surse de pe lîngă guvernul afgan, relevă că Moscova l-ar fi avertizat, demult, pe generalul Tanai că, dacă se va implica în acapararea puterii, URSS va pune capăt ajutorului militar sovietic, o victorie a generalului afectînd serios eforturile depuse de Uniunea Sovietică de a se dezangaja din Afganistan.

După ce a recunoscut consecințele tragice pe care le-a avut trimiterea trupelor sale în Afganistan, conducerea sovietică s-a arătat dispusă să negocieze, cu toate părțile interesate, pentru găsirea unei soluții pașnice. Mesajele dintre președintele M. Gorbaciov și Najibullah, în chiar ajunul tentativei de lovitură de stat, anunțau un nou pas în direcția păcii, acestea afirmînd necesitatea găsirii unei soluții politice, prin reconcilierea națională în Afganistan. Astfel încît, încercarea de răsturnare a regimului, care a urmat acestui schimb de mesaje, a fost apreciată de unii observatori ca o replică violentă la eforturile îndreptate spre normalizare a situației, conturînd perspectiva unei noi amînări a soluției de natură pașnică în conflictul afgan.

Pagini realizate de Liana Enescu

NOVOE VREMEA*)

„Trecutul nu moare..."

Dintr-un comentariu scris de BARNETT RUBIN, fost profesor la Universitatea Yale (SUA).

13 000 de soldați sovietici și-au găsit moartea în acest război, pe care guvernul dv a ajuns să-l califice ilegal și amoral. Acest război s-a sfîrșit pentru sovietici, dar nu și pentru poporul din Afganistan. Pentru a folosi termeni ce vă sînt familiari, cei zece ani care au trecut au fost, pentru afgani, marele lor război național. Acest popor, de circa 15 milioane suflete, a sacrificat peste 1,25 milioane vieți. Rata pierderilor este, poate, mai ridicată decît cea a luptei poporului sovietic împotriva lui Hitler.

Azi, datorită curajului poporului afgan, sprijinului opiniei mondiale, eforturilor O.N.U. și deciziilor capitale luate de noua conducere a U.R.S.S., armata sovietică nu mai staționează în Afganistan. În prezent, guvernul U.R.S.S. promovează o reglementare politică a problemei afgane. Propunerile sovietice par rezonabile. De ce sînt ele respinse de cealaltă parte ? „Campionii războiului rece" de la Pentagon, „extremiștii islamici" din rîndul rezistenței afgane în exil nu sînt singurii care le resping. Ele sînt inacceptabile pentru numeroase alte persoane, inclusiv afgani și pakistanezi moderați, ca și americani ca mine, care cred sincer că o reglementare politică a problemei afgane este unica soluție umană, în genere.

Cauzele diferitelor evaluări rezidă în „petele albe" ale istoriei. Cea mai importantă este implicarea regimului instalat la Kabul în factorul istoric pe care oficialii sovietici îl numesc „decizia de a trimite trupele sovietice în Afganistan drept răspuns la cererea guvernului afgan" și pe care majoritatea oamenilor (inclusiv majoritatea afganilor) îl numesc invazie.

Nu este imposibil ca guvernul Taraki (care a înlăturat, printr-o lovitură de stat — așa-numita „revoluție din aprilie 1978" — guvernul Daud, imprimînd o orientare de tip comunist evoluțiilor din Afganistan — n.n.), apoi cel al lui H. Amin să fi solicitat ajutorul U.R.S.S., pentru a combate poporul revoltat. Totuși, prima măsură care a luat-o armata sovietică de la sosirea ei a fost să interzică guvernul. Soldații sovietici sînt cei care l-au ucis pe Amin. Babrak Karmal, succesorul acestuia, a adresat afganilor primul său discurs pe frecvența Radio-Kabul, de la Dușanbe (U.R.S.S.). Karmal și anturajul său, inclusiv Najibullah (actualul președinte afgan — n.n) au fost aduși cu ajutorul unui pod aerian. Deși atrocitățile guvernului lui H. Amin au fost denunțate public, noii conducători afgani au considerat drept dușmani pe toți cei ce s-au opus monopolului puterii Partidului democratic al poporului. Ei au profitat masiv de pe urma potențialului forțelor armate sovietice, exterminînd opoziția. De aceea, ei au devenit un regim de ocupație pentru afgani.

Ulterior, Najibullah — care i-a succedat lui Babrak Karmal din decizia Moscovei și nu a Kabulului — a preconizat, totuși, reconcilierea națională, a propus împărțirea puterii și chiar recunoașterea rezultatelor unor alegeri. Așadar, de ce n-ar fi uitat trecutul, pentru a fi construit un viitor mai bun? Ceea ce spunea scriitorul american William Faulkner ar fi, poate, un răspuns : „Trecutul nu moare. El nici măcar nu devine trecut"...

*) „Novoe Vremea", nr. 8/1990

Fără prejudecăți...

Dintr-un articol scris în replică, de prof. NODARI SIMONIA, director adjunct al Institutului de economie mondială și relații internaționale al Academiei de Științe a U.R.S.S..

Una din chestiunile fundamentale puse de prof. B. Rubin este : „De ce continuă războiul din Afganistan ?" Răspunsul său e fără echivoc : ingerința militară a U.R.S.S. a impus, în această țară, un regim prosovietic, cu care afganii nu vor să trateze deschis sau să împartă puterea, printr-un compromis politic.

A justifica amestecul militar al țării mele în afacerile interne ale Afganistanului este ultima mea grijă... Cred că o dezbatere publică asupra situației actuale ar fi în avantajul tuturor. După părerea mea, B. Rubin aspiră sincer la o soluție politică a problemei și explică deschis obstacolele, așa cum le vede el. Dar eu nu sînt de acord întru totul. În primul rînd, el este nedrept susținînd că regimul PDPA are acces la putere în urma intrării trupelor sovietice. De la început, această organizație era o parte a tabloului politic și social al Afganistanului. Într-un articol, publicat în august 1989, în „Christian Science Monitor", el însuși (B. Rubin) releva că PDPA nu era decît fracțiunea cea mai radicală a unei mai vaste „coaliții moderniste", incluzînd și simpatizanți ai fostelor regimuri : monarhiști și republicani. Lupta diverselor grupări fundamentaliste, radicale, ale opoziției contra „modernismului", începute sub Zahir Shah și a continuat sub Daud. Deci, nu intervenția U.R.S.S. a declanșat criza structurilor sociale din Afganistan. Dimpotrivă, evoluția acestei crize a creat posibilitatea unei intervenții, în cadrul „doctrinei Brejnev", 18 luni după instaurarea PDPA la putere. De aceea, retragerea armatei sovietice n-a pus capăt vărsării de sînge din Afganistan. Dimpotrivă, aspectele acestei lupte au devenit mai variate.

Afirmațiile după care „afganii" refuză să negocieze cu regimul de la Kabul nu sînt convingătoare. Regimul Najibullah este un adversar real pentru opoziție. Chiar B. Rubin consideră (în revista „Foreign Affairs" nr. 5, 1989) că guvernul PDPA este mai coerent ca opoziția.

Cei care, efectiv, refuză azi să participe la negocierile angajate de PDPA sînt „intransigenții" de la Peshawar. Dar se poate, oare, afirma că vocea lor e la unison cu cea a poporului afgan ?

Uniunea Sovietică a avansat un concept realist de reglementare a problemei afgane : oprirea simultană a livrărilor de arme către părțile în conflict, încetarea focului și deschiderea unui proces politic de reglementare pașnică, unde s-ar găsi loc pentru toate părțile în conflict și pentru toate părțile direct interesate. U.R.S.S. dorește ca O.N.U. să joace un rol mai energic în acest proces. La rîndul său, președintele Najibullah s-a pronunțat, în mod repetat, pentru o reglementare pașnică, pentru convocarea unei Loya Jirgah (adunare) reprezentativă, care ar putea organiza alegeri libere, pentru a aduce la putere o nouă conducere.

1000+1

Plan

Ministrul de externe belgian, Mark Eyskens, a propus un plan în 14 puncte pentru „consolidarea încrederii" între Uniunea Sovietică și restul Europei. Planul prevede, între altele, ca NATO să propună semnarea unui pact de neagresiune cu Uniunea Sovietică, care să includă și cooperarea în anumite domenii cu Tratatul de la Varșovia. Totodată, sînt reluate unele opinii controversate, conform cărora NATO ar trebui să recunoască necesitatea renunțării la ideea modernizării rachetelor cu rază scurtă de acțiune, acum cînd „războiul rece" s-a încheiat.

Ziariști

La Moscova s-au anunțat numele primilor doi ziariști care candidează la efectuarea unui zbor la bordul complexului orbital „Mir". Este vorba de Svetlana Omelcenko, din Moscova, și Pavel Muhortov, din Riga, ambii selecționați de o comisie medicală. După alcătuirea unei liste de candidați mai cuprinzătoare, se va proceda la desemnarea ziariștilor care vor putea realiza, în premieră, reportaje din Cosmos.

MODĂ. Pe o stradă din Paris, o originală „paradă" a modei. „Accesul interzis", cum arată semnul respectiv de circulație, a fost imprimat pe spatele unei jachete și a oprit, un timp, circulația de pe o mare arteră

Nume

Există, în Statele Unite, mai multe orașe care poartă numele lui George Washington, primul președinte al țării, sau pe acela al lui Abraham Lincoln, cel care i-a dezrobit pe negri? Întrebarea i-a preocupat atît pe cei care susțineau că, după numele primului, au fost botezate mai multe orașe, cît și pe cei care afirmau contrariul. Pentru a se afla adevărul, s-a decis să se inventarieze meticulos totul. Astfel s-a putut stabili că numele fiecăruia din cei doi a fost folosit la botezul a 73 de orașe americane...

Salariu

Președintele Poloniei, Wojciech Jaruzelski, ar putea fi unul dintre șefii de stat remunerat cu cel mai mic salariu din lume. Cotidianului tineretului polonez „Standard Mlodych" scrie că salariul lunar al președintelui Wojciech Jaruzelski este de 4.320.000 zloți, echivalentul a 455 dolari.

Arbori

Asociația pentru protecția arborilor din R.F.G. a anunțat că ultimele uragane care s-au abătut asupra Europei occidentale au doborît, pe teritoriul vest-german, 60—70 milioane arbori, provocînd, astfel, pagube deosebite, atît pădurilor cît și mediului înconjurător. De semnalat că, printre arborii doborîți, se află și unii aparținînd unor specii rare.

Sondaj

64 la sută din locuitorii Moscovei s-au declarat în favoarea reunificării celor două state germane, iar 24 la sută împotriva ei — a anunțat Serviciul de presă al postului de Radio Moscova, „Interfax", care își bazează știrile pe rezultatele unui sondaj de opinie efectuat prin telefon de Institutul de sociologie moscovit. „Interfax" nu face cunoscut numărul celor întrebați. Potrivit directorului adjunct al Institutului de sociologie, 56 la sută din cei întrebați speră într-o îmbunătățire a relațiilor dintre URSS și Germania, după reunificare, și, în special, a relațiilor economice. Pe de altă parte, posibilitatea ca Berlinul să redevină capitală a unei Germanii reunificate a determinat unele grupuri politice să ceară oprirea construirii unor noi birouri guvernamentale, muzee și galerii de artă la Bonn.

MANIFESTARE La Köln are loc, între 16 și 18 martie, Tîrgul internațional al copiilor și tineretului. Sînt prezentate, cu acest prilej, colecții de îmbrăcăminte și încălțăminte pentru toate anotimpurile

Populația planetei

În fiecare minut, populația lumii sporește cu 170 de oameni, în fiecare zi — cu 24 000 și în fiecare an — cu peste 90 de milioane. În 1950 erau 2,516 miliarde oameni pe planetă, în 1987 erau peste 5 miliarde, iar la sfîrșitul secolului populația va ajunge la 6,122 miliarde oameni. Rata de creștere a populației lumii a sporit de la 2 la sută, în fiecare mileniu, în perioada preistoriei, la aproximativ 2 la sută, în fiecare an, începînd din anii '50. Deși rata sporului demografic s-a redus la 1,6 la sută pe an, creșterea populației va continua pînă în anii '90. Potrivit acestei rate, populația lumii va spori cu un miliard la fiecare 11 ani. Această rată a creșterii populației permite să se estimeze că, în perioada 1985—2025, populația planetei va crește cu 3 miliarde oameni, adică echivalentul populației a trei Chine actuale. Va fi necesar un secol ca sporul demografic să înceteze complet și, apoi, se presupune că populația va fi mai mare de 10 miliarde oameni, adică dublu față de nivelul actual. Cea mai mare parte a acestor oameni se vor naște în țările în curs de dezvoltare, unde resursele, în multe cazuri, nu sînt suficiente pentru satisfacerea necesităților minime ale populației. În perioada 1950—1985, populația lumii dezvoltate a crescut de la 832 milioane la 1,174 miliarde, în timp ce în așa-numita lume a treia, populația a urcat de la 1,634 miliarde la 3,663 miliarde oameni.

Acest „succes" a devenit, însă, o amenințare pentru viitor. Problemele încep să fie discutate cînd populația este mai mare decît resursele disponibile sau cînd creșterea demografică este atît de rapidă încît guvernele și instituțiile nu mai sînt capabile să ofere serviciile de bază în domeniul ocrotirii sănătății, învățămîntului, al posibilităților de muncă și viață. Specialiștii relevă că, pentru a realiza o adaptare eficientă între resurse și nivelul populației, este necesar să se facă un compromis politic și să se investească o mare parte a resurselor naționale atît umane, cît și financiare.

ORIGINALITATE. Prezent mereu în tribunele unui stadion de rugby din Africa de Sud, acest suporter a găsit o metodă originală prin care să bea bere în timpul meciului, fără a-și dezlipi ochii de la derularea confruntării sportive

Îngrijorare

Problema minorităților în Europa și problema arzătoare a reunificării germane trebuie să-și găsească o rezolvare de „primă urgență", a apreciat, la Praga, Catherine Lalumière, secretară generală a Consiliului Europei, la sfîrșitul unui turneu în capitalele Europei centrale și de est — informează agenția „France Presse". Adresîndu-se presei din Cehoslovacia, doamna Lalumière a subliniat „importanța de a găsi o arhitectură europeană stabilizatoare" pentru a face față unei situații care „riscă să devină explozivă". „Europa centrală și de est a fost, întotdeauna, divizată de conflicte grave", a afirmat ea. „În mod paradoxal, nu există solidaritate între diferitele țări ale Europei centrale și, de altfel, există minorități peste tot". „Acesta este contextul în care se pune problema reunificării germane, care este inevitabilă", a adăugat ea. „Problema este că acest proces trebuie desfășurat într-un mod care să nu ducă la explozia Europei sau să creeze dezechilibre de nedepășit". Catherine Lalumière și Joao de Desus Pinheiro, ministrul portughez al afacerilor externe și președinte al Comitetului ministerial al Consiliului Europei — care au făcut un turneu la Varșovia, Moscova, București, Sofia, Belgrad, Budapesta și Praga — au subliniat „perplexitatea, dacă nu chiar îngrijorarea", pe care le-au resimțit în aceste capitale față de problema stabilității Europei.

CONTROL. Încă din preziua meciului de fotbal F. C. Malines — A. C. Milan (din sferturile de finală ale CCE), polițiști au verificat identitatea unora dintre „fanii" echipelor respective care au jucat pe cunoscutul stadion Heysel, cel pe care, acum cîțiva ani, s-a petrecut drama ce a îndoliat atîtea familii italiene și engleze. Reamintim că scandalul respectiv a fost provocat de „huliganii" englezi, așa-zișI suporteri ai echipei Liverpool

METODĂ. Ca să-și odihnească și, în același timp, să-și transporte fiul, obosit de atîta drum, cetățeanul chinez din imagine n-a pregetat să-l urce drept contragreutate în această sui-generis cobiliță

• • • de MATTY

— Dacă mint, duplicitatea lor mă revoltă !
Dacă sunt onești, naivitatea lor mă îngrijorează !

Concedieri

Oficiul forței de muncă din Polonia a anunțat, pentru prima jumătate a lui 1990, concedieri în masă la 1.141 de întreprinderi, care vor viza 41.000—70.000 de oameni. Potrivit unor date furnizate de ziarul guvernamental „Rzeczpospolita", în Polonia sînt înregistrați, în prezent, peste 152.000 de șomeri și există doar aproximativ 20.000 de locuri libere. Departamentul Central al Planificării din Polonia s-a arătat foarte îngrijorat de puterea tot mai redusă de cumpărare a populației în ce privește alimentele și bunurile de larg consum, precum și de scăderea tot mai accentuată a producției. În pofida așteptărilor, față de dificultatea în desfacerea mărfurilor, cele mai multe întreprinderi au reacționat nu prin reduceri de prețuri, ci prin întreruperi de producție. Aceasta a dus la acordarea de concedii fără plată, obligatorii muncitorilor, pe de o parte, și la pierderi de venit în bugetul statului, pe de altă parte. Situația în agricultură este dificilă, datorită prețurilor ridicate și condițiilor defavorabile de acordare a creditelor : s-au redus mult cererea de furaje, îngrășăminte și mijloace de protecție a plantelor, precum și solicitările de împrumuturi.

Cerere

Într-un articol de fond al ziarului „New York Times", Zbigniew Brzezinski, consilier pentru problemele securității, în timpul președinției lui Jimmy Carter, cere țărilor occidentale să furnizeze statelor est-europene „resurse" cu mult superioare angajamentelor actuale pentru a garanta o democrație stabilă. „Volumul capitalului occidental necesar pentru a evita alunecarea acestei zone în dezordine politică și economică s-ar putea cifra la 25—30 miliarde dolari", apreciază Zbigniew Brzezinski. „Această cifră, care poate părea, la prima vedere, extraordinar de ridicată, trebuie considerată în perspectivă istorică", scrie Brzezinski. „La rîndul lor, țările Europei occidentale sînt, și ele, interesate în stabilitatea regiunii, iar Japonia, al cărei PNB reprezintă mai mult de jumătate din cel al SUA, ar trebui să joace, de asemenea, un rol în această direcție".

Demontare

Armata Populară Națională din RDG a început, din luna februarie, la indicația primului ministru Hans Modrow, demontarea sistemului operativ-tehnic al rachetelor de tip SS-23. Acest complex de rachete include patru rampe de lansare, patru vehicule de încărcare-transport, tehnică de verificare, securitate și perfecționare, precum și 24 rachete cu mai multe focoase nenucleare. Acestea nu constituie parte componentă a acordului dintre URSS și SUA privind lichidarea rachetelor cu rază medie și mai scurtă de acțiune, a declarat un purtător de cuvînt al Ministerului Apărării al RDG.

Rubrică realizată de Dumitru Constantin

interviul nostru

Eugen V. Sobor

secretar al C.C. al P.C. din R.S.S. Moldovenească

„Ne-am săturat de modele și vom urma calea pe care o va decide poporul"

Secretarul cu problemele de propagandă al C.C. al P.C. din R.S.S. Moldovenească, Eugen V. Sobor — un om ce depășește cu puțin 50 de ani —, are o bogată experiență în munca de conducere pe linie de partid și de stat. A fost, între altele, și ministrul culturii. Ne-a primit cu o deosebită amabilitate, deși întîlnirea noastră a avut loc la numai două zile după desfășurarea alegerilor de deputați pentru Sovietul Suprem al R.S.S.M. și sovietele locale. Era, încă, sub influența rezultatelor primului tur de scrutin, de la 25 februarie. Candidase într-una din circumscripții și nu reușise să obțină numărul de voturi necesar pentru a fi ales. Va merge la „balotaj", în turul următor, din 10 martie, cu cel care s-a clasat pe locul doi. Starea sa sufletească era un amalgam între insatisfacția nereușitei personale și bucuria că ar putea deveni, în cazul unui succes, un deputat ales în primele alegeri democratice desfășurate în Republică.

În mod firesc, prima noastră întrebare s-a referit la semnificația alegerilor la al cărui prim tur am asistat :

„Toată Republica este în așteptarea alegerii unui nou parlament, care va trebui să decidă asupra căii noastre de dezvoltare politică, economică și socială. De fapt, opțiunile au fost deja avansate. Este vorba de o republică suverană, descentralizată din punct de vedere economic și politic, în cadrul unei federații, a cărei lege fundamentală va stabili numai raporturile dintre ea și republicile unionale, iar, în interiorul acestora, se va guverna după constituții proprii. Democrațiile civilizate europene și din alte zone ale globului relevă că nu poate fi vorba de suveranitate pe jumătate ori pe sfert. Parlamentul ce va fi ales va trebui să elaboreze un «pachet» de legi, între care menționez : legea imigrației, a cetățeniei, a sistemului politic (pluripartit), legea suveranității economice, legea asupra proprietății. Este vorba, după cum vedeți, de un «pachet» de legi care va hotărî destinul republican. Nu pot face bilanțul alegerilor, dar consider că vom avea un parlament competent, a cărui componență n-a fost decisă în cabinet, pentru că membrii săi au fost desemnați prin votul poporului.

În prima sa sesiune, Sovietul nostru Suprem urmează să abroge art. 6 din actuala Constituție privind rolul conducător al partidului comunist. În prezent, avem deja forțe politice care acționează în alte partide și este nevoie de o reglementare a cadrului lor de activitate.

În acest context, trebuie să vă spun că partidul nostru comunist trece printr-o criză. Dacă vrem să fim un partid de avangardă, este absolut necesar să ne debarasăm de stalinism, să devenim o formațiune care să promoveze un socialism democratic, uman, așa cum l-a conceput Lenin, dar pe care Stalin l-a transformat într-un socialism de cazarmă. Suedezii, spre exemplu, au construit un socialism cu adevărat democratic, luînd din concepțiile socialismului științific tot ce a fost mai bun. Nu ne este rușine să împrumutăm din ideile cuprinse în platformele social-democraților vest-europeni. De altfel, acum se discută despre o nouă platformă a PCUS".

Cum se va reînnoi PC din R.S.S. Moldovenească ?

„Unele aspecte le vom discuta la Plenara lărgită a C.C. al P.C.M. de la 1 martie a.c. (întîlnirea noastră a avut loc înaintea desfășurării ei). În cadrul ei, vom desprinde învățămintele din evoluțiile ce au avut loc în Moldova pînă la începutul procesului de restructurare și după aceea. Vom trece în revistă ce s-a petrecut în ultimii 20—25 de ani și vom trage concluziile ce se impun asupra unor momente istorice, asupra unor perioade. Pînă acum n-am discutat asupra a ceea ce s-a petrecut în R.S.S.M. în timpul lui Stalin, al lui Brejnev. Vor fi deschise unele paranteze istorice.

Mulți dintre confrații dumneavoastră, în special din țări vest-europene, ne întreabă care va fi calea pe care o vom urma ? Estoniană, letoniană ? Le răspund că ne-am săturat de modele și vom urma calea pe care o va decide poporul. Avem potențial politic, economic, social și putem scoate Republica

Telespectator la Chișinău

Faptul că s-a discutat, s-a hotărît și, în prezent, se acționează — cel puțin așa ni s-a declarat la Chișinău — pentru realizarea mijloacelor tehnice de recepționare, în R.S.S. Moldovenească, a emisiunilor televiziunii române, și viceversa, m-a determinat să urmăresc cu și mai mare interes programul difuzat de TVM. Cu excepția a două ore, emisiunea este realizată în limba moldovenească (recunoscută prin lege, ca fiind comună cu limba română), ceea ce mi-a facilitat înțelegerea ei.

M-am aflat pentru prima oară în fața micului ecran din această republică sovietică chiar în ziua alegerilor. Era firesc, deci, ca televiziunea locală să le acorde atenția principală. Relatările din studio ori reportajele de la centrele de votare subliniau importanța deosebită, pentru prezentul și viitorul republicii, a acestor alegeri cu adevărat democratice, ele oferind cetățeanului — prin propunerea mai multor candidaturi pentru un mandat — posibilitatea să se pronunțe asupra celui mai bun, excluzînd, în același timp, perspectiva înregistrării unor rezultate de 99,9 la sută. Că este așa o demonstrează și faptul că, la primul tur de scrutin, au fost aleși numai 140 din cei 380 de membri ai viitorului Soviet Suprem al Republicii.

Printre momentele electorale sînt presărate alte emisiuni, care, am înțeles, constituie permanențe în programul săptămînal. Este vorba de emisiunea „Să învățăm limba moldovenească", în cadrul căreia profesori de specialitate se străduiau să-i învețe pe telespectatori, atît cu ajutorul imaginilor, cît și al exemplului propriu, accentuarea cuvintelor. Exprimîndu-mi, față de un confrate din R.S.S. Moldovenească, surprinderea privind o asemenea emisiune, acesta mi-a subliniat necesitatea ei, în condițiile în care s-a revenit, în mod oficial, la scrierea cu alfabet latin și recunoașterea limbii moldovenești ca limbă de stat. Și cînd te gîndești, îmi spune el, că numai cu doi-trei ani în urmă „a vorbi moldovenește însemna a ațița vrajba între popoare".

Lecția se încheie cu o frumoasă melodie al cărei refren mi-a rămas în minte : „O libertate, sfîntă libertate / În slobozenie și-n sate deșteptate, / Se înalță în slava veșnicei voroave / Românii Basarabiei Moldave".

O impresie deosebită mi-a produs emisiunea „Evocări". Se vorbea despre perioada deportărilor în Siberia, anii cei mai triști din viața unui moldovean, după cel de-al doilea război mondial. Povestește o femeie cu părul alb ca neaua, căreia, însă, anii grei petrecuți acolo nu i-au alterat bunătatea sufletească. Își amintește cum, la 14 ani, a fost smulsă din brațele tatălui, pe care nu l-a mai văzut de atunci, și trimisă în Siberia. Aici a trăit și a muncit în condiții deosebit de grele. Ochii i se umplu de lacrimi atunci cînd își aduce aminte de rănile pe care i le provocaseră la picioare opincile din coajă de copac.

Și parcă, pentru ca oamenii să uite despre aceste vremuri, programul continuă cu o emisiune de muzică ușoară, în cadrul căreia și-au făcut apariția, între alții, și artiștii noștri Anda Călugăreanu, Stela Popescu, Alexandru Arșinel, Mihai Constantinescu. Apoi, noi „momente electorale", cînd țărani, muncitori, intelectuali au vorbit despre prezentul, dar mai ales despre viitorul Republicii.

A. Z.

din criză. În ce ne privește, apreciem că, actualmente, singura forță care poate face ceva este partidul comunist, dar nu ignorăm și rolul altor forțe politice, în special al Frontului Popular. Tactica noului partid restructurat va fi nu de confruntare, ci de dialog constructiv, pe baza unei platforme democratice de restructurare, aprobată de întregul popor. Avem divergențe cu mișcările apărute în Republică în legătură cu unele aspecte tactice, strategice, chiar politice, dar există și foarte multe puncte de tangență, așa cum sînt, de exemplu, problemele privind suveranitatea, imigrația, cetățenia, repunerea în drepturi a adevărului istoric. Acum, noi conlucrăm cu cei din Frontul Popular. N-am avut mari confruntări cu ei în campania electorală. Nu ne-am amestecat în afacerile lor și nici ei în ale noastre. Consider că, în perspectivă, dacă vom lucra fructuos, vom putea găsi un consens politic. Noi apreciem că avem mare nevoie de acest consens pentru rezolvarea problemelor interne cu care ne confruntăm. Sîntem încă departe de realizarea lui, dar ne gîndim la o masă rotundă la care să participe toate forțele politice. La temelia consensului trebuie să stea poziția față de o serie de factori, cum sînt : situația reală din Republică ; intensificarea procesului de amplă dezvoltare a conștiinței naționale ; apărarea intereselor minorităților naționale, conform Actului final de la Helsinki ; renașterea culturii naționale etc. Soluționarea acestor probleme nu poate fi realizată prin decrete, căci este vorba, în cea mai mare parte, de chestiuni care vizează direct conștiința omului. Și cum conștiința generației de astăzi s-a format și dezvoltat în perioada stalinismului, printr-o ideologizare vulgară, consider că modificarea acesteia este un proces mai dificil decît o reformă economică.

Cum a fost percepută revoluția înfăptuită de poporul român, în decembrie trecut ?

„Mai întîi de toate, să știți că noi considerăm că revoluția trebuia să se producă. O așteptam. Cînd mă întîlneam cu factori politici, cu oameni de cultură din România, vedeam că ei ne admirau, ne invidiau chiar, pentru că trăiam într-o atmosferă mai liberă, mai destinsă. Unii ne dădeau de înțeles că în România mai persistă încă „ceața". Deși așteptată, ziua de 22 Decembrie ne-a surprins, mai ales, prin rapiditatea desfășurării evenimentelor. Am admirat și admirăm eroismul și curajul celor care au intrat primii în fostul sediu al C.C. al P.C.R., în clădirea televiziunii. Personal, sînt foarte bucuros că, printre primii care au pătruns în studioul televiziunii, a fost bunul meu prieten, cunoscutul actor Ion Caramitru, cu care mă întîlnisem cu o lună înainte de revoluție și care mi-a rămas «dator» cu un spectacol la Teatrul «Luceafărul». Îi admirăm pe cei care au fost primii pe baricade. Urmărim, în continuare, evoluția din România, procesul de democratizare. Au fost făcute lucruri foarte bune într-un timp foarte scurt. Dar există o dialectică a dezvoltării sociale, potrivit căreia o revoluție trebuie să se «coacă», să țină cont de legile și particularitățile sale. Sînt convins că au trecut vremurile cînd în Europa se construia socialismul pe baza unui model, concepție care, de altfel, a dus la criza actuală. Nu poate exista nici model românesc nici francez, nici american. Fiecare popor are caracteristicile și tradițiile sale".

Cum considerați stadiul actual și perspectivele dezvoltării relațiilor dintre România și R.S.S. Moldovenească ?

„Consider că există, astăzi, foarte mari posibilități de a conlucra, de a dezvolta raporturile, în interes reciproc, în domeniile economic și cultural, de a intensifica contactele umane, în contextul proceselor ce au loc în Europa. Nu de mult, a fost în România o numeroasă echipă de experți din R.S.S. Moldovenească (economiști, ingineri, oameni de cultură), care au lucrat bine la București și s-au întors cu rezultate promițătoare. Noi, aici, am formulat o serie de propuneri, dintre care unele au fost deja aprobate de ministerele noastre. Cred că, în viitorul apropiat, o delegație de-a noastră se va deplasa la București și vor fi semnate documentele finale, ce vor stimula și amplifica, în interes reciproc, cooperarea dintre noi. Considerăm că a sosit timpul ca relațiile dintre R.S.S. Moldovenească și România să devină mai ample, iar înghețurile înregistrate pe parcursul a 20 de ani să rămînă de domeniul trecutului, al istoriei. Sferele de cooperare sînt numeroase și diferite ca arie de activitate.

Pot mijloacele de informare în masă din cele două țări să contribuie la stimularea dezvoltării raporturilor bilaterale ?

„În prezent, mijloacele de informare în masă de la noi sînt mult mai independente și, de aceea, pot avea un rol determinant. Imediat după declanșarea Revoluției în România, ziariștii noștri au relatat despre evenimentele din țara dumneavoastră, locuitorii Republicii noastre fiind informați pe larg. Este momentul ca relațiile dintre România și R.S.S. Moldovenească să intre, în fine, într-o etapă firească de dezvoltare și în domeniul acesta. Considerăm, de aceea, utilă deschiderea de consulate la Iași și la Chișinău, precum și prezența unor corespondenți permanenți de presă din R.S.S. Moldovenească în România.

Cred că, acum, este nevoie de mai multă inițiativă, de contacte directe, cu atît mai mult cu cît există largi posibilități și dorința comună de cooperare. Sînt convins că nu vor exista dificultăți birocratice. Altfel spus, cuvîntul îl au ziariștii. După cum, probabil, știți, dorim ca emisiunile Televiziunii Române Libere să fie recepționate pe întreg teritoriul Republicii noastre.

Revenind la evenimentele din România, vreau să spun că presa noastră a contribuit, și ea, prin mijloacele sale, la strîngerea unor fonduri sau diverse ajutoare care au fost, apoi, trimise în România, în semn de solidaritate cu poporul român.

Opinii consemnate de Ștefan Cârjă și Aurel Zamfirescu

Sub privirile Marelui Domnitor

Am avut șansa de a mă afla la Chișinău la primele alegeri libere din R.S.S. Moldovenească, pe 25 februarie, zi în care la Catedrala din centrul orașului a avut loc o slujbă religioasă în memoria martirilor Revoluției române.

În acest lăcaș sfînt, care a revenit, de puțin timp, la menirea-i firească, după ce, vreme îndelungată, a fost folosit ca muzeu, tineri — surprinzător și îmbucurător de mulți —, femei, bătrîni și copii ascultau cu pioșenie cuvintele pline de har ale părintelui Buburuz. Mulți dintre ei și-au procurat cîte două lumînări : una au aprins-o pentru eroii de la Timișoara, București, Brașov sau Sibiu, iar alta au așezat-o, împreună cu o floare, lîngă statuia lui Ștefan cel Mare, care domină una din intrările parcului aflat în centrul capitalei R.S.S. Moldovenești. Privindu-i cum se înclinau cu evlavie în fața expresiei de bronz a legendarului voievod, mi-am amintit de o întîmplare emoționantă.

Cu zece ani în urmă, la Mînăstirea Putna am văzut o femeie în costum popular deznodînd colțul unei bătiste din care a scos cîțiva lei. A cumpărat o luminare, a aprins-o lîngă mormîntul lui Ștefan și s-a închinat. Cultul pentru Marele Voievod s-a păstrat din generație în generație, domnitorul fiind numit cel Sfînt și imortalizat în versuri ca : „Ștefan, Ștefan, domn cel Mare, / Seamăn pe lume nu are / Decît numai mîndrul soare".

Nu știu dacă este întîmplător sau nu, dar de la înălțimea arborilor ce-l înconjoară, Ștefan se uită scrutător spre Catedrala din apropiere și, de aceea, mi-a plăcut să cred că slujba religioasă dedicată eroilor Revoluției române a avut loc sub privirea ocrotitoare a Marelui Domnitor.

În fiecare după-amiază și, mai ales, duminica, în imediata apropiere a statuii legendarului voievod, se adună mulțime de oameni care, de cele mai multe ori, se împart în grupuri mici și discută aprins. Despre politică, mai ales, ceea ce le implică direct răspunderea și opțiunile. Ecourile unor asemenea preocupări pătrund în adunări publice, discursuri oficiale, dezbateri din mass-media și scot în relief și dileme noi. Ni s-a vorbit, astfel, despre exigențele unor grupări din R.S.S. Moldovenească de a se redobîndi imediat teritoriile cedate Ucrainei de către Stalin (Bucovina de nord, județele Cetatea Albă și Ismail), ceea ce provoacă temerea că aceasta ar putea duce la frămîntări interetnice între moldoveni și ucrainieni de tipul Nagorno-Karabah. Un alt argument relevat la Chișinău este că, într-o republică în care ar fi incluse teritoriile respective, a căror populație autohtonă a fost supusă unei sălbatice deportări, ponderea moldovenilor ar scădea de la 64 la sută în prezent, la mai puțin de 50 la sută.

Ce rămîne, totuși, de făcut ? Întrebarea, deși pusă, nu are încă un răspuns. Majoritatea oamenilor din R.S.S. Moldovenească gîndesc — mi s-a explicat — că, după o lungă perioadă de stagnare și dogmatism, republica are nevoie de reconstrucție, care nu se poate înfăptui decît într-un climat de încredere, înțelegere și cooperare între toți locuitorii. Generația tînără are dreptul de a-și construi propriul viitor și orice tentativă de a o folosi pentru a repara greșelile de care nu este vinovată ar trebui evitată, pînă nu este prea tîrziu.

Dacă dorim, într-adevăr, să realizăm o casă europeană, cred că fiecare locatar trebuie să respecte, cu strictețe și fără excepție, regulile conviețuirii în comun, atitudinea conciliantă, de respect reciproc, fiind doar una dintre ele.

Șt. C.

„Raportul Voyame" *)

asupra drepturilor omului în România

— text integral —

Introducere

1. *Conform termenilor rezoluției 75/1989 a Comisiei O.N.U. pentru drepturile omului, raportorul special a supus atenției Comisiei, la 18 decembrie 1989, un raport (E/CN.4/1990/28), în care acesta s-a străduit să prezinte, pe baza informațiilor pe care le-a putut aduna în afara țării, un tablou cît mai fidel posibil al situației drepturilor omului în România, precum și concluziile și recomandările care decurg de aici. Datorită evenimentelor revoluționare care au intervenit după această dată și a schimbărilor radicale pe care acestea le-au determinat, raportorul special a apreciat necesar să supună atenției Comisiei un supliment la raportul său. Prezentul document constituie, deci, o actualizare a acestui raport și el se referă la progresele intervenite în România începînd din 18 decembrie 1989.*

2. *Ținînd seama de aceste evenimente, raportorul special a adresat, la 10 ianuarie 1990, ministrului afacerilor externe al României, o scrisoare în care solicita, din nou, cooperarea autorităților românești pentru îndeplinirea mandatului său, inclusiv posibilitatea de a veni în România. Trebuie amintit că o astfel de cooperare îi fusese refuzată de guvernul precedent. În răspunsul dat la 23 ianuarie 1990, ministrul afacerilor externe îl asigura pe raportorul special de întreaga cooperare a autorităților române, în îndeplinirea mandatului său și îndeosebi, pentru o vizită în România. Printr-o scrisoare, adresată la 1 februarie 1990, raportorul special sugera efectuarea unei vizite în România pentru o săptămînă, începînd din 12 februarie 1990. Această sugestie a fost acceptată de noile autorități și vizita a avut loc între 12 și 16 februarie 1990.*

3. *În cursul șederii sale în România, raportorul special a fost primit, conform programului stabilit prin consultare cu Ministerul român al Afacerilor Externe, de dl Corneliu Mănescu, vicepreședinte al Biroului executiv al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională și președintele Comisiei pentru politică externă, de generalcolonel Mihail Chițac, ministrul afacerilor interne, de dl Romulus Neagu, ministru ad-interim al afacerilor externe, de dl Dan Petrescu, ministru adjunct al culturii, precum și de înalți responsabili ai ministerelor afacerilor externe și apărării. Raportorul special a avut, de asemenea, întrevederi cu membri ai diverselor comisii ale Consiliului Provizoriu de Uniune Națională, îndeosebi cu dl N. Stăncescu, președintele Comisiei naționale pentru examinarea și soluționarea reclamațiilor și cererilor victimelor dictaturii, precum și cu membri ai Comisiei constituționale și pentru drepturile omului și ai Comisiei pentru minoritățile naționale. În cadrul administrației justiției, raportorul special s-a întîlnit cu dl G. Robu, procuror general, dl M. Popa, președintele Tribunalului Municipiului București, ca și cu alți magistrați civili și militari.*

4. *Raportorul special a avut, de asemenea, ocazia să se întrețină cu numeroși responsabili ai principalelor partide politice, cu reprezentanții unor organizații negu-vernamentale despre probleme privind drepturile omului și ale foștilor disidenți, cu reprezentanți ai minorității ungare, precum și cu alte persoane.*

5. *La 15 februarie 1990, raportorul special a vizitat Clujul, unde s-a întîlnit cu conducătorul județului, cu primarul Clujului, precum și cu un reprezentant local al Frontului Salvării Naționale. El a avut, de asemenea, întrevederi cu doamna Doina Cornea și cu membri ai minorității maghiare.*

6. *Raportorul special ține să releve că, în timpul vizitei sale în România, el a beneficiat de asistența constantă a autorităților, că s-a bucurat de o totală libertate de mișcare și că a putut întîlni liber toate persoanele cu care dorea să stea de vorbă.*

7. *Prezentul supliment la raportul E/CN.4/1990/28 se bazează, în esență, pe observațiile pe care raportorul special le-a putut face în timpul vizitei sale. El conține o cronologie a principalelor evenimente care au avut loc de la începutul revoluției, o scurtă analiză a informațiilor culese la fața locului, precum și concluzii și recomandări, care iau în considerație noua situație din România. Comentarii formulate de autoritățile române asupra listei cazurilor particulare și asupra cazurilor de cereri de reunificare a familiilor menționate în raportul E/CN.4/1990/28 figurează la anexa I a prezentului supliment. Anexa II reflectă programul de lucru al raportorului special în cursul vizitei sale în România. Anexa III reproduce textul decretului nr. 7/1990 care stabilește tribunalele militare excepționale.*

I. Cronologia evenimentelor care au avut loc după finalizarea Raportului E/C.N. 4/1990/28 cu privire la situația drepturilor omului în România

8. *Prezentul capitol prezintă principalele evenimente care au influențat situația drepturilor omului în România, după revoluția din decembrie 1989. El se bazează pe informații apărute în presa internațională.*

9. 16 decembrie/17 decembrie 1989 — *Revolte populare împotriva regimului lui Ceaușescu izbucnesc la Timișoara, și acestea sînt violent reprimate de forțele de ordine, îndeosebi de securitate (poliția de stat). Forțele de ordine trag asupra mulțimii, ucigînd și rănind multe persoane, al căror număr exact n-a putut fi încă stabilit definitiv pînă la această dată.*

10. 21 decembrie 1989. *O mare manifestație este organizată de guvernul de la București pentru a-l susține pe președintele Ceaușescu. Totuși, această manifestație se întoarce împotriva regimului și declanșează, astfel, procesul revoluționar. Tentativele de reprimare a acestei mișcări provoacă un mare număr de morți și răniți în Capitală.*

11. 22 decembrie 1989 — *Un grup de foști disidenți și militari, care se proclamă Front al Salvării Naționale, anunță, prin televiziune, că a preluat puterea, în timp ce lupte violente continuă între armată, care s-a alăturat revoluției, și membri ai securității. Palatul președintelui este luat cu asalt de mulțime și cuplul prezidențial fuge din Capitală.*

12. 23 decembrie 1989 — *Frontul Salvării Naționale anunță eliberarea tuturor prizonierilor politici și arestarea președintelui Ceaușescu și a soției sale, Elena. Continuă lupta între armată și securitate.*

13. 24 decembrie 1989 — *Luptele continuă și dl Ion Iliescu, în numele Frontului, proclamă victoria revoluției. El anunță, de asemenea, că cuplul prezidențial va fi judecat de un tribunal militar.*

14. 25 decembrie 1989 — *Frontul Salvării Naționale anunță că Nicolae și Elena Ceaușescu au fost condamnați la moarte și executați pentru următoarele motive: genocid comis împotriva a peste 60 000 de persoane în cursul guvernării lor; subminarea statului prin acțiuni armate împotriva poporului și a puterii de stat; furt și distrugere de bunuri publice (prin demolarea unor edificii și distrugerea de orașe și sate); subminarea economiei naționale; tentativă de fugă din țară, pentru recuperarea fondurilor de peste un miliard de dolari, depuse în bănci străine.*

15. 26 decembrie 1989 — *Dl Ion Iliescu este numit președinte al Consiliului Frontului Salvării Naționale.*

16. 27 decembrie 1989 — *În prima sa plenară, Consiliul Frontului Salvării Naționale adoptă o serie de măsuri urgente, ce prevăd constituirea de tribunale excepționale pentru judecarea „teroriștilor", abrogarea anumitor legi ale regimului anterior și (luarea — n.n.) unor dispoziții pentru aducerea de produse alimentare.*

17. 28 decembrie 1989 — *Președintele Consiliului Frontului Salvării Naționale, dl Ion Iliescu, definește noua organizare a puterii în România. Consiliul, format din 36 de membri, este chemat să asigure conducerea țării pînă la alegeri, prevăzute pentru luna aprilie 1990. Consiliul procedează la numirea de membri în guvern și adoptă măsuri pentru abolirea unei părți din legislația anterioară și reorganizarea puterilor. Consiliul dispune de un Birou Executiv format din 11 membri sub președinția dl Ion Iliescu.*

18. 29 decembrie 1989 — *Guvernul anunță că noua denumire a Statului român este „România".*

*) Raportor special numit conform rezoluției 75/1989 a Comisiei O.N.U. pentru drepturile omului

19. 31 decembrie 1989 — *Președintele Consiliului Frontului Salvării Naționale anunță abolirea pedepsei cu moartea, introducerea săptămînii de lucru de cinci zile, începînd din luna martie, și începerea unei operațiuni de redistribuire a pămînturilor colectivizate țăranilor. Desființarea securității și arestarea fostului său conducător, generalul Iulian Vlad, sînt, de asemenea, anunțate.*

20. 12 ianuarie 1990 — *Cu ocazia unei demonstrații la București, la care participau cîteva mii de persoane, președintele Frontului anunță că va fi organizat, la 28 februarie 1990, un referendum privind reintroducerea pedepsei cu moartea pentru teroriști, precum și pentru scoaterea în afara legii a Partidului Comunist Român.*

21. 17 ianuarie 1990 — *Consiliul Frontului Salvării Naționale anulează cele două decrete mai sus menționate, din 12 ianuarie 1990.*

22. 23 ianuarie 1990 — *Consiliul Frontului Salvării Naționale anunță că la 20 mai 1990 vor avea loc alegeri libere și că Frontul se va prezenta la aceste alegeri.*

23. 27 ianuarie 1990 — *În fața Tribunalului Militar din București, începe procesul a patru conducători ai fostului regim: Emil Bobu, fost numărul trei al regimului, Ion Dincă, fost viceprim-ministru, Manea Mănescu, fost vicepreședinte al Consiliului de Stat, și Tudor Postelnicu, fost ministru al afacerilor interne. Ei vor fi condamnați la închisoare pe viață, la 2 februarie 1990.*

24. 28 ianuarie-29 ianuarie 1990 — *Demonstrație la București, la chemarea partidelor politice istorice, pentru a protesta împotriva hotărîrii Frontului de a participa la alegeri, precum și o contra manifestație.*

25. 3 februarie 1990 — *Constituirea unui Consiliu Provizoriu de Uniune Națională, care înlocuiește Consiliul Frontului de Salvare Națională. El este format din 241 membri, jumătate din locuri fiind rezervate partidelor politice (trei membri pentru fiecare) și cealaltă jumătate — diverselor personalități ale „societății civile", care au jucat un rol în timpul revoluției, precum și reprezentanților minorităților naționale.*

26. 9 februarie 1990 — *Prima ședință a Consiliului Provizoriu de Uniune Națională.*

27. 13 februarie 1990 — *Consiliul Provizoriu de Uniune Națională alege, prin consens, pe dl Ion Iliescu, ca președinte. Consiliul își constituie un Birou Executiv, format din 21 de membri. Sînt constituite 16 comisii permanente, după cum urmează: Comisia pentru reconstrucție, dezvoltare economică și comerț exterior; Comisia pentru agricultură; Comisia pentru tineret; Comisia pentru politică externă; Comisia pentru știință și tehnologie; Comisia pentru educație; Comisia pentru cultură; Comisia pentru mediul înconjurător și echilibrul ecologic; Comisia pentru minoritățile naționale; Comisia pentru administrația locală; Comisia de organizare; Comisia națională pentru examinarea și soluționarea reclamațiilor și cererilor victimelor dictaturii; Comisia pentru sănătate; Comisia constituțională și pentru drepturile omului; Comisia pentru muncă și ocrotiri sociale; Comisia pentru anchetarea abuzurilor comise sub regimul trecut.*

28. 18 februarie 1990 — *Demonstrație, în cursul căreia sediul guvernului provizoriu este luat cu asalt și dl Gelu Voican-Voiculescu, viceprim-ministru al guvernului provizoriu, este molestat de manifestanți. Armata repune stăpînire pe sediul guvernului, în cursul serii, după confruntări soldate cu trei morți și aproximativ 20 de răniți din rîndul soldaților.*

II. Analiza informațiilor culese

A. Dreptul la viață; la integritate fizică și morală; respectarea vieții personale

29. *Potrivit informațiilor și mărturiilor culese de raportorul special, situația drepturilor omului în ce privește respectarea dreptului la viață, la integritate fizică și morală și la respectarea vieții personale s-a îmbunătățit simțitor în România. Autoritățile oficiale, cu care raportorul special s-a întreținut, au confirmat că a fost adoptat un decret privind abolirea pedepsei cu moartea. De asemenea, s-a creat o Comisie națională pentru examinarea și soluționarea reclamațiilor și cererilor victimelor dictaturii și, ulterior, o Comisie pentru anchetarea abuzurilor comise de foștii conducători.*

30. *Majoritatea conducătorilor din Consiliul Provizoriu de Uniune Națională și din guvern cu care raportorul special a avut ocazia să se întîlnească, la București și la Cluj, l-au asigurat că nici o plîngere cu privire la violarea dreptului la viață sau la integritate fizică sau morală n-a fost, oficial, înregistrată în perioada de după 22 decembrie 1989.*

31. *Personalități neguvernamentale cu care s-a întreținut raportorul special, și îndeosebi responsabili ai partidelor și formațiunilor politice, precum și militanți pentru drepturile omului și alți intelectuali au afirmat că, în ciuda unei ameliorări incontestabile a situației, persistă anumite preocupări în ce privește respectarea dreptului la viață. Mai multe persoane au afirmat că un membru al Partidului Național Țărănesc a fost grav lovit la Bacău. Alții au menționat mai multe cazuri de moarte violentă în rîndul minorității ungare. De asemenea, raportorul special a fost înștiințat că o persoană, care formulase critici la adresa Frontului Salvării Naționale, a fost ucisă într-un accident de mașină în împrejurări încă neelucidate. Mai multe persoane au declarat că folosirea violenței nu a încetat definitiv, îndeosebi față de demonstranți; în acest sens, au fost făcute numeroase referințe la demonstrația din 28 ianuarie 1990, organizată de partidele istorice, și la contra-manifestația, care ar fi fost provocată în urma apelurilor televizate ale Frontului și în cursul căreia mai multe persoane au fost molestate, într-atît încît unele au fost spitalizate. De asemenea, numeroase sedii de partide ar fi fost devastate sau distruse. În afara manifestațiilor de violență fizică, anumite măsuri de intimidare psihologică ar continua să fie exercitate. Astfel, numeroase persoane au adus la cunoștința raportorului special amenințări cu moartea proferate la adresa lor, a membrilor familiilor lor sau a cunoștințelor lor. Încercări de a discredita anumiți conducători de formațiuni politice și a altor personalități publice prin calomniere ar fi fost, de asemenea, practicate. Situația a fost descrisă ca fiind mai gravă la sate sau în mici orașe, unde structurile vechiului regim ar fi rămas în mai mare măsură aceleași. Un caz de grevă a foamei, în semn de protest față de aceste practici de intimidare, a fost semnalat raportorului special la Cluj.*

32. *Pe de altă parte, multe persoane au serioase îndoieli în ce privește stabilirea răspunderilor în masacrele din decembrie 1989 și arestarea persoanelor implicate. În această privință, raportorul special a fost martorul unor manifestații ale membrilor armatei care cereau, îndeosebi, ca răspunderile să fie clar stabilite.*

33. *În ce privește securitatea, considerată ca fiind principalul mecanism de represiune și de violare a drepturilor omului sub vechiul regim, raportorul special a fost informat de guvern că aceasta a fost pusă, acum, sub autoritatea Ministerului Apărării. Conducători din acest minister au explicat că unii agenți au fost pensionați, alții au fost afectați unor funcții diverse, îndeosebi în industrie, și că numai serviciile însărcinate cu paza ambasadelor și edificiilor de importanță strategică au fost menținute, făcînd, de acum, parte integrantă din armată. Numărul membrilor securității a fost oficial indicat ca fiind de ordinul a 30 000 persoane în întreaga țară (20 000 la București); la aceștia se adaugă un număr nedeterminat de colaboratori. Mai mulți interlocutori din medii neoficiale au criticat faptul că nici o informație precisă n-a fost dată despre modul cum a fost rezolvată problema securității. Mai multe persoane au semnalat, de altfel, că au văzut foști agenți ai securității chiar în inseși instituțiile unde ei își exercitau funcțiile înainte. S-a subliniat că o informare mai deschisă ar fi putut contribui, în mod sensibil, la risipirea temerilor și suspiciunilor, la instaurarea unui climat de încredere în țară.*

34. *În ce privește problema amestecului arbitrar în viața particulară, raportorul special a fost informat că rețeaua de ascultare telefonică, folosită de fostele autorități, a fost sigilată, sub controlul armatei. Potrivit ministrului afacerilor interne, personalul însărcinat cu ascultarea a fost reciclat pentru alte activități și, chiar dacă anumite instalații tehnice de ascultare mai există, ele nu mai sînt în stare de funcționare. Totuși, numeroase persoane chestionate de raportorul special și-au exprimat îndoiala cu privire la demontarea totală a acestei rețele și regretul că această operațiune n-a fost demonstrată concret (arătîndu-se, de pildă, la televiziune dovezi ale scoaterii din funcțiune a acestor instalații din toată țara). Multe persoane și-au exprimat aproape certitudinea că se continuă ascultarea convorbirilor telefonice, fără să poată, totuși, aduce probe concrete în sprijinul acestei afirmații. În schimb, în ce privește confiscarea sau controlul corespondenței, practică curentă în trecut, toate persoanele chestionate de raportorul special și-au exprimat convingerea că această practică a încetat.*

35. *În general, mai multe persoane, inclusiv membri ai Consiliului Provizoriu de Uniune Națională, au subliniat că, în ciuda dispariției aproape totale a temerii și insecurității care caracterizau situația în trecut, există încă un climat de suspiciune și că supravegherea constantă, la care erau supuși cetățenii, a lăsat urme ce vor necesita mult timp pentru a dispărea.*

B. Administrarea justiției

36. *În cursul convorbirilor sale cu responsabili ai justiției, îndeosebi cu procurorul general, președintele Tribunalului*

Municipiului București și alți magistrați civili și militari, precum și cu conducători ai ministerelor de interne și apărării, raportorul special a primit un anumit număr de informații despre funcționarea justiției și recentele modificări operate în domeniul judiciar. După părerea responsabililor magistraturii, nici un amestec nu mai este admis, de acum înainte, în activitățile puterii judiciare, care constituie o a treia putere total independentă ; selecționarea magistraților va avea loc, de acum înainte, doar după criterii de competență personală și nu pe considerente de ordin politic.

37. Raportorul special a primit informații despre modul de funcționare a tribunalelor militare excepționale, constituite potrivit decretului nr. 7 din ianuarie 1990, pentru judecarea foștilor conducători. Spre deosebire de tribunalele militare obișnuite, care existau în număr limitat (patru pe întreg teritoriul), un tribunal militar excepțional este prevăzut pentru fiecare județ, cu participarea a trei ofițeri, avînd funcția de asesori populari, și a doi judecători locali. În cele patru județe în care existau deja tribunale militare obișnuite, tribunalele excepționale funcționează cu participarea a trei ofițeri (asesori populari) și a doi judecători militari. Această procedură prevede posibilitatea unui recurs la Tribunalul teritorial. Procedura urmată de tribunalele militare excepționale se deosebește, esențial, de procedura obișnuită, prin caracterul său expeditiv, care face din acestea o procedură de urgență. Audierile sînt publice ; de altfel, mai multe procese au fost retransmise de televiziune. Raportorul special a fost informat că instituirea tribunalelor militare excepționale are un caracter temporar și că li se va pune capăt cît mai urgent.

38. Raportorul special a primit, de asemenea, informații cu privire la un anumit număr de modificări în curs în domeniul funcționării justiției. Astfel, potrivit proiectului legii electorale recent elaborat, procurorul general, președintele și membrii Curții Supreme, care erau, înainte, aleși de Marea Adunare Națională, vor fi numiți de șeful statului. De asemenea, colegiul avocaților este în curs de restructurare. În afară de aceasta, modificări legislative aflate în curs de elaborare vor modifica, de asemenea, regulamentul cu privire la poliție, pentru epurarea și depolitizarea acesteia.

39. Raportorul special a primit asigurări că toți deținuții politici, precum și alți prizonieri, care fuseseră închiși potrivit unor decrete abuzive, au fost eliberați.

40. Personalitățile neoficiale cu care s-a întreținut raportorul special și-au exprimat, în general, satisfacția față de măsurile de eliberare a prizonierilor politici, exprimînd anumite rezerve în ce privește aplicarea legilor de către noile autorități. Astfel, procedura expeditivă folosită pentru judecarea foștilor conducători, pe care majoritatea interlocutorilor au considerat-o ca justificată datorită împrejurărilor excepționale, a fost, totuși, considerată de unii drept mijloc permițînd eschivarea și evitarea implicării anumitor persoane cu funcții de la răspunderile reale. Mai multe persoane au deplîns lipsa de informații despre numărul precis al persoanelor arestate și faptul că foștele cadre din magistratură au rămas, în general, în funcție. S-a criticat, de asemenea, o anumită lipsă de rigoare juridică în aplicarea a diverse proceduri, încetineala cu care sînt duse anchetele în vederea stabilirii răspunderii pentru faptele săvîrșite de către vechiul regim și refuzul de a primi anumite depoziții în acest sens, mai ales în provincie.

41. În ce privește tratamentul deținuților, raportorul special a fost informat despre proiectul de creare a unor comitete de anchetare în acest sens. Potrivit informațiilor primite, nici un caz de prost tratament al deținuților n-a fost semnalat după instalarea noilor autorități. Totuși, o îmbunătățire a legislației în vigoare a fost considerată necesară.

42. În ce privește dreptul la apărare, procedura penală, care rămîne pentru moment neschimbată, prevede că, în timpul anchetei — care e condusă de procuratură și poate dura maximum patru luni (durată care poate fi prelungită prin decizia tribunalului) —, deținutul nu poate intra în contact cu un avocat sau cu familia sa decît cu autorizația procurorului. Deținutul nu are acces la dosar decît la sfîrșitul anchetei.

C. Libera circulație

43. Potrivit informațiilor culese de raportorul special, măsurile care îngrădeau dreptul la libera circulație au fost abolite. Astfel, decretul cu privire la stabilirea în orașe a persoanelor provenind din alte localități a fost abrogat. De asemenea, legea cu privire la stabilirea forțată într-un loc de muncă, la sfîrșitul studiilor, a fost abolită prin decret. Repartizarea absolvenților din învățămîntul superior se va face, de acum înainte, pe bază de concurs. Totuși, s-a subliniat că reglementarea problemei stabilirii într-un loc de muncă depinde, în definitiv, de orientările pe termen lung ale sistemului economic și că problema se va pune în termeni diferiți în măsura în care alegerea se va referi la un sistem de economie planificată sau de economie de piață. Pentru o perioadă tranzitorie, au fost stabilite comisii în fiecare județ, pentru a examina și a încerca să soluționeze cazurile de cereri de reunificare, adresate de membrii aceleiași familii, care sînt, în prezent, numiți în locuri de muncă diferite.

44. Prevederile legislative cu privire la regimul pașapoartelor au fost, și ele, modificate. După părerea, aproape unanimă, a persoanelor chestionate în acest sens de raportorul special, nu există în principiu nici o piedică în eliberarea pașapoartelor turistice pentru cetățenii români, într-un termen de 10 pînă la 20 de zile de la depunerea cererii. Anumite dificultăți mai există din motive tehnice și libertatea de a pleca în străinătate este, în practică, limitată de strictul control al devizelor. În sfîrșit, cîteva persoane și-au exprimat îngrijorarea față de dispozițiile legale, potrivit cărora pașaportul poate fi refuzat sau retras din cauză de moralitate insuficientă ; ele se tem că această clauză ar putea permite interpretări abuzive din partea autorităților.

D. Libertatea de gîndire, de conștiință, de religie sau de convingeri

45. Toate persoanele chestionate, în acest sens, de raportorul special au afirmat că libertatea de conștiință și de religie a fost complet restabilită. Toate cultele sînt, de acum înainte, autorizate, cu excepția celor a căror exercitare ar putea prejudicia ordinii publice, sănătății sau moralei. În prezent, este în curs de elaborare o legislație care garantează libertățile religioase, dar aceste libertăți sînt încă, de pe acum, respectate în practică.

46. Există, totuși, cîteva probleme de ordin material, îndeosebi în domeniul subvențiilor din străinătate primite de biserici. Aceste subvenții sînt, în prezent, tolerate cu titlu oficios, dar nu în mod legal.

47. Biserica greco-catolică (unită), a cărei existență legală, fusese interzisă printr-un decret din 1 decembrie 1948, a fost restabilită. Totuși, problema restituirii bunurilor acestei biserici, care fuseseră luate de biserica ortodoxă, rămîne de rezolvat.

48. Printre semnele restabilirii efective a libertății cultelor s-a menționat difuzarea serviciilor religioase de către radio și televiziune. De asemenea, preoții bisericii greco-catolice, care nu dispun de propriile lor lăcașe de cult, au putut celebra serviciul divin în bisericile catolice de rit roman, îndeosebi la catedrala din Cluj.

E. Libertatea de opinie și de exprimare

49. Potrivit dovezilor și informațiilor culese de raportorul special, situația drepturilor omului s-a îmbunătățit substanțial în materie de libertate de opinie și de exprimare. S-au abrogat anumite articole din Codul penal, care restringeau exercitarea acestor libertăți, legile și decretele ce reglementau posedarea și utilizarea mașinilor de scris sau de fotocopiat, precum și controlul contactelor între români și vizitatori străini. O nouă lege a presei este în curs de elaborare.

50. Apariția unor organe de presă libere și independente a fost confirmată în mai multe rînduri. Majoritatea persoanelor chestionate, în acest sens, de raportorul special, au declarat că presa reflectă, liber, toate genurile de opinii, chiar cele critice la adresa autorităților.

51. Totuși, s-a menționat o anume discriminare, de fapt, în accesul la mijloacele de comunicare, datorată mai ales disproporției între mijloace de informare ale statului, la care Frontul Salvării Naționale ar avea liber acces, și cele, mai reduse, ale altor formațiuni. Această disproporție ar fi sensibilă, mai ales, în provincie. De asemenea, penuria de mijloace materiale ar afecta, mai ales, organele de presă ale unor partide și formațiuni, datorită, mai ales, monopolului exercitat de stat asupra tipografiilor, programării centralizate a folosirii rotativelor, obstacolelor întîmpinate la importul de mașini de fotocopiat, restricțiilor în materie, de livrare a hîrtiei, de distribuire a ziarelor și livrare a abonamentelor. În plus, tipografiile care au aparținut odinioară unor partide istorice, n-ar mai fi fost restituite acestora. În sfîrșit, greve, la care instigă anumite tipografii de stat, ar zădărnici uneori publicarea ziarelor de opoziție.

52. Numeroase rezerve au fost exprimate în ce privește imparțialitatea conducerii televiziunii. Printre reproșuri figurează acoperirea selectivă a evenimentelor, incitarea la ostilități față de anumite formațiuni politice, dezinformarea și lipsa de claritate în ce privește anumite preocupări esențiale ale populației (mai ales cu privire la răspunderea conducătorilor în evenimentele din decembrie și masacrele, numărul persoanelor arestate, statutul exact al securității etc.). Unele persoane, îndeosebi conducători de partide politice, și-au exprimat, de asemenea, regretul pentru timpul scurt care li se acordă la televiziune, precum și interdicția, pentru partide, de a-și crea propriile lor posturi de radio și televiziune.

F. Dreptul de reuniune și asociație ; participarea la conducerea treburilor publice

53. *Potrivit informațiilor și mărturiilor primite de raportorul special, dreptul de reuniune și asociație, sever limitat înainte, a fost restabilit și un decret a fost adoptat cu privire la libertatea și organizarea de reuniuni publice. De acum înainte, orice asociație cu scop politic formată din peste 251 de membri poate obține statutul de personalitate juridică ; același lucru este valabil pentru orice asociație nepolitică de mai mult de 20 de membri. Această liberalizare a provocat o proliferare de partide și grupări diverse. Diversele partide sînt, de altfel, reprezentate (trei membri pentru fiecare formație) în Consiliul Provizoriu de Uniune Națională — care funcționează ca putere legislativă provizorie — unde acestea ocupă jumătate din locuri. În ce privește partidul comunist, el a fost scos în afara legii. Totuși, un anumit număr de persoane chestionate, în acest sens, de raportorul special, în mod special conducătorii diverselor partide politice, au subliniat anumite obstacole care, în practică, restrîng exercitarea libertății de reuniune și asociație. Astfel, un decret limitează organizarea de reuniuni publice ; acestea trebuie anunțate cu 48 ore înainte, și trebuie să se țină în locuri fixate (ca, de exemplu, în parcurile publice) și în afara orelor de lucru. În plus, organizatorii acestor reuniuni se fac răspunzători de buna lor desfășurare ; această răspundere a fost considerată ca deosebit de grea de unii, dat fiind faptul că incidentele declanșate de agenți provocatori ar fi frecvente, cu ocazia reuniunilor politice.*

54. *Partidele politice sînt, în practică, confruntate cu anumite dificultăți și obstacole materiale, îndeosebi pentru obținerea de localuri pentru sedii, un interval de timp suficient la televiziune pentru a-și prezenta programele, fondurile și materialul de propagandă. Finanțarea centralizată a campaniei electorale în vederea alegerilor, prevăzute, pentru moment, a avea loc la 20 mai 1990 (dar a căror amînare pentru septembrie 1990 a fost cerută de mai multe partide), este considerată de conducătorii unor partide ca un mijloc de a controla și restrînge activitățile lor, mai ales limitînd, la materialul de birou, ajutorul pe care sînt autorizați să-l primească din exterior.*

55. *Pe de altă parte, mai multe persoane au subliniat persistența unor anumite obstacole de ordin psihologic în exercitarea dreptului la libertatea de opinie și de exprimare. Într-adevăr, climatul de suspiciune și de teamă, care domina înainte și făcea practic imposibilă exprimarea oricărei opinii divergente sau ținerea de reuniuni libere, a lăsat urme ce nu vor dispărea total o anumită perioadă de timp. În acest răstimp, manipularea opiniei publice rămîne o problemă neliniștitoare.*

56. *Un anume număr de persoane chestionate de raportorul special a criticat hotărîrea Frontului Salvării Naționale de a se prezenta la viitoarele alegeri, considerînd că mijloacele de acțiune, de care dispune această formație, sînt disproporționate în raport cu mijloacele altor partide și denaturează, deci, jocul electoral. Potrivit mai multor mărturii, demonstrația din 28 ianuarie 1990, organizată de marile partide istorice, s-a desfășurat într-o atmosferă de intimidare și a fost însoțită de o contra-manifestație, care a dus la devastarea sediilor mai multor partide. Potrivit acelorași martori, această contra-manifestație n-a avut un caracter spontan, ci s-a desfășurat în urma apelurilor adresate de televiziune oamenilor muncii, incitîndu-i să reacționeze la manifestația care, potrivit acestor apeluri, punea în pericol cuceririle revoluției.*

57. *Pe de altă parte, raportorul special a primit un exemplar dintr-un proiect de lege electoral care va fi supus dezbaterii Consiliului.*

G. Dreptul la muncă ; drepturi sindicale

58. *Potrivit informațiilor și mărturiilor culese, principalele prejudicii aduse dreptului la muncă și drepturilor sindicale au fost înlăturate. Astfel, programul de „sistematizare" fiind complet abandonat, schimbările forțate de loc de muncă și de domiciliu, pe care aceasta o implica, nu vor mai avea loc. Ziua de odihnă săptămînală, care adesea nu era respectată în trecut, este, în prezent, garantată, și săptămîna de lucru de cinci zile va fi instituită, începînd din 1 martie 1990. De asemenea, s-a abrogat decretul nr.153 1970, potrivit căruia oamenii muncii privați de un loc de muncă din motive politice puteau fi inculpați sub acuzația de „parazitism".*

59. *În ce privește drepturile sindicale, un număr de sindicate independente s-au constituit în țară. Persoanele chestionate, în acest sens, de raportorul special și-au exprimat îngrijorarea față de constituirea, într-un număr de întreprinderi, a unor organisme ale Frontului Salvării Naționale, prin înlocuirea structurilor locale ale partidului comunist abolit. Potrivit acestor mărturii, aceste organisme ar proceda la recrutări colective pe liste de aderiune. Raportorul special a fost informat că o cerere de desființare a acestor organisme și de înlocuire a lor cu sindicate independente figurează pe ordinea de zi a unei viitoare reuniuni a Consiliului Provizoriu de Uniune Națională.*

H. Dreptul la un nivel de viață satisfăcător

60. *În ce privește principalele aspecte ale dreptului la un nivel de viață satisfăcător, și anume dreptul la hrană, la locuință și la condiții de existență satisfăcătoare, precum și la dreptul tuturor de a se bucura de cea mai bună stare de sănătate fizică și mentală, interlocutorii raportorului special au exprimat toți părerea că garantarea efectivă a acestor drepturi depinde de un proces pe termen lung. Abandonarea „sistematizării" este o măsură pozitivă pe această cale. Dar dificultățile economice, precum și penuria de echipamente și mijloace medicale rămîn mari. Problema șomajului latent și necesitatea dezvoltării infrastructurii economice au fost, și ele, abordate. Criza economică pare a fi avut chiar un efect negativ asupra relațiilor interetnice.*

I. Dreptul la educație ; drepturi culturale

61. *În cursul convorbirilor cu conducători însărcinați cu problemele educației, raportorul special a fost informat despre proiectul de restructurare a programelor școlare care, ținînd seama de orientările noi, vizează, îndeosebi, desființarea cursurilor de îndoctrinare politică și prevede cursuri de inițiere în valorile democratice.*

62. *Numeroase persoane, îndeosebi reprezentanții și membrii minorității maghiare, cu care raportorul special s-a întreținut, au evocat problema învățămîntului în limbile minorităților. Raportorul special a fost informat de revendicarea corpului didactic, a părinților și elevilor de etnie maghiară cu privire la separarea unităților școlare pe o bază lingvistică și înființarea de școli separate în care predarea s-ar face în limba maghiară în regiunile unde se află membrii acestei minorități. De asemenea, reprezentanții etniei maghiare au insistat asupra necesității de a face din Universitatea Bolyai, din Cluj — maghiară la origine și care a fuzionat, în 1961, cu Universitatea română Babeș —, o instituție de învățămînt superior pe de-a-ntregul maghiară, care să reprezinte cultura ungară în ansamblul său. În această privință, raportorul special a putut observa o anumită divergență de vederi între reprezentanții minorității ungare, pentru care separarea școlilor pe*

STOP CADRU

Președintele Cehoslovaciei, Vaclav Havel, depune flori la statuia primului președinte al țării și fondatorul statului, Tomas Garrigue Masaryk

bază lingvistică și autonomia culturală a minorităților au un caracter urgent și anumiți membri ai etniei române, care consideră ca prematură această revendicare și nu preconizează realizarea sa înainte de începerea viitorului an școlar.

63. Numeroase persoane au atestat apariția unui fenomen de renaștere culturală, marcat printr-o proliferare de reviste, de activități teatrale, de publicații diverse. Cenzura în materie de editare a fost complet desființată. Editurile sînt, de acum înainte, independente de Ministerul Culturii, ale căror cadre superioare au fost înnoite după evenimente. A fost creată o nouă Uniune a Scriitorilor. Pentru garantarea autonomiei naționalităților minoritare în creație și activitățile culturale, a fost desemnat un viceprim-ministru al culturii de etnie ungară. Reintroducerea emisiunilor televizate în limba maghiară, noile publicații în această limbă și intensificarea activității teatrale a minorităților au fost citate ca exemple pentru ameliorarea condițiilor de creație culturală a minorităților.

■ **J. Drepturile persoanelor aparținînd minorităților**

64. Majoritatea persoanelor chestionate pe această temă de raportorul special a evocat responsabilitățile regimului precedent în exacerbarea unui sentiment ultranaționalist român, care a contribuit la instaurarea unui climat de neîncredere și neînțelegere mutuală între diversele etnii naționale. Acest climat, ale cărui consecințe s-au făcut simțite în rîndul tuturor minorităților etnice, a înveninat, în mod deosebit, relațiile dintre membrii etniei române și persoanele de origine maghiară. Potrivit unor reprezentanți ai etniei maghiare, această neînțelegere ar persista în anumite medii, cum o dovedesc, mai ales, activitățile unor grupări precum „Uniunea Vatra Românească", care propagă sloganuri rasiste. Totuși, majoritatea interlocutorilor raportorului special au fost de acord în a recunoaște o ameliorare considerabilă a statutului minorităților naționale. Astfel, o proclamație a Consiliului Provizoriu de Uniune Națională preconizează, îndeosebi, stabilirea unui minister pentru minoritățile naționale. De asemenea, s-a menționat numirea de miniștri adjuncți de origine maghiară în ministerele culturii și educației naționale, formarea mai multor uniuni democratice reprezentînd interesele minorităților, în special Uniunea democratică maghiară, care ar regrupa o jumătate de milion de membri, acordarea a 27 locuri pentru reprezentanții minorităților naționale în cadrul Consiliului Provizoriu de Uniune Națională și numirea unui reprezentant al minorității maghiare în funcția de vicepreședinte al Consiliului Provizoriu de Uniune Națională. Pentru majoritatea persoanelor chestionate, problema învățămîntului și a separării școlilor pe bază lingvistică este principala problemă actuală în materia drepturilor persoanelor aparținînd minorităților (a se vedea, de asemenea, paragrafele 61 și 62 de mai sus). Un număr de reprezentanți ai etniei maghiare au formulat revendicări cu privire la o autonomie politică și culturală a minorităților și dreptul la autogestiune pe plan local. În domeniul cultural, au fost menționate progresele realizate pentru garantarea autonomiei culturale și posibilitățile de creație artistică și culturală ale minorităților (a se vedea, de asemenea, paragraful 63 de mai sus).

STOP CADRU

Instalat la putere printr-o lovitură de stat (17 septembrie 1988), generalul Prosper Avril a trebuit să demisioneze, sîmbătă, din funcțiile sale de șef al guvernului militar și al armatei haitiene, în contextul celei mai grave crize pe care a cunoscut-o regimul său. Generalul Herard Abraham, care și-a asumat prerogativele supreme pe timp de 72 de ore, a declarat că „toate condițiile sînt întrunite pentru o revenire la democrație". Sarcina prioritară, a spus el, constă în restabilirea ordinii și păcii interne, în vederea transferului puterii către un guvern civil provizoriu, ce va organiza alegeri. „Dictatura reprezintă o pagină întoarsă. Vom structura armata, astfel încît aceasta să respecte sarcinile încredințate de Constituție. Nu vor mai exista probleme între militari și puterea politică", a precizat generalul Abraham. La închiderea ediției revistei noastre, atmosfera se menținea tensionată la Port-au-Prince, unde populația își manifesta bucuria, față de demisia menționată, prin crengile simbolizînd, în tradiția haitiană, ideea de „dezrădăcinare". O ultimă știre anunța, marți, că în urma unui consens între civili și militari, a fost desemnat drept președinte provizoriu doamna Ertha Pascal Trouillot, 49 de ani, judecător la Tribunalul Suprem

III. Concluzii și recomandări

65. Raportorul special este bucuros să constate că respectarea drepturilor omului s-a îmbunătățit considerabil în România, după revoluția din decembrie 1989. Autoritățile pe care le-a întîlnit au exprimat ferma și unanima lor voință de a garanta, în același timp cu reîntoarcerea la o adevărată democrație, și restabilirea efectivă a drepturilor omului sub toate aspectele. Ele au luat, deja, în acest scop, numeroase măsuri legislative și alte reglementări, precum și măsuri de reorganizare.

66. Totuși, dacă textele sînt, în general, satisfăcătoare, drepturile omului nu sînt încă restabilite complet în realitate; de asemenea, adesea, exercitarea lor se lovește de anumite obstacole de fapt.

67. Raportorul special n-a putut clarifica cazurile speciale care i-au fost semnalate. Dar el și-a putut da seama că, în România, domnește încă o atmosferă de suspiciune, chiar de teamă, și că va trebui, cu siguranță, timp pentru a se restabili încrederea. În rest, ideea însăși a existenței drepturilor omului nu pare încă a fi curentă în rîndurile populației și vor trebui luate măsuri pentru a le face mai bine cunoscute.

68. Raportorul special dorește să sublinieze, în mod special, că mai multe personalități ale vieții politice fac încă obiectul amenințărilor, chiar amenințărilor cu moartea; că multe continuă să se teamă de securitate; că facultatea reală de a crea și difuza ziare și reviste nu este încă asigurată complet; și că problema minorităților etnice va necesita un examen atent și măsuri adecvate. Raportorul special nu ignoră, evident, că este imposibil, într-un interval de două luni, să se reformeze instituțiile, să se amendeze legislația și, mai ales, să se schimbe mentalitățile, în așa fel încît să se restabilească respectarea totală a drepturilor omului, care au fost necunoscute timp de decenii. Este vorba, aici, de o dezvoltare pe termen lung. Din chiar aceste motive, procesul necesită o vigilență durabilă a autorităților și cetățenilor.

69. În consecință, raportorul special recomandă Comisiei pentru drepturile omului.

a) să ia act de îmbunătățirea considerabilă survenită în România în privința respectării drepturilor omului;

b) să recomande autorităților române:

1. continuarea acțiunii lor pentru a garanta că drepturile omului, sub toate aspectele lor, vor fi respectate în țara lor în drept și în fapt;

2. îndreptarea atenției lor, în mod special, spre punctele semnalate în prezentul raport al raportorului special;

3. prevederea posibilității de a recurge la Fondul de contribuții valutare pentru serviciile consultative, constituit de către Centrul pentru drepturile omului, în scopul de a crea instituții naționale însărcinate cu promovarea și protejarea drepturilor omului sau cu consolidarea instituțiilor existente.

Traducere din limba franceză după documentul Națiunilor Unite E/CN. 4/1990/28Add1, din 22 februarie 1990 de

Georgeta Constantin

Situația economică și alegerile

(urmare din pag. 2)

Să privim concret. Pentru funcția de președinte, principalul candidat și, de departe, cu cele mai mari șanse este dl. Iliescu. Realist vorbind, nu există o alternativă la dl. Iliescu. Care partid va forma, însă, guvernul ? Cu alte cuvinte, care dintre partidele sau mișcările politice va cîștiga alegerile parlamentare ? Cel mai probabil, Frontul Salvării Naționale. Problema este doar următoarea : FSN a emanat în frunte cu dl. Iliescu și, pentru cei mai mulți dintre susținători, dl. Iliescu, de fapt, înseamnă FSN. Dacă dl Iliescu va candida pentru funcția de președinte al țării, FSN va rămîne fără un pilon. Este, ca atare, de înțeles de ce dl Iliescu amînă — și va amîna pînă cînd va fi posibil — anunțarea candidaturii sale, pentru a nu sancționa oficial desprinderea sa de FSN și, deci, pentru a nu văduvi această mișcare politică de principalul ei suport electoral.

Este, însă, de prevăzut că FSN va cuceri cele mai multe sufragii. Și, ca urmare, va dobîndi dreptul ca un reprezentant al său să formeze noul guvern. S-ar putea ca acesta să fie chiar dl Roman. Nimic mai bine din punctul de vedere al tandemului FSN-Iliescu, s-ar putea zice. Și, totuși, dl Iliescu avansează ideea unui guvern de uniune națională după alegeri. Realitatea este că, așa cum menționam, indiferent ce partid va cîștiga alegerile și va forma guvernul, va fi confruntat cu un noian de probleme grave, din rîndurile cărora accentuăm asupra celor economice. Și dacă acest partid va fi FSN, susținătorii lui vor uita repede — în fața unor inevitabile măsuri de austeritate, ce vor trebui luate pentru a se înfrunta inflația, șomajul și alte dificultăți — că tocmai FSN a fost acela care, în perioada imediat ulterioară revoluției, a adoptat cele mai populare reglementări din ultimele patru decenii, de la liberalizările în plan politic, la îmbunătățirea pe cît posibil a condițiilor de muncă și viață ale oamenilor. Iar partidele politice învinse în alegeri se vor putea, de pe băncile opoziției, bucura de problemele învingătorului în alegeri și de contestările populare la adresa acestuia. Dl Iliescu le atrage, însă, de pe acum, atenția că nu vor putea sta liniștiți, că li se va solicita participarea la grelele decizii pentru înfruntarea dificultăților. Și partidelor, ce vor ajunge a fi reprezentate în parlament, nu le va fi ușor să refuze o asemenea participare, întrucît, indiferent de motivațiile pe care le-ar invoca, ar părea pentru mulți o „fugă de răspundere".

Mie unuia mi se pare că ar fi simplist de a interpreta această propunere a dlui Iliescu drept o tactică de a dobîndi putere, dar de a împărți responsabilitățile acesteia ,avînd în vedere gravitatea problemelor de guvernare. Dificultățile nu sînt ale dlui Iliescu, ele sînt ale unei țări sleite economic, care încearcă să-și contruiască noi structuri politice pentru a le articula pe cele economice și a le face apte să promoveze eficiența și competitivitatea. Or, într-o asemenea misiune, implicarea trebuie să fie generală și responsabilitățile trebuie asumate de toate principalele forțe politice alese de însăși populația țării. Nu poate fi trecut cu vederea faptul că, în toate țările democratice, cînd au existat perioade de restriște sau cînd a fost vorba de probleme de importanță națională fundamentală, responsabilitățile au fost preluate în comun, fie prin constituirea de guverne de uniune națională, fie, cel puțin, prin alte forme de acord între principalele forțe politice reprezentate în organele alese.

în oglindă

Frica

Nu știu unde am citit, demult, că orice nădejde e o ispită. În numele ei se poate face mult bine, se pot deschide porțile gîndurilor și actelor benefice, deși niciodată nu vom fi îndeajuns de pregătiți pentru libertatea care, venind după îndelungă așteptare, ar putea fi aproape paralizantă. Ispita nădejdii va rămîne, dar între frînele ei, cu același efect aproape paralizant, va fi starea de frică.

Discut în continuare, ca oricare altul, treburile țării cu prietenii mei ; ideile cîtorva mi s-au părut mai deschise decît ale mele și le accept cu o reținere ce mă nedumerește. Primesc, în continuare, telefoane în tîrziul serii și, între altele, sînt întrebat dacă nu mă tem de ce se întîmplă. Îmi sosesc scrisori cu idei interesante, dar semnate indescifrabil. Un cunoscut îi spune, laconic, fratelui meu, care scoate un ziar : o să vadă el... Unde este curajul opiniei ? Ce se întîmplă cu noi toți ?

Am de mai mult timp sentimentul că trăiesc într-un amfiteatru colosal, o școală în care, cu mic, cu mare, încercăm să învățăm democrația. Setea de acțiune e însoțită de o sete de adevăr aproape sufocantă. Sătui de minciună, vrem să știm totul, imediat, chiar și atunci cînd cauzele unui eveniment sînt tenebroase și complicate. Se naște nerăbdarea schimbărilor și se ajunge la revendicări în exces. Noul dorit duce la nevoia schimbării de oameni, oricît de dureros ar fi. Incapabilii și leneșii vor fi triați, selecția naturală a valorilor se va impune. Unii înțeleg și acceptă, alții se îndîrjesc și amenință, speriați de ce li se rezervă. Structura birocratică enormă simte pămîntul fugindu-i de sub picioare și nu suportă să-și piardă relativele privilegii. Lanțul de tergiversări blochează activitatea țării. Se iau măsuri care nu se aplică. Întreprinderi întregi sînt paralizate, pentru că, în disputele de muncă, nu se ajunge la înțelegeri. Campania agricolă bate la ușă, dar pămîntul încă nu a fost împărțit țăranilor. Ministerele sînt încă pradă unei inerții. Se adună cereri nerezolvate în toate domeniile. Dezamăgirea și nemulțumirea sporesc proporțional. Treptat, ele sînt însoțite și de o stare de teamă : teama că speranțele au fost prea mari, teama că nu vom reuși să ne înfrîngem propriile limite și automatisme, teama că forțe potrivnice ne vor fura Revoluția.

Chiar și frica este de mai multe feluri, ierarhizată. Una, nevinovată — să nu se facă rău celorlalți ; alta, grozav de culpabilă — să nu se facă rău propriei persoane. Dacă martirii pentru care continuăm să aprindem lumînări în fiece vineri s-ar fi temut pentru viața lor ; Miracolul din decembrie n-ar mai fi avut loc. Există, apoi, pe lîngă frica pentru propria persoană, frica pentru pierderea funcției, frica pentru pierderea privilegiilor, frica din neînțelegere. Neangajarea e condamnabilă la modul ideal ; dar e și gravă cînd e însoțită de neîncredere, de suspiciune, de intoleranță. Nu mă voi implica în tot ce se întîmplă decît după limpezirea apelor ? Voi aștepta să văd încotro bate vîntul mai tare pentru a-mi spune părerea ? Voi condamna gesturile și actele celor din jur doar pentru că nu sînt capabil de ele ? Lașitatea nu are limite, și o știm prea bine după patru decenii de totalitarism. Zvonurile, suspiciunea și intoleranța se nasc din orgoliul nemăsurat al celor ce se simt marginalizați, dar și din frică, poate chiar una inexplicabilă — frica de nou, de a intra într-o altă realitate pentru care nu sînt pregătiți. Gîndul de a fi bănuiți de o asemenea lipsă naște, într-un amestec haotic, frică, iritare, amenințări, sete de răzbunare. Dar manifestarea acestora duce, voit sau nu, la o altă frică, ivită din nerăbdarea celor nemulțumiți și dezamăgiți, care, și înainte, au fost tot dezamăgiți. Starea de teamă se întinde ca o molimă, paralizantă. Cine dorește asta ? Cum să înțelegem că, fără îndepărtarea acestei stavile, toate eforturile noastre sînt compromise ? Cum să dovedim că luciditatea este singura cale de a ne vindeca definitiv de orice fel de frică și de a reduce stocul de neîncredere și îndoială ?

Stelian Țurlea

STOP CADRU

Aflat în vizită în Polonia, Helmut Haussmann, ministrul vest-german al economiei (stînga), i-a declarat premierului polonez Tadeusz Mazowiecki (în imagine) că „reunificarea germană" este „o afacere de familie", care „nu are nici un impact negativ" asupra relațiilor dintre R.F.G. și Polonia. Vecinătatea unei Germanii reunificate cu Polonia „nu poate fi decît profitabilă" pentru aceasta din urmă — a apreciat Helmut Haussmann

Zidul Berlinului — sfîrşit!

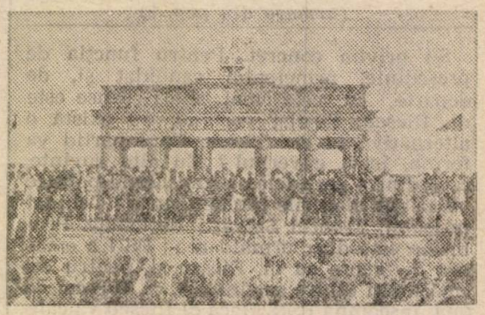

Petra Petru

Pînă mai ieri de un alb imaculat (nici privit nu putea fi mai aproape de cîteva sute de metri), zidul Berlinului la Poarta Brandemburg a fost acoperit, în ultimele trei luni, cu inscripţii multicolore. Iese în evidenţă : „Zidul trebuie să dispară", scris cu vopsea neagră ; altcineva a corectat : „Zidul a dispărut". El mai este încă acolo, în parte, dar faţa lui sinistră, mortală, aşa cum a fost timp de trei decenii, o barieră în calea libertăţii şi un monument al represiunii şi eşecului comunismului, a dispărut complet. Aşa l-am văzut pentru prima oară, aproape de asfinţitul soarelui, într-o zi de ianuarie, venind direct de la aeroport.

În spatele Porţii Brandemburg, Zidul descrie un semicerc larg. Un grup de tineri turişti, abia sosit, parcurge în fugă distanţa dintre coloanele masive ale monumentului pe sub care au trecut şi zid şi se caţără pe structura zdrenţuită de cei care i-au inaugurat demolarea. Sînt 15—20. Aflaţi sus, încep să sară, fără grabă, în Berlinul occidental. De la marginea semicercului, o santinelă observă, în sfîrşit, şi porneşte spre grup, dar aleargă călcînd de două ori în acelaşi loc. Pînă ajunge la ei, aproape toţi săriseră deja. Prinde un tînăr de jachetă, dar îi dă drumul după cîteva secunde să plonjeze dincolo. Ia, totuşi, o geantă uitată pe coama zidului şi pleacă amuzat spre postul lui.

Într-adevăr, Zidul şi tot ce el simboliza atît de cumplit au dispărut. Într-o singură clipă uluitoare, aproape prea fulgerătoare pentru a înţelege ce s-a întîmplat. Am rugat confraţi să-mi relateze, am citit publicaţii de la acea dată.

Totul a început neaşteptat, în seara lui 9 noiembrie 1989, cu o remarcă aparent nesemnificativă a lui Günter Schabowski, fost membru al fostului Birou Politic. Timp de aproape o oră, a răspuns întrebărilor la o conferinţă de presă, apoi a citit un bileţel care i s-a înmînat şi prin care i se comunica : pentru a scăpa state prietene de povara exodului (de est-germani) s-a hotărît deschiderea tuturor trecerilor între R.D.G. şi R.F.G., între Berlin şi Berlinul occidental. „De cînd ?" au strigat cîţiva reporteri deodată. „Dacă sînt bine informat, a răspuns Schabowski, ezitînd, această reglementare intră în vigoare imediat".

Cîteva ore după aceea, a fost o confuzie totală : au nevoie locuitorii R.D.G. de un paşaport cu viză ? Numai paşaport ? Cumva, actul de identitate ? Spre ora 22.00, un zvon se răspîndeşte în oraş : trecerea de la Bornholmer Strasse spre Berlinul occidental este deschisă. În foarte scurt timp, s-au format coloane de automobile pe kilometri întregi.

Regăsesc în „Stern" cîteva imagini din acea noapte de la Zid. „Desigur, visăm. Căci, ceea ce vedem cu ochii, auzim, simţim şi trăim nu poate fi adevărat. «Ciupeşte-mă Jünter», spune lîngă noi o est-berlineză soţului ei. El rîde şi plînge, îşi şterge lacrimile. «Ciupeşte-mă foarte tare Jünter, altfel am să cred că delirez». Tocmai a trecut de miezul nopţii. Luna străluceşte puternic. Sîntem în Berlinul de est, venind pe bulevardul «Unter den Linden», am escaladat nestingheriţi un gard de fier. Am trecut prin mai multe rînduri de soldaţi din trupele de grăniceri ale RDG. Pur şi simplu. Traversînd Piaţa Paris spre Poarta Brandemburg. Acum stăm între coloanele monumentului. Deasupra noastră se află cvadriga luminată de reflectoare. Doamne, ce sentiment ! Timp de 28 de ani, a fost acest simbol al istoriei germanilor închis, de zid şi de oamenii cu pistoalele automate. Chiar şi pentru un nepăsător, acesta este un moment de neuitat...

În faţa noastră, în semicerc, Zidul. Pe construcţie se leagănă sute de oameni care escaladează din Vest spre Est şi din Est spre Vest, se îmbrăţişează, dansează, jubilează, rîd, plîng şi cîntă. Cîntă împreună în cinstea acestui loc zăvorît ermetic timp de 28 de ani lungi. Răsună «So ein tag, so wundershön wie heute» (Aşa o zi, atît de minunată ca astăzi). Şi «Auf der Mauer, auf der Mauer sitz'ne kleine Wanze...» (Pe zid, pe zid / Stă o mică ploşniţă). Apărătorii graniţei stau departe în semiumbră şi privesc cu feţe împietrite. În această noapte de 9 spre 10 noiembrie 1989, se sfîrşeşte, în mijlocul Berlinului, războiul rece între Est şi Vest cu o uriaşă petrecere în stradă".

În acel moment, la Poarta Brandemburg nu a fost deschis nici un punct de trecere. Printr-o fericită coincidenţă, aceasta s-a întîmplat în ziua victoriei Revoluţiei române : 22 decembrie 1989.

La faimosul „Checkpoint Charlie" — punctul de trecere din sectorul american al Berlinului occidental — există un muzeu al Zidului. Acolo aveam să obţin o imagine mult mai completă despre frontiera dintre R.D.G. şi R.F.G. şi despre cea mai înfricoşătoare construcţie din istoria germană postbelică — Zidul Berlinului.

Cîmpuri de mine plantate, între o linie dublă de garduri înalte de peste 3 metri care se întindeau pe întreaga lungime a frontierei ce diviza Estul şi Vestul. Cîini de atac patrulînd cele mai probabile rute de evadare. Urmau barierele de sîrmă. Cele din primul gard declanşau alarma. Cele din al doilea puneau în funcţiune dispozitivele SM-70 s — mitraliere declanşate automat. Şi peste toate, Zidul — simbolul maxim al opresiunii brutale, păzit de soldaţi care trăgeau pentru a ucide.

Chiar construcţia efectivă a Zidului, care separă Berlinul de Berlinul occidental, a început prin minciună. La 15 iunie 1961, Walter Ulbricht afirma la o conferinţă de presă la Berlin : „Nimeni nu are intenţia să construiască un zid. Muncitorii constructori din capitala noastră sînt angajaţi, în principal, în proiecte de locuinţe şi întreaga lor forţă este antrenată pe de-a-ntregul în acest scop".

Peste nici două luni, la 13 august, strada a devenit frontieră. Berlinezilor li s-a interzis chiar şi să se apropie. Drumul este barat şi pentru vest-berlinezi. A fost instalat gardul de sîrmă ghimpată, iar peste cîteva zile, acest gard a fost înlocuit în multe puncte cu zid. La jumătatea lui septembrie, Zidul avea o lungime totală de 3 kilometri. Au fost despărţiţi oameni de oameni, aceeaşi casă a fost împărţită de linia de frontieră în două, strada a fost segmentată. La început, oamenii mai puteau comunica dintr-o parte în alta prin semne. Pentru a-i împiedica, au fost insta-

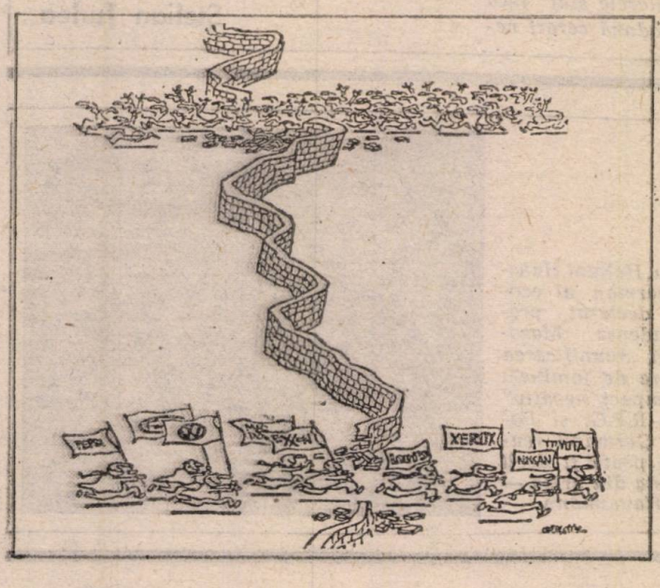

Du-te vino în Germania (din „Die Zeit", R.F.G.)

late panouri. Chiar şi în rîuri, lacuri, au fost instalate reţele de sîrmă ghimpată. În primul an, aproape toate locuinţele de la frontieră au fost dărîmate pentru a crea cîmp de vizibilitate.

Pe Bernauer Strasse, în care o faţadă a blocului se afla în Est, iar cealaltă — în Vest, soldaţii au intrat în apartamente şi au zidit ferestrele. Ultimii locatari au sărit pe ferestre în plasele întinse ale pompierilor în partea de vest.

28 de ani de istorie dramatică, tragică, încărcată de tensiuni : apariţia şi dezvoltarea, pînă la a patra generaţie, a barierei de 164 kilometri, care înconjoară Berlinul occidental, în unele locuri înaltă de 4,10 metri, cu o bază de 1,8 metri, adînc înfiptă în sol pentru a rezista chiar şi tancurilor. Pe coama zidului este aşezat un tub de beton cu un diametru de o jumătate de metru pentru a nu te putea agăţa. În Muzeul zidului îşi au locul evenimentele cele mai importante : ordine de foc, incidente fatale la frontieră, evadări încununate de succes. Cele mai impresionante sînt, desigur, eşecurile şi reuşitele în traversare. Iată-l pe Peter Fechter, la 17 august 1962, la piciorul Zidului, rănit şi lăsat acolo sîngerînd pînă la moarte. Iată-l pe Siegfried Noffke, care a săpat un tunel subteran pentru a-şi salva soţia şi copilul ; a fost împuşcat în momentul în care ieşea în Est, din gura tunelului. Studentul Dieter Wohlfahrt, care a ajutat peste 50 de persoane, în majoritate necunoscute, să traverseze baricada de sîrmă ghimpată, dar care, descoperit, a fost împuşcat pe loc, sub privirile tinerei după a cărei mamă venise. Şi numeroşi alţii...

Îţi stîrneşte admiraţia fantezia stimulată de existenţa Zidului, sau poate de cerul comun de deasupra, în minţile inventive şi dornice să scape : forţarea trecerii cu maşini grele, automobile foarte joase, apte să treacă pe sub bariera transversală, confecţionarea de uniforme militare sovietice, ascunzători în compartimentul motorului autovehiculelor sau în tamburi de cabluri electrice, dispozitive subacvatice sau aeriene folosite în evadări. Iată „telescaunul“ cu care o familie de trei persoane a reuşit să coboare, pe un cablu întins, noaptea, între acoperişul unei clădiri din Est şi un punct fix la sol, în Vest. Iată schema celui mai lung tunel care a permis cea mai numeroasă fugă în masă — 57 persoane. Avea 145 metri lungime, la 12 metri adîncime, şi a fost construit de 36 tineri, în majoritate studenţi, în şase luni de muncă în condiţii foarte grele. Recompensa : şansa de a ajuta logodnica sau un prieten să treacă în Berlinul occidental sau chiar de a reuni familii necunoscute. Intrarea se afla într-o toaletă dintr-o curte dosnică în Est, iar ieşirea într-o veche brutărie din Bernauer Strasse, din Vest, închiriată pentru 100 mărci pe lună.

În primii ani după construirea Zidului, aproximativ 1.500 de tineri s-au implicat în sprijinirea evadării altora.

Am răsuflat uşurat că toate acestea aparţin trecutului. Am părăsit clădirea muzeului, oprindu-mă şi fotografiind numeroşii vînzători de fragmente din Zid smulse chiar atunci cu dalta şi ciocanul, care îşi expuneau „marfa“ în jurul platformei de unde a privit preşedintele John Kennedy punctul de trecere şi „partea cealaltă“, la 26 iunie 1963. Am revenit în Berlin prin acelaşi punct de trecere, însoţit de gesturile de politeţe ale grănicerilor est-germani. La acea oră de prînz, era puţină lume. Febra trecerii în Vest sau în Est s-a mai estompat. S-a instalat o stare de linişte şi certitudine.

Atmosfera de acolo face parte din realităţile ce permit răspunsul la o întrebare pusă de toată lumea şi la care istoria a răspuns : Va fi Germania unită ? Într-un anume sens, ea este deja. Detaliile instituţionale rămîn a fi soluţionate, dar în ceea ce contează cel mai mult — conştiinţa —, germanii sînt din nou un popor.

Berlin, februarie 1990

De cîteva zile, Zidul Berlinului, ciuruit de vînătorii de suveniruri, se transformă în „gardul Berlinului“, în centrul oraşului. La 19 februarie, buldozere est-germane, încurajate de aplauzele a mii de spectatori, au început demolarea secţiunii centrale a Zidului şi înlocuirea ei cu un gard. Pornind de la Poarta Brandemburg, muncitorii au început demontarea coamei rotunjite a Zidului. Apoi, au smuls fiecare panou. „Dărîmaţi-l“, striga mulţimea de ambele părţi ale frontierei. Lucrările se desfăşoară noaptea, pentru a nu cauza decît dereglări minime. Vor fi înlăturaţi, deocamdată, trei kilometri de Zid din sectorul cel mai vizitat, pînă la Checkpoint Charlie.

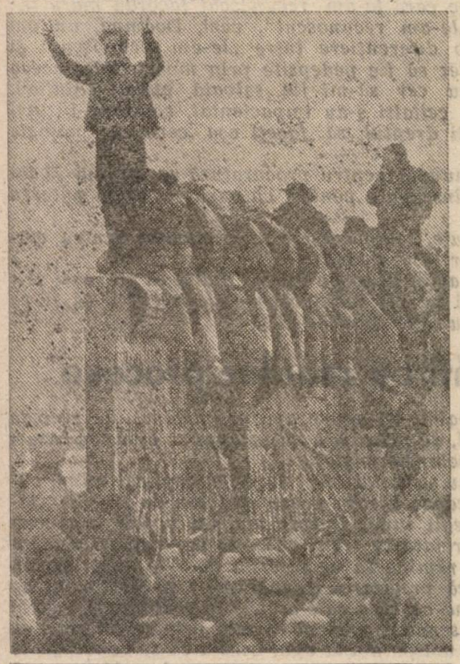

„Pe zid... pe zid“

Tineri declanşînd demolarea Zidului

STOP CADRU

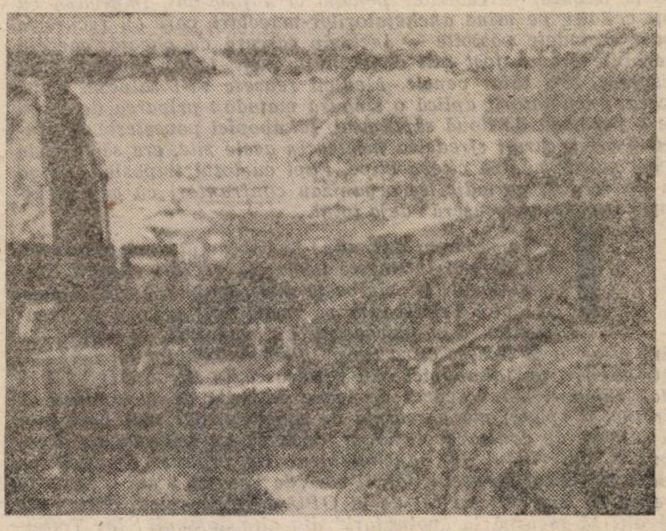

UN TUNEL... CU ECOU ! O ştire care a făcut senzaţie, priveşte declaraţiile ministrului sud-coreean al apărării, potrivit căruia, recent, a fost descoperit un nou tunel, săpat de armata nord-coreeană, în scopul unei invazii, în partea răsăriteană a zonei demilitarizate dintre cele două Corei. La o conferinţă de presă, Lee Sang Hoon a precizat că tunelul este identic cu alte două, descoperite în 1975 şi 1978, în vestul şi centrul zonei demilitarizate. Primul tunel, mult mai mic, a fost identificat în 1974, în apropiere de localitatea Panmunjon. Noua lucrare se găseşte la o adîncime de 145 metri şi are o lărgime şi o înălţime de 2 metri, permiţînd infiltrarea, într-o singură oră, a peste 7.000 de soldaţi înzestraţi cu piese de artilerie — a menţionat Lee Sang Hoon. Potrivit afirmaţiilor sale, Coreea de Nord ar fi săpat circa 20 de galerii de acest fel de-a lungul zonei demilitarizate, „cu intenţia invadării Sudului“.

Comadamentul Naţiunilor Unite (UNC) a solicitat Phenianului să trimită reprezentanţi pentru o anchetă în problema tunelului recent descoperit. Într-un mesaj al UNC se arată că tunelul, început de partea nord-coreeană a zonei demilitarizate, „poate fi utilizat de forţele militare şi constituie o violare flagrantă a acordului de armistiţiu“, încheiat la sfîrşitul războiului din Coreea (1950—1953)

serial

Arhipelagul Gulag 10

Aleksandr Soljenițîn

Legea s-a maturizat

Printr-o fericită coincidență dispunem de relatările lui Mihail Petrovici Iakubov — unul din principalii inculpați în acest spectacol. (De menționat faptul că, după moartea lui Stalin, lui Iakubov i-a fost respinsă cererea de reabilitare — de fapt, nici nu se putea altfel, procesul în care a fost implicat constituia o solidă cărămidă la temelia istoriei noastre. Dacă aceasta s-ar fi scos, ar fi existat pericolul prăbușirii întregii clădiri. La dosarul lui rămîne o condamnare, dar, probabil pentru compensare, i se acordă o pensie mărită pentru activitatea revoluționară ! Ce aberații pot să existe în societatea noastră !)

Cum s-a creat acest inexistent „Birou Unional" ? GPU primise sarcina să demonstreze că menșevicii s-au infiltrat și au ocupat, în scopuri contrarevoluționare, importante posturi în stat. Adevărul era departe de planul stabilit : menșevicii reali nu ocupau nici un fel de funcții importante. Dar aceștia nici nu erau prezenți la proces. GPU s-a gîndit să existe cîte doi menșevici din partea Guvernului, Ministerului comerțului, Băncii de stat, Uniunii cooperativelor de consum, unul din partea Comitetului de Stat al Planificării. (Doamne, cît primitivism !). De aceea au fost „selecționați" cei care ocupau funcții ce se potriveau cu planul. Dacă erau sau nu menșevici, nu era chiar așa de important. Adevăratele păreri politice ale celor arestați nici nu prezentau interes pentru GPU. Mulți dintre inculpați se cunoscuseră de-abia la proces. Martorii erau adunați de pe unde se putea. (În paranteză fie spus, toți martorii au fost ulterior, la rîndul lor, închiși.)

În ceea ce-l privește pe Iakubovici, el nu a fost niciodată menșevic. De la bun început, a aderat la bolșevici, în 1920 îndeplinind funcția de comisar pentru problemele aprovizionării. De la debutul cercetărilor penale, el a fost dat, împreună cu toți ceilalți, pe mîna anchetatorilor-măcelari, care au recurs la toate metodele posibile — inclusiv carcera cu gheață, carcera fierbinte etc. A fost atît de chinuit, încît, la un moment dat, disperat, și-a tăiat venele. Medicii reușesc să-l salveze. După aceea, anchetatorii aplică o singură metodă : privarea de somn pe o perioadă de două săptămîni. Iakubovici povestește că singurul gînd, care-i sfredelea mintea în acele zile, era să închidă ochii măcar pentru cîteva clipe. Fapt cu totul imposibil, avînd în vedere că, periodic, se organizau confruntări cu alți inculpați care „recunoscuseră" deja totul.

La un moment dat, adus în cabinetul anchetatorului, Iakubovici întîlnește acolo un arestat chinuit. Anchetatorul îi zîmbește și-i spune : „Iată, Moisei Isaevici Teitelbaum vă roagă să-l primiți în organizația dumneavoastră antisovietică. Vorbiți aici fără mine, o să lipsesc cîtva timp". Pleacă. Teitelbaum îl roagă, într-adevăr, pe Iakubovici să-l primească în Biroul Unional al Menșevicilor. „Sînt acuzat de luare de mită de la companiile străine, îi spune, mă amenință cu moartea, dar mai bine mor în calitate de contrarevoluționar, decît ca un criminal de drept comun. (La rîndul lui, anchetatorul i-a promis că, dacă va adera la Biroul Menșevicilor, îi vor „da" numai 5 ani !) Se vede treaba că rău stăteau cei de la GPU cu menșevicii, dacă erau nevoiți să recurgă la „voluntari" din alte domenii ! Iar Teitelbaum urma să joace un rol deosebit de important : să asigure, în cadrul Biroului Menșevicilor, legătura cu organizațiile menșevicilor de peste hotare și cu Internaționala a II-a ! Dar, potrivit înțelegerii — 5 ani. Pe care i-a și „încasat". Cu aprobarea anchetatorului, Iakubovici îl „include" pe Teitelbaum în rîndul membrilor organizației sale subversive.

În timpul anchetei și pregătirii procesului, a mai fost un moment interesant : întîlnirea lui Iakubovici cu marele Krîlenko venit să asiste personal la anchetare. Se dovedește că cei doi se cunosc foarte bine. Krîlenko i se adresează :

— Mihail Petrovici, vă spun deschis : eu vă consider comunist. Nu mă îndoiesc de sinceritatea dumneavoastră. Dar datoria noastră de partid este să organizăm și să ducem la bun sfîrșit acest proces. (Lui Krîlenko i-a ordonat Stalin, iar Iakubovici era gata să-și bage capul în știreang pentru o idee). Vă rog să ne ajutați, să mergeți în întîmpinarea noastră, iar la proces, în cazul în care se va întîmpla ceva neprevăzut (!) în momentul cel mai dificil, o să-l rog pe președintele completului de judecată să vă dea cuvîntul. Și Iakubovici a promis ! A promis în deplină cunoștință de cauză. Era chiar în stare să creadă că aceasta este cea mai importantă sarcină pe care i-a încredințat-o puterea sovietică.

Cu cîteva zile înaintea procesului, în cabinetul anchetatorului Dmitriev a avut loc prima (!) ședință a Biroului Unional al Menșevicilor pentru împărțirea sarcinilor, pentru ca fiecare dintre cei prezenți acolo să-și înțeleagă cît mai bine rolul. Lucrurile erau, însă, atît de încîlcite, atîtea minciuni se spuseseră, încît bieții „actori" încurcau, de fiecare dată, cîte ceva. A fost nevoie de o a doua întrunire.

La proces, totul a mers potrivit scenariului.

În timpul discuției mele cu Iakubovici, în 1967, nu dispuneam de stenograma procesului, am făcut rost de aceasta mult mai tîrziu, dar faptele s-au potrivit întru totul.

În momentul în care Krîlenko a cerut pedeapsa capitală pentru infracțiunile săvîrșite, Iakubovici a fost de acord, menționînd : Crimele pe care le-am recunoscut (acorda mare însemnătate acestui „le-am recunoscut", vezi, Doamne, un om inteligent va face o diferențiere între „le-am recunoscut" și „le-am înfăptuit") cer să fie pedepsite prin moarte ! De aceea nu cer clemență, nu cer să-mi fie salvată viața ! (Alături, pe banca acuzaților, ceilalți s-au impacientat, șoptindu-i „Ați înnebunit ! Nu aveți dreptul să faceți așa ceva, în numele nostru !")

Ce găselniță minunată pentru procuratură — sarcina să iei parte la o astfel de înscenare pentru, chipurile, a salva puterea sovietelor !

Oare nu constituie, toate acestea, o explicație pentru marile procese ale anilor 1936—1938 ?

Și oare nu după acest proces a înțeles Stalin că va reuși să-i neutralizeze chiar și pe cei mai vorbăreți adversari, că îi va face să „joace" într-un spectacol de-al său ?

În pregătirea marilor procese

După cum, probabil, își aduce aminte cititorul, de zeci de ori ni s-a explicat că, de prin 1934, au început să aibă loc cazuri de „încălcare a normelor leniniste".

Procesele care au urmat anului 1934 au implicat nume cunoscute, nume din cauza cărora aceste procese au trebuit „jucate" în văzul întregii lumi. Despre ele s-a vorbit, s-a scris mult, au fost interpretate în fel și chip. Și vor mai fi încă interpretate. Nouă ne rămîne să ne referim doar la misterul lor.

Să facem o mică precizare, stenogramele publicate nu au corespuns întotdeauna cu ceea ce s-a spus în realitate în cadrul acestor procese. Un scriitor, prezent în sală printre cei aleși cu mare atenție, a luat notițe, avînd apoi ocazia să se convingă că stenogramele nu corespund cu ceea ce se spunea în sală.

Dar „scăpările" stenogramelor nu schimbă esența tabloului. Lumea a avut ocazia să privească stupefiată trei procese la rînd, trei spectacole de amploare, „puse în scenă" cu multă cheltuială și efort, în care marii lideri ai neînfricatului partid comunist, care a întors și speriat o lume întreagă, apăreau în postura de țapi ispășitori, care spuneau tot ceea ce li se cerea, se umileau și-i umileau pe cei apropiați, recunoșteau crime pe care nici nu le-ar fi putut comite.

Asemenea lucruri nu s-au mai întîlnit în istoria omenirii. Procesele șocau cu atît mai mult cu cît surveneau la scurt timp după procesul lui Dimitrov de la Leipzig, unde inculpatul răspundea asemeni unui leu acuzatorilor fasciști, iar colegii lui, membrii aceluiași partid, în fața căruia tremura o lume întreagă, reprezentanții de seamă, denumiți și „garda leninistă", apăreau în fața instanței cu pantalonii uzi !

Și, deși o serie întreagă de lucruri au fost clarificate, secretul proceselor — explicația acestei purtări inexplicabile a inculpaților —, nu a fost încă găsită.

S-a scris despre băuturi din ierburi, pregătite după o rețetă tibetană, care paralizau voința celui în cauză, despre recurgerea la hipnoză. Toate aceste explicații pot fi valabile, întrucît, dacă, într-adevăr, asemenea mijloace au stat la îndemîna NKVD, nici un fel de norme morale nu ar fi împiedicat această instituție să recurgă la ele. Pe de altă parte, este cunoscut faptul că, în anii 20, marii maeștri în arta hipnozei păraseau activitatea lor

la circ și se înrolau la GPU. Este cert și faptul că, în anii '30, pe lîngă NKVD, exista și o școală de hipnoză. Soția lui Kamenev a primit permisiunea să-și vadă soțul chiar înaintea procesului și l-a găsit într-o stare de somnolență, apatic (ea apucase să povestească acest lucru înainte de a fi, la rîndul ei, arestată).

Dar de ce, atunci, Palcinski sau Hrennikov nu au fost supuși acestui tratament ?

Nu, fără o explicație mai elevată, psihologică, lucrurile nu vor putea fi lămurite.

Mirarea este cu atît mai mare cu cît cei care s-au purtat atît de ciudat la procesele la care ne referim au fost oameni încercați, oameni care au trecut prin închisorile țariste, care au supraviețuit unor mari chinuri și privațiuni. Dar, iată și prima greșeală care se face în mod frecvent. Nu mai erau aceiași oameni, aceiași vechi revoluționari. Anarhiștii, eserii, cei care organizau atentate asupra reprezentanților puterii pe vremea țarului, ei au fost cei închiși, iar ei cunoscuseră deportările și cercetările penale, știau cum decurge o anchetă. Bolșevicii, însă, nu au avut parte niciodată de închisorile sau lagărele din Sahalin și Iakutia, de „tratamentele speciale" ale poliției țariste. Singurul, Dzerjinski, și-a petrecut o parte din viață prin închisori, faptul fiind de notorietate, fără să poată, însă, să ne impresioneze, întrucît, potrivit normelor noastre, a executat o detenție „normală", de „doar" zece ani.

Conducătorii de partid, protagoniștii proceselor din 1936, aveau la „activ", în trecutul lor revoluționar, doar cîteva detenții scurte în închisori „civilizate" ; au fost de cîteva ori deportați, fără să aibă ocazia nici măcar de departe să vadă ce este o adevărată ocnă. Buharin a fost de mai multe ori arestat, dar, însumate, termenele de detenție nu se ridică nici măcar la un an de zile. Kamenev, cu bogata sa activitate de agitație, cu turneele printr-o serie întreagă de orașe ale Rusiei, a stat doar doi ani în închisoare, fiind, apoi, deportat pe un termen de un an și jumătate. Pe vremea noastră, chiar și băiețandrii de 16 ani „primeau" din start cinci ani de detenție. Iar în ceea ce-l privește pe Zinoviev, nici nu ne vine să mai menționăm că a stat închis doar trei luni, *fără să fi fost nici măcar o dată condamnat ! În comparație cu băștinașii de rînd ai Arhipelagului, cei trei erau mici copii, care nu puteau ști ce este, în realitate, o închisoare. (Toate datele privind termenele de detenție a demnitarilor partidului au fost luate din primul volum al dicționarului enciclopedic „Granat", în care sînt prezentate biografiile înalților reprezentanți ai partidului comunist). Rikov și Smirnov au fost, la rîndul lor, arestați de mai multe ori, au ispășit o detenție de cinci ani, dar, în mod ciudat, au tot fost transferați dintr-o închisoare în alta sau deportați, de unde au fugit, fără prea mare dificultate, sau au fost amnistiați. Pînă să nimerească în închisoarea din Liubianka nu știau ce înseamnă, de fapt, o închisoare, sau cum acționează mecanismele unei anchete incorecte. (În ceea ce-l privește pe Trotki, nu avem motive să credem că el s-ar fi comportat mai demn, că ar fi dat dovadă de mai multă tărie. Nici el nu a avut ocazia să stea mai mult timp închis. A avut o condamnare, de doi ani detenție și doi ani deportare în localitatea Ust-Kut. Funcția de președinte al Consiliului Militar Revoluționar și calitatea de fondator al tribunalelor militare revoluționare le-a dobîndit destul de ușor !). Radek a fost un provocator, iar Iagoda — un criminal ordinar de drept comun.*

(Acest ucigaș-milionar nu putea să conceapă că asasinul, aflat deasupra lui, nu va manifesta, în ultima secundă, solidaritate cu cel condamnat. În timpul procesului, Iagoda i se adresa lui Stalin, ca și cum acesta ar fi fost în sală : „Mă adresez dumneavoastră ! Pentru dumneavoastră am construit două canale măreț !" Martorii povestesc că, în acel moment, în spatele unui gemulet, la etajul sălii, în semiîntuneric, s-a aprins un chibrit, și s-a putut vedea clar conturul unei pipe. Cei care au fost la Bahcisarai trebuie să-și aducă aminte de această găselniță : în sala de ședințe a Consiliului de Stat, la etaj există un rînd de gemulețe acoperite cu o plasă deasă, prin care nu se poate vedea în interior. Din sală nu poți să-ți dai seama dacă „hanul" este sau nu de față. În consecință, Consiliul deliberează ca și cum „hanul" ar fi întotdeauna prezent. Avînd în vedere caracterul oriental al lui Stalin, sînt convins că el a urmărit comediile din sala Octiabrski. Nu pot să admit că și-ar fi refuzat un astfel de spectacol, o asemenea plăcere).

De fapt, toate nedumeririle noastre sînt legate de calitățile excepționale pe care le-am atribuit acestor oameni. În ceea ce privește procesele verbale ale anchetelor oamenilor de rînd, nu ne întrebăm de ce a luat atît de mult asupra sa cel în cauză. Este de înțeles : slăbiciunea omului îl face să cedeze. Dar pe Buharin, Zinoviev, Kamenev, Piatakov, Smirnov i-am considerat, din start, a fi super-oameni. De aici, practic, pornește nedumerirea noastră. (Va urma)

Traducere și adaptare Mircea Podină

MOSKOVSKIE NOVOSTI

„Decretul" privind naționalizarea femeilor*)

istoria unei mistificări

În primele zile ale lui martie 1918, la Saratov, lîngă clubul anarhiștilor, se adunase o mulțime de femei, care băteau violent în ușă și, pînă la urmă, au pătruns în clădire, iar anarhiștii, care se aflau acolo, au fugit pe scara de serviciu.

Ce tulburase în așa măsură pe locuitorii din Saratov ? Cauza acestei indignări a fost „Decretul privind lichidarea proprietății private asupra femeilor", elaborat, se pare, de către „Asociația liberă a anarhiștilor din orașul Saratov"...

În legătură, cu acest document, în istoriografia războiului civil nu există un punct de vedere comun. Unii istorici sovietici neagă categoric existența lui, alții îl trec sub tăcere sau amintesc de el în treacăt.

De fapt, despre ce a fost vorba ?

La începutul lui martie 1918, într-un ziar din Saratov se anunța uciderea unui proprietar al unei ceainării, M. Uvarov, de către un detașament de anarhiști, care declarau că uciderea lui Uvarov „este un act de răzbunare și de protest just" împotriva distrugerii clubului anarhiștilor și pentru editarea, în numele anarhiștilor, a „Decretului despre socializarea femeilor" care este defăimător și pornografic.

„Decretul" cu pricina era datat 28 februarie 1918 și amintea, ca formă, alte decrete ale Puterii Sovietice. Avea un preambul și 19 paragrafe. În preambul se expuneau motivele editării decretului : ca urmare a inegalității sociale și a căsătoriilor legitime, „cele mai reușite exemplare ale sexului frumos" se găsesc în proprietatea burgheziei și, prin aceasta, se încalcă „perpetuarea corectă a neamului omenesc". Conform decretului, de la 1 mai 1918, toate femeile în vîrstă de la 17 la 32 ani (în afara celor cu mai mult de cinci copii) se scot din proprietatea particulară și se declară „bun (proprietate) al poporului". „Decretul" stabilea regulile de înregistrare a femeilor și „modul de folosire" a „exemplarelor de bun al poporului". Bărbații aveau dreptul să folosească o femeie „nu mai des de trei ori pe săptămînă în decurs de trei ore". Fostul soț păstra dreptul de a avea acces, în afara rîndului, la soția sa ; în caz de împotrivire, el era lipsit de dreptul de a folosi acea femeie.

„Decretul privind lichidarea proprietății particulare asupra femeilor" era un fals, fabricat de proprietarul ceainăriei din Saratov, M. Uvarov. Care era scopul urmărit de M. Uvarov prin acest „decret" ? Vroia să ia în derădere nihilismul anarhiștilor în problemele familiei și căsătoriei sau vroia să asmută împotriva lor păturile largi ale populației ? Din păcate, nu mai este posibil să se clarifice aceste lucruri.

Cu o repeziciune neobișnuită, pamfletul s-a răspîndit în toată țara. Unii redactori îl publicau ca pe un document curios pentru a-i amuza pe cititori ; alții pentru a-i discredita pe anarhiști, iar, prin ei, Puterea Sovietică (anarhiștii participau atunci, împreună cu bolșevicii, la activitatea sovietelor).

Publicațiile de acest gen stîrneau un larg ecou social. La sfîrșitul lui aprilie-prima jumătate a lui mai, pe fondul dezorganizării și al lipsei de alimente s-a agravat, în mod serios, situația din țară. În multe orașe au izbucnit revolte „ale foamei". Publicarea în ziare a „decretului" privind naționalizarea femeilor a mărit și mai mult tensiunea politică. Au apărut diverse variante ale „decretului", printre care una prevedea naționalizarea femeilor de la vîrsta de 18 ani : „Orice fată, care a atins vîrsta de 18 ani și nu este căsătorită, este obligată, sub amenințarea pedepsei, să se înregistreze la biroul amorului liber. Cele înregistrate au dreptul să-și aleagă bărbați în vîrsta de 19—50 ani, drept concubini-soți..."

Mitul naționalizării de către bolșevici a femeilor a fost răspîndit de către adversarii noului regim și în perioada colectivizării, cînd circulau zvonuri potrivit cărora țăranii care intră în colhoz vor dormi sub o plapumă comună". „Decretul privind desființarea proprietății private asupra femeilor" a devenit larg cunoscut și peste hotare.

Au trecut mai bine de șaptezeci de ani de cînd patronul ceainăriei din Saratov a făcut încercarea, fatală pentru el, de a-i discredita pe anarhiști.

„Decretul privind desființarea proprietății private asupra femeilor" nu este, astăzi, decît o curiozitate istorică.

Traducere V. Grancea

*) „Moskovskie Novosti" nr. 8/1990

serial

Acei bolnavi care au guvernat

8

Pierre Accoce, dr. Pierre Rentchnick

Winston Churchill

Capitolul VII al cărții scrise de Pierre Accoce și dr. Pierre Rentchnick, consacrat omului politic britanic rămas în istorie, în primul rînd, pentru decizia, de neclintit, de a nu ceda cu nici un preț ofensivei hitleriste dezlănțuite asupra Insulei, mobilizîndu-i întregul potențial pentru victorie, debutează, în mod neașteptat, printr-un portret biografic al lui Charles McMoran Wilson, mai cunoscut sub apelativul de Lord Moran, medicul personal al lui Winston Churchill. Autorii volumului „Acești bolnavi care ne guvernează" au, astfel, prilejul să releve, din nou, importanța relației dintre medicină și politică, statornicită la nivelul puterii. În cuvinte pline de forță sugestivă, ei conferă unui caz particular semnificația generalului : „Lord Moran — scriu ei — a avut prilejul să vadă cum se nasc toate deciziile luate de Winston Churchill, să-i fie confident, să-i împărtășească triumfurile și deziluziile. Cînd îi lua pulsul, nu măsura doar efectele eforturilor sau emoțiilor asupra circulației sanguine ale unei ființe. Sub degetele sale palpita însăși Anglia aflată în război, o Anglie, rînd după rînd, rănită, urlînd de mînie, insistînd, renăscînd".

Asemenea altor confrați, și Lord Moran a trebuit să depășească rezistențele, nu puține, la îngrijiri medicale, ale ilustrului său pacient. Caracterul și tactul de care a dat dovadă l-au impus, însă, primului ministru britanic, raporturile reciproce devenind, curînd, afectuoase, de stimă și încredere. Iată ce scriu autorii despre întîlnirea inițială dintre Lord Moran și Winston Churchill :

Primul contact între acest practician și pacientul său nu părea a fi de bun augur pentru viitoarele lor raporturi. Cînd Lord Moran se prezintă la reședința primului ministru al Coroanei, în 10 Downing Street, Winston Churchill îl face să aștepte peste o oră în anticameră. Premierul este nemulțumit că i se impune un medic. Și cînd, în sfîrșit, îl primește, bombăne, abia îi aruncă o privire pe deasupra lentilelor arhaice ale ochelarilor, în formă de semilună. Dar Lord Moran nu poate fi atît de ușor intimidat... Răceala față de acesta nu durează, Churchill fiind prea extravertit pentru a cultiva ranchiuna, cînd știe că nu este justificată. Premierul va stabili chiar relații de prietenie cu medicul său...

Winston Churchill a devenit prim-ministru la 66 de ani. Climatul pe care îl preferă este cel al confruntărilor furtunoase. Este ceea ce se cheamă un luptător, format în spiritul educației aspre de la Harrow, colegiu reputat de la periferia Londrei, apoi la școala militară de la Sandhurst. A luptat în Cuba, sub Valeriani Weyler, general spaniol. A participat la expediția de la Khartum, cu Kitchener. A făcut parte din armata aflată în Transvaal. A fost deputat conservator, apoi liberal, la Oldham. Ca subsecretar de stat pentru colonii, apoi ca ministru la comerț, la interne, la finanțe, de război și la amiralitate, face furori în Parlament prin discursurile incitante pe care le rostește. Îi place să se contemple în acțiune. Își repetă cuvîntările în fața oglinzii. Desenatorul E.T. Reed îl înfățișa în această postură încă în 1902, în celebra revistă umoristică „Punch".

Nu era considerat un om politic de anvergură. Exista părerea că ar avea prea mare înclinație pentru aventură, că ar fi mai puțin preocupat de conducerea treburilor politice, căutînd, în schimb, evenimentul. Era, în plus, un solitar, care n-a aderat niciodată integral la disciplina partidelor, care reclama respectul consemnelor date. Critica totul, cu excepția regalității, pe care o admira. Se vădește, însă, prea pasionat de apărarea cauzelor pierdute. Cum a fost, spre exemplu, cea a regelui Eduard al VIII-lea, care a preferat să abdice în 1936, pentru a se căsători cu o americancă de două ori divorțată, Wallis Warfield. Noul rege, George VI — care va reveni asupra opiniei sale în 1941 — nu se putea împăca, de aceea, cu ideea de a-l avea pe Churchill prim-ministru. Totuși, în momentul respectiv, nu mai era vorba de a face politică, ci, în primul rînd, război. Or, Winston Churchill știa ce trebuie făcut în război. Știa să mobilizeze mulțimile, să găsească cuvinte simple, ce aveau darul să înflăcăreze. Oare nu a avertizat el, permanent, țara, împotriva lui Hitler ? A condamnat, de altfel, cu asprime, pe cei ce s-au înclinat, în 1940, în fața acestuia : „Cînd s-a vrut pacea cu prețul dezonoarei, s-a recoltat dezonoarea, dar nu s-a obținut pacea".

În pofida războiului, continuă să se îmbrace elegant, uneori excentric. Nu se desparte niciodată de ceasul său eduardian, legat cu un lanț gros de aur, care-i atîrnă de-a curmezișul vestelor sale somptuoase. De asemenea, nu renunță să facă baie de două ori pe zi, dimineața și după siesta pe care nu și-o refuză niciodată, indiferent de circumstanțe. Îi întăresc tonusul, explică el. Băile sînt acelea care îi conferă și culoarea roz, de bebeluș îmbătrînit. Gurmand, el își contemplă cu satisfacție burta, care începe să i se reverse. Este mare amator de whisky și de trabucuri negre, imense, care i-au devenit sinonime. Începe să nu mai suporte în anturajul său personaje de prim plan. Are nevoie de cele ce ies mai puțin în evidență, de ființe ca Anthony Eden. Caută, în schimb, prieteni a căror trăsătură predominantă o constituie agitația.

Natura i se dezvăluie, astfel. Starea de surescitare, grandilocvența, butadele, ironia răutăcioasă alternează la el cu umorul debordant. Dorința neînfrînată de a-și face cunoscute sentimentele, exploziile sale euforice, bucuriile viu exprimate constituie prima fațetă a comportamentului său. Dar el se vădește, de asemenea, melancolic. Atunci spune că are „cîinii săi negri" ; că se simte descurajat. Aceste două forme de tulburări psihice îi caracterizează pe maniaco-depresivi. Ajungînd, la unii, pînă la psihoză, respectiv la accese de confuzie, ele constituie o maladie gravă. La Winston Churchill, vor fi puțin profunde, dar mereu perceptibile.

Depresiunile sale sînt alimentate de trei surse. Prima o reprezintă privațiunea precoce de afecțiunea parentală. Churchill s-a născut prematur, la șapte luni. Deoarece, Jenny, mama sa, nepăsătoare pînă la a-și pune în pericol sarcina, a participat la o vînătoare cu copoi căzînd de pe cal. Foarte mondenă, însoțindu-și, frecvent, soțul în călătorii îndepărtate, nu s-a arătat a fi, nici după nașterea înainte de termen, o mamă atentă. Winston a fost crescut de o doică, a cărei fotografie o va păstra asupra sa pînă la moarte lăudîndu-i, adesea, calitățile. Carența afectivă a condus la dezvoltarea agresivității și hiperactivității sale, a nevoii de a se afirma.

A doua cauză a depresiunilor lui Churchill o constituie un ușor defect de vorbire, care îl afectează enorm. Al treilea motiv al acceselor depresive provine din complexul de inferioritate dobîndit ca urmare a eșecurilor sale militare din 1917. Pe acestea, cel puțin, le va uita după ce ajunge la putere, în 1940.

În acel an, Europa se prăbușea sub presiunea naziștilor. Începînd de la 8 august, germanii pun stăpînire pe cerul britanic și bombardează cu furie Londra. În decembrie, ei transformă în ruine orașul Coventry. Vor face ca, în trei luni, să fie înregistrați 15.000 de morți și 20.000 de răniți grav. Vor pierde, însă, 3.000 de avioane. Deoarece Winston Churchill se împotrivește. Nu posedă, practic, infanterie, dar forțele sale navale rămîn puternice, la fel și Royal Air Force. Redă poporului său speranța, fără a se folosi de o bagbetă magică. Oferă doar cuvinte, sînge, lacrimi. Care, însă, exacerbează curajul și rezistența compatrioților. Găsește în Hitler ținta dorită pentru a da frîu liber fantasticei energii, acumulate în decursul atîtor ani de frustrare politică. Scrierile și discursurile sale întruchipează, la superlativ, viziunea sa romantică asupra evenimentelor. Pînă în decembrie 1941, își trăiește epopeea. Și asigură salvarea Angliei.

La 27 decembrie, însoțit de cabinetul său militar și de Lord Moran, Churchill se află la Washington, alături de președintele Roosevelt. Atacul japonezilor de la Pearl Harbour, care avusese loc cu 20 de zile mai devreme, a făcut ca Statele Unite să intre, la rîndul lor, în război. S.U.A. s-au alăturat, astfel, Angliei și Rusiei, care, din iunie, a fost atacată de germani. Primul ministru britanic venise să ceară arme. Și, de asemenea, să-și coordoneze strategia cu cea desfășurată de U.R.S.S. de S.U.A. Încercare, într-o oarecare măsură, penibilă, o renunțare. Eroul bătăliei Angliei admite supremația celor doi mari. Lîngă Roosevelt, va juca rolul secundului. Abilitatea sa de a mînui verbul va rămîne esențială, dar va deveni o compensație pentru mărturisirea pierderii de putere de către Marea Britanie. Faptul că cedează pasul îl costă. **(Va urma)**

Traducere și adaptare
Vasile Crișu

Viața unui superspion 2

NOTA REVISTEI : *Harold Adrian Russel Philby este același Kim Philby — spionul sovietic, omul-legendă. John Le Carré, recunoscut în Occident drept cel mai mare autor de romane polițiste, l-a comparat pe Philby cu Kim, tînărul erou al romanului omonim al lui Kipling, care a adus multe servicii spionajului britanic din India. Dar lupta îndelungată a lui Philby pe frontul invizibil nu a fost determinată de înclinația spre aventură, ci de convingerile sale politice, de credința în idealurile socialiste. Îl caracteriza un curaj nemărginit, era gata să se autosacrifice.*

Kim Philby a murit în luna mai 1988, la vîrsta de 76 de ani. În aprilie, ziaristul și scriitorul englez de la ziarul The Sunday Times, *Philip Neytli, i-a publicat ultimul său interviu, care a provocat senzație, întrucît, vreme de 25 de ani, Philby nu s-a întîlnit cu nici un gazetar occidental. Neytli a adăugat acestui interviu propriile sale comentarii.*

Moscova, 19 aprilie 1988. Ora 19,30. Kim Philby aduce două pahare de cristal pentru șampanie. Ne aflăm în sufrageria apartamentului său spațios, în care era pusă masa. Tacîmurile erau așezate pe șervete cu imagini din Londra, inclusiv ale turnului, Tower, loc tradițional de tortură a criminalilor de stat. Pentru toast, Philby a ales șampania.

— Astăzi există un dublu motiv de sărbătoare, spune el turnînd în pahare. În primul rînd, sînteți primul ziarist occidental pe care l-am invitat acasă. În al doilea rînd, peste cîteva zile se vor împlini 25 de ani de cînd am sosit în Uniunea Sovietică.

Fuga din Beirut

BEIRUT, 23 IANUARIE 1963, ora 19,30. *Kim Philby era corespondent al ziarului „The Observer" și al revistei „The Economist" în Orientul Mijlociu. Urma s-o ia pe soția sa, Eleonor, la o recepție organizată de Glan Balfor Paul, primul secretar al ambasadei britanice. Pe neașteptate, soției i s-a comunicat, telefonic, că Philby trebuia să meargă la poștă și că ei se vor întîlni la recepție.*

Eleonor — obișnuită cu specificul muncii de ziarist, știa că Philby este și colaborator al serviciului britanic de spionaj (cunoscut și sub denumirea de MI-6) — se duce în vizită singură.

Dar, la petrecere, Philby nu a apărut. A doua zi, Eleonor primea o scrisoare în care Philby o informa că a trebuit să plece de urgență, și asta pentru mult timp, într-o deplasare de reporter. În plic se aflau 200 de lire sterline.

Despre dispariția lui Philby, nu au existat, practic, informații. Numai la 29 martie, Eduard Heat (pe atunci premier al Marii Britanii — n.n.) a făcut, în numele Ministerului de externe englez, o declarație oficială. La începutul lunii iunie, conducerea MI-6 a aflat că Philby se află la Moscova. Pentru opinia publică britanică, locul în care se găsea Philby a rămas o enigmă pînă la 30 iunie, cînd ziarul sovietic „Izvestia" a anunțat că Uniunea Sovietică i-a acordat azil politic.

Neytli : Povestiți, vă rog, despre zilele care au precedat dispariția dv. De ce ați fugit ? V-a avertizat cineva ?

Philby : Ar trebui, în acest caz, să ne întoarcem puțin înapoi, pentru a înțelege cum am nimerit la Beirut. După afacerea Bergess-Mak Lin (despre cazul celor doi se vorbește, în continuare, în serial. — n.n.) m-au dat afară din spionaj și am trăit vremuri destul de grele. Voi povesti mai încolo despre asta. Dar mai aveam prieteni care credeau în nevinovăția mea. În cele din urmă, Nickolas Eliot și George Young (colegi din MI-6) mi-au făcut rost de un post la Beirut. Acolo trebuia să lucrez pentru MI-6, sub paravanul de corespondent în Orientul Mijlociu al publicațiilor „The Observer" și „The Economist".

În noiembrie 1962, i-am scris lui Astor (pe atunci, redactor la „The Observer") o scrisoare în care îi ceream să-mi acorde să iau concediul în luna iulie. Aveam în Anglia o serie de probleme familiale. El nu a obiectat.

Cu alte cuvinte, în iulie 1963, aveam de gînd să mă duc la Londra, unde m-aș fi aflat sub jurisdicție britanică și m-aș fi pus, de fapt, la dispoziția contraspionajului, dacă îi eram necesar. Dar conducerea MI-6 a hotărît să-l trimită pe Eliot la Beirut pentru a se întîlni cu mine.

The Sunday Times — Za Rubejom

Neytli : Poate că Astor nu a informat Mi-6 despre sosirea dv., în iulie, mai ales dacă se are în vedere că el neagă că ar fi fost în temă cu „masca" dv.

Philby : Desigur, e posibil. Dar nici Astor nu trebuia să spună ceva cuiva. Pe atunci, eram un suspect pentru mulți, și colaboratorii de la MI-5 (contraspionajul) îmi cercetau, probabil, corespondența. Nu, ceva aici nu e în ordine. Conducerea MI-6 știa că, peste cîteva luni, urma să mă duc la Londra, dar a hotărît neapărat să se discute cu mine la Beirut. Apare întrebarea — de ce ?

„Răzbunarea politică" a Florei Solomon

Prietenul apropiat al lui Philby, Eliot, a sosit la Beirut cu dovezi despre trădarea lui Philby. Cea mai convingătoare din ele aparținea Florei Solomon, veche prietenă a lui Philby.

În 1962, ea s-a întîlnit în Israel cu lordul Viktor Rothshild, care lucrase pentru MI-6 în anii războiului. Flora era extrem de supărată pe Philby pentru că, potrivit declarației ei, scria din Beirut articole antiisraeliene. De aceea, i-a spus lui Rothshild că Philby este comunist și că, odată, a încercat s-o atragă într-o „activitate foarte importantă, în numele păcii". Rothshild, care îl cunoștea pe Philby, a organizat o întîlnire între Solomon și reprezentanții MI-5... La Beirut, Eliot l-a informat pe Philby despre noile mărturii împotriva lui și i-a propus : dacă va recunoaște, atunci, în schimb, va fi absolvit de răspundere juridică. Philby a cerut timp de gîndire.

Neytli : Nu credeți că, în ultimă instanță, tocmai această declarație făcută de Flora Solomon lui Rothshild v-a demascat ?

Philby : Da, și ea m-a surprins întrucîtva. O cunoșteam pe Flora încă din copilărie. Era o prietenă de familie. Apoi, am reîntîlnit-o cînd s-a întors la Viena. Pe atunci lucram deja pentru spionajul sovietic și, la indicația șefului meu, am început să-mi creez, treptat, faima de adept al fascismului. Uneori, simțeam ațintite asupra mea privirile ciudate ale Florei, părea că spune că își dă seama de adevăratele intenții. Știți, pe vremea aceea, ea însăși era de stînga, apoi a devenit o adeptă înverșunată a Israelului și, probabil, s-a schimbat complet.

Neytli : De ce nu ați acceptat tranzacția propusă de Eliot, care v-ar fi privat de urmări judiciare ?

Philby : Propunerea era absolut inacceptabilă. Ea presupunea să povestesc tot ce știam despre KGB și să spun numele oamenilor care mai lucrau încă în Anglia. Eliot a citat o serie de nume, unele din ele m-au îngrijorat foarte mult. Era clar că, dacă voi refuza să dau nume, orice promisiune putea fi oricînd încălcată. Pentru mine, nici nu putea fi vorba de o astfel de „tranzacție".

După părerea mea, și așa crede și conducerea mea de aici, de la Moscova, organizarea întîlnirii la Beirut, și nu la Londra, ca și propunerea privind o tranzacție clar inacceptabilă au fost special concepute pentru a mă determina să fug, întrucît ultimul lucru pe care guvernul britanic și l-ar fi dorit era, pe atunci, prezența mea la Londra, un scandal în jurul serviciului de securitate și un proces senzațional.

Există temeiuri să se creadă că această explicație este corectă. Este vorba de faptul că, în momentul în care Philby începuse să fie suspectat, în 1951, după fuga lui Bergess și MakLin, conducerea MI-6 s-a străduit din răsputeri să mențină relații deosebite cu CIA. Dacă lui Philby i s-ar fi permis să se întoarcă în Anglia, unde ar fi fost arestat și deferit unui tribunal, conducerea MI-6 ar fi trebuit să recunoască faptul că, scutindu-l pe Philby de bănuieli grave, i-ar fi folosit din nou serviciile pentru activitatea la Beirut. Mai rău, ea nu a informat CIA...

În plus, asupra guvernului conservator al lui Harold Macmillan s-ar fi năpustit un întreg val de scandaluri legate de prejudicierea securității de stat.

Afacerea Georges Bergess, ofițer al MI-6, condamnat, la vîrsta de 42 de ani, la închisoare pentru spionaj în favoarea U.R.S.S., era încă proaspătă în amintirea opiniei publice britanice. Cazul Philby putea deveni ultima picătură, care să fi umplut paharul răbdării...

Traducere și adaptare
Donca Ciobanu

Germania — „o unificare pe etape"

Mihail Gorbaciov l-a primit la Kremlin pe Hans Modrow, președintele Consiliului de Miniștri al RDG, care a efectuat o vizită de lucru în URSS, și pe miniștrii guvernului de coaliție al RDG. La încheierea convorbirilor în plen, cu participarea miniștrilor care-l însoțesc pe Modrow, M.S. Gorbaciov a acordat un interviu corespondenților „TASS", televiziunilor din RDG și RFG, din care reproducem extrasele care urmează :

Care este poziția Uniunii Sovietice cu privire la o anume formă de aderare a Germaniei unite la NATO ?

— Nu putem fi de acord cu aceasta. Este categoric exclus. După părerea noastră, procesul de unificare a celor două state germane constituie un proces natural, bazat pe concepția pe care am formulat-o întotdeauna : istoria însăși va dispune de acea realitate pe care ne-a lăsat-o drept moștenire. Acum, cum se spune, istoria a cîștigat și am impresia că, în cazul de față, trebuie să ținem seama, necondiționat, de interesele germanilor. Și noi sîntem gata s-o facem, dar și germanii și toți cei implicați în acest proces trebuie să țină seama de interesele naturale ale vecinilor celor două state germane, ale tuturor europenilor. Și dacă luăm în considerare faptul că problema germană constituie una dintre problemele majore ale politicii mondiale, atunci trebuie să se țină seama și de interesele comunității internaționale, iar această problemă nu poate fi deloc simplificată. Este inadmisibil ca în probleme majore afectînd lucruri fundamentale, cum ar fi destinul popoarelor, al însăși germanilor, europenilor, al întregii lumi, să acționezi în pripă, cum s-ar spune „cu de-a sila". O asemenea metodă nu este compatibilă cu marea politică. Se impune o abordare pe etape, și cred că într-o astfel de abordare este interesat și poporul RDG, care dorește să știe ce anume se va întîmpla cu el, care va fi soarta lui, a tuturor acelor generații care au trăit și muncit în republică. Aceasta este și în interesul germanilor din RFG. Ei vor să știe ce va însemna pentru ei unificarea. Cred că unificarea preocupă, acolo, oamenii cu spirit de inițiativă, oamenii de afaceri. De aceea, atît din punctul de vedere al politicii interne cît și al celei externe, din punctul de vedere al vieții reale a celor două state germane, cred că ar fi bine o trecere la unificare pe etape, o abordare îndelung chibzuită. Dacă acest proces se include în procesul de apropiere europeană, la drept vorbind poate fi și trebuie accelerat. Aceasta înseamnă că vor fi sincronizate două procese, va fi înlăturată îngrijorarea care ar putea să se manifeste dacă nu s-ar realiza unificarea.

În ce privește granițele, domnul cancelar a adus, în ultimele zile, oarecare corective la poziția sa în această problemă. Vreau să relev și să salut aceasta, pentru că manevrele, lipsa de claritate în asemenea probleme fundamentale nu sînt de competența unei politici serioase. Oamenii trebuie să aibă o imagine exactă a celor întîmplate. Aceasta în primul rînd, iar, în al doilea rînd, unde anume ar trebui să se afle Germania unită ? Cred că, dacă procesele europene și cel de la Viena vor evolua, dacă vom ajunge la Helsinki-2, NATO și Tratatul de la Varșovia se vor transforma din organizații militaro-politice în organizații politice. Iar în acest caz nu ar mai fi necesar să se discute unde anume ar trebui să se afle Germania unită. Într-o convorbire recentă cu unul dintre reprezentanții conducerii unei puteri din Vest, acesta a spus : De fapt, domnule Gorbaciov, de ce vă neliniștește această problemă ? Doar nu mai sînt germanii de odinioară, sînt alții. Atît germanii din Est, cît și cei din Vest sînt devotați păcii. Au realizat multe. Este adevărat — i-am răspuns eu. Dar, în acest caz, de ce trebuie să fie membri ai NATO ? Ar putea tot așa de bine să facă parte din Tratatul de la Varșovia, dacă această problemă nu are nici o însemnătate. Imediat a apărut obiecția : Nu. De ce ? În modul acesta propunerea avansată de mine a lămurit multe. Haideți să chibzuim fundamentat, să facem treburile cu seriozitate.

Și acum, și altădată, dacă vă amintiți, am subliniat : Trăim prefaceri în lume, în Europa, care ne vor aduce mari schimbări, o nouă Europă, noi relații între oameni, state și popoare. Deci, nu putem să pierdem această șansă ; însă, concomitent, se impune și o mare răspundere. Nu putem distruge ceea ce a necesitat atîta efort. Tot ce se petrece reprezintă rezultatele eforturilor comune pe parcursul atîtor decenii, nu numai pozitive, ci și negative, din care am tras numeroase învățăminte. Și acum, cînd s-a ivit o șansă istorică, trebuie să manifestăm o foarte mare responsabilitate.

Le Figaro

„Reconsiderarea conceptului de superputere"*)

ÎN MOMENTUL în care asistăm la sfîrșitul hegemoniei sovietice în Europa și la replierea ei din zonele lumii a treia unde și-a avansat pionii în mod aventuros, William Pfaff ne reamintește că însuși conceptul de cele două „superputeri" nu a fost decît o iluzie a presei, lansată cu febrilitate în timpul lui Kennedy, în perioada apoteozei secolului american. La fel ca și cel sovietic, imperiul american se află în declin. Mai efemer decît imperiul polonez, care s-a întins de la Marea Baltică la Marea Neagră, cel american a fost rodul urgențelor, „un avatar al naționalismului, fără o pasiune veritabilă, pentru a guverna regiuni de operetă sau a domina exoticul", scrie William Pfaff. În mod naiv, americanii au crezut — și mulți o mai fac și astăzi — că valorile lor sînt universale și, deci, s-au impus de la sine. Izolaționismul american rămîne, însă, deoarece este de ordin moral.

Or, după primul traumatism din Vietnam, iată că, din Iran pînă în Europa, din Japonia pînă în America Centrală, originalitățile culturale și naționale contrazic această viziune simplistă, a unui aliniament cvasi-mecanic la un model american, a cărui contestare este de neimaginat pentru cetățenii săi. Ultima carte, semnată de William Pfaff și intitulată „Sentimente barbare. Sfîrșitul secolului american" (Barbarian Sentiments. How the American Century Ends), se adresează concetățenilor săi, iar europenilor numai prin ricoșeu. Europenii sînt, de fapt, „barbarii" de care vorbește și pe care, fără îndoială, a vrut să îi cruțe de această realitate „crudă".

Universitar, semnatarul articolelor de fond din „International Herald Tribune", cronicar la „New Yorker" (acest volum reprezintă, de fapt, esența acestor reflecții), William Pfaff a colaborat la Institutul Hudson, în anii '70. Stăpînit, în acest discurs american, de tendința de a nega istoria, discurs care tinde să ne contamineze, așa cum ne-au molipsit și jeanșii și coca-cola, Pfaff recitește secolul nostru prin prisma filiațiilor proprii fiecărei societăți și nu plecînd doar de la grila ideologică a conflictului Est-Vest. În fond, este partizanul concepției lui Wei Yuan, membrul marelui secretariat de la Curtea imperială a Manciuriei, care susținea că, pentru „a trata afacerile barbare, trebuie cunoscute sentimentele barbarilor". Tabloul lumii — concentrat, în esență, asupra centrului Europei —, care rezultă din această încercare de analiză, constituie un model de claritate, inteligență, erudiție.

„Barbarii", așa cum sîntem noi în ochii americanilor, fac dovada acelorași orbiri în fața propriilor „barbari", din ignoranță. Cîte iluzii continuăm să vehiculăm ! Pfaff amintește, de exemplu, că producția industrială brută a puterilor asiatice în curs de industrializare (Coreea de Sud, Singapore, Taiwan și Hong Kong) este doar cu puțin mai mare decît cea a Olandei. El notează că masacrele comise de khmerii roșii în Cambodgia nu pot fi analizate numai prin simplă referință la marxism, omițîndu-se că un popor nu comite genocid fără un profund traumatism prealabil, sau uitînd, că, începînd din secolul XII, khmerii s-au lansat în războaie sinucigașe, provocînd ruina țării lor. Reimpunerea acestor constatări față de viziunile eterice, din ignoranță, devine o urgență necesară cînd dispare o anumită orînduire socială. De pildă, în timpul întîlnirilor la nivel înalt Nixon—Brejnev s-a văzut pînă unde pot merge iluziile. Americanii și rușii au gîndit că, înlocuind confruntarea cu complicitatea, vor putea, numai prin dialogul între cei doi, să reglementeze planeta : fiecăruia — zona lui de influență ; fiecăruia — puteri fie în Cehoslovacia, fie în Grenada. Visul condominiului imperial s-a risipit din momentul în care fiecare din cele două state dominante s-a împotmolit, fie în Afganistan, fie în Salvador, din necunoașterea realităților naționale.

Oare din sentimentele de neliniște pe care le nasc, uneori, evenimentele din Europa centrală și de est nu face parte și regretul de a vedea retrăgîndu-se soldatul sovietic, care, după ordinea habsburgică, ne-a scutit de consecințele periculoase ale naționalismelor europene, încă frustrate, și de butoiul balcanic cu pulbere ? Nu este, de asemenea, o expresie a acestui pesimism visceral care — chiar dacă, în parte, e de ordin tactic — ne interzice să credem, împreună cu Pfaff, că Europa rămîne centrul lumii ? Este adevărat că noi ne-am revenit cu greu după dezorientarea provocată de cele două războaie civile europene, care au devenit,

*) „Le Figaro", „Reconsiderarea modelului american", nr. 14221/1990

apoi, mondiale. Dar ne revenim tocmai acum. Expresie a calității reflecției lui Pfaff, cartea sa — deci, terminată înaintea evenimentelor din Cehoslovacia și România — nu suferă din cauza lipsei acestora. Este bogată în documentație, subtilă în analize pe care ești tentat să le reiei, temă cu temă, pentru dezbateri.

Traducere Magda Petculescu

Frankfurter Allgemeine Zeitung

„Suedia nu mai este un model"*)

ÎN SUEDIA există încă părerea că această țară continuă să fie un model pentru Europa răsăriteană. Dar, prin măsurile luate recent de interzicere a grevei, de stăvilire a creșterii prețurilor și salariilor, guvernul suedez revine la formule nepopulare. Pentru social-democrați, trebuie să fi fost deosebit de greu să primească reproșul că aplică metode ale blocului răsăritean, îngropînd „modelul suedez", tocmai într-o perioadă cînd economia est-europeană planificată se transformă într-o economie de piață.

Birocrații grijului au calculat că sectorul public nu mai poate fi sprijinit pe seama industriei. Ei și chiar politicienii au înțeles că Suedia — care deține recordul mondial la impozite impuse cetățenilor săi — nu poate strînge șurubul. Dar cum este posibil ca, prin înlesniri de impozite, să-i eliberezi puțin pe cei care se plîng, dacă tocmai ei nu vor să renunțe la serviciile de stat ?

La aceasta se adaugă faptul că țara începe să devină tot mai săracă. Cifrele record ale exportului și fațada strălucitoare ale acestui stat industrial, atît de bogat, sînt înșelătoare. Suedia are cea mai scăzută rată de economii din cadrul statelor OECD, dar deține recordul la capitolul datorii. Acest fapt este valabil atît pentru sectorul de stat, cît și pentru cel particular. În 1982, guvernul suedez și-a impus, drept obiectiv central, în cadrul politicii sale economice, angajarea tuturor forțelor de muncă, asumîndu-și riscul acceptării inflației și, acum, pe cel al stagnării. Cheltuielile pentru salarii s-au dublat ca și în celelalte state ale OECD, în schimb productivitatea a fost doar pe jumătate. Suedia a pierdut, treptat, unele piețe de desfacere și investiții importante. În 1988, investițiile în străinătate au reprezentat 13,5 miliarde mărci, dar, din această sumă, doar 2,4 miliarde au intrat în țară.

Suedia a avut norocul ca, în acest secol, să nu fie distrusă în două războaie mondiale, precum restul Europei și, datorită minereului și industriei metalurgice, a putut obține mari cîștiguri cu fiecare val de înarmări, cu fiecare război și cu fiecare reconstrucție. Cheltuielile de muncă, mereu mai ridicate, au dus, foarte repede, la masive investiții de modernizare, la o bază solidă pentru economia dependentă de export. Bogăția dobîndită pe această cale dispare foarte lent. În deceniul trecut, Suedia — cîndva, alături de America, de departe cea mai bogată țară din lume — a decăzut treptat, în comparație cu celelalte state europene.

În prezent, Suedia se află, conform venitului ei disponibil, pe locul 17, deci undeva la mijloc. În schimb, Suedia se află, de mai mulți ani, în fruntea țărilor industriale în ceea ce privește cheltuielile de salarizare pentru industria sa. Ea împovărează încasările cu un impozit ridicat (pînă la 85 la sută), exagerînd, astfel, imaginea unui stat cu eficiență redusă.

În prezent, sectorul public înghite două treimi din produsul social brut, fiind tot mai puțin eficient. Dar social-democrații, mîndri de „modelul lor suedez", nu doresc să limiteze sectorul public. În rîndul populației — prea săracă pentru a putea călători și face, astfel, comparații —, ideea superiorității propriului model este larg răspîndită. Din această cauză, multă vreme suedezii priveau cu dispreț spre CEE. Avertismentele industriei au fost ignorate. Abia cînd și sindicatele au constatat că muncitorii din RFG se bucură de aceleași asigurări sociale, obținînd însă venituri mult mai mari, s-a tras primul semnal de alarmă.

Între timp, și social-democrații au discutat despre probleme, precum următoarele : oamenii nu pot fi absolviți de propria lor răspundere, statul nu se poate ocupa de toate problemele, iar inițiativa particulară trebuie încurajată. Guvernul a introdus, odată cu reforma impozitelor, și multe alte măsuri mărunte de liberalizare. Prin tărăgănarea intrării în CEE, ca și printr-o politică nefericită în domeniul energiei, guvernul împiedică o creștere a economiei. Mai mult decît incertă este părerea că un guvern burghez ar putea rezolva dificultățile. În acest caz, partidele nesocialiste sînt mult prea învrăjbite.

Desigur, Suedia este încă o țară destul de înstărită, dar a devenit o țară medie europeană, în care lucrurile scîrțîie pretutindeni. Suedia nu mai este, de multă vreme, un model. Acest lucru începe, treptat, să-l priceapă suedezii, dar corecturile se fac la fel de lent, deci în stil suedez.

*) „Frankfurter Allgemeine Zeitung", nr. 36/1990

Agenția „France Presse"

Anularea unui decret

După ce a anulat un decret care autoriza fișierele informatizate ale poliției să cuprindă date ca, de exemplu, originea etnică a unor persoane, primul ministru socialist francez, Michel Rocard, se va strădui, de acum înainte, să risipească marea teamă față de „Big Brother", personajul polițist, omniprezent, imaginat de romancierul englez George Orwell.

Politicieni de toate orientările și-au exprimat satisfacția față de anularea acestui decret, care ar permite unui serviciu de poliție specializat în informații politice să facă să reapară, în fișierul informatizat, „originea etnică, opiniile politice, religioase sau apartenența sindicală" a unor persoane. Mijloacele de comunicare în masă au subliniat, totodată, „gafa politică" care l-a făcut pe șeful guvernului să anuleze hotărîrea în mare grabă, la două săptămîni înaintea congresului Partidului Socialist, care reprezintă o mare miză pentru ambițiile sale politice.

Michel Rocard a anunțat că pregătește un nou text, întărind controlul Comisiei informaticii și libertăților (CNIL). El a promis o largă concertare și a avut convorbiri cu președintele Comisiei, Jacques Fauvet, fost director al cotidianului „Le Monde". Dar, apărînd la televiziune, Fauvet a acționat în mod contrar opiniei publice, exprimîndu-și uimirea pentru decizia de anulare. „De deja zece ani", comisia pe care o conduce dorește apariția unui astfel de decret, „din grijă pentru transparență" și pentru a reglementa practicile polițienești care, în realitate, sînt cele obișnuite, a subliniat el.

Rocard, anunțînd anularea decretului înaintea congresului regional al militanților socialiști, a avansat, și el, această explicație : ideea era ca „Franța să fie prima țară din lume care să delimiteze ceea ce poliția are dreptul să facă și ceea ce nu are dreptul să facă". Între timp, ea va proceda, „ca toată lumea, cu o poliție care va activa fără reguli oficiale", a adăugat el.

Serviciul de poliție în discuție, numit „Informații generale și avînd 3200 de oameni, dispune, potrivit unor cifre citate de presă, de 440 000 fișe referitoare la indivizi periculoși, dar și la oameni politici și ziariști. 70.000 dintre ele se găsesc într-un fișet central conținînd date despre terorism.

Primul ministru a subliniat necesitatea imperioasă, pentru poliție și pentru justiție, de modernizare a echipamentelor lor, afirmînd că mențiunile de „șiit" și „violent" din fișe au contribuit la „descoperirea unor filiere de teroriști".

Michel Rocard trebuie să risipească, însă, teama renăscîndă față de o poliție care întocmește, din umbră, o clasificare generalizată a cetățenilor, cu sprijinul uriașei puteri a ordinatoarelor, fără menajamente pentru libertăți.

O lege din 1978 vizează protejarea cetățenilor împotriva abuzurilor, plasînd fișierul electronic sub controlul vigilent al Comisiei pentru informatică și libertăți. Din 1981, mașini furate, criminali și persoane urmărite au intrat în calculatoare. Din 1986, diferitele servicii de informații franceze au primit permisiunea de a trece datele în fișierul electronic.

Un decret (dat, de asemenea, luna trecută) a autorizat justiția să includă, în fișierele electronice, informații privind originea etnică sau opinia politică, fără a produce atîta vîlvă. Magistrații consideră, într-adevăr, indispensabil să beneficieze de informații referitoare la viața particulară, subliniind, de exemplu, că, pentru ei, este important să cunoască originea etnică în cazul unor agresiuni rasiste.

Traducere Ana Harth

Băncile elveţiene şi secretul

Activitatea bancară din Elveţia se bucură de reputaţia păstrării secretului, dar lumea spionajului internaţional se teme de apariţia unor fisuri în domeniul securităţii, ca urmare a faptului că guvernul de la Berna a început să divulge unele date — apreciază un comentariu al agenţiei „Reuter".

Agenţiile străine de informaţii au început să limiteze datele pe care le comunică Elveţiei pentru a evita compromiterea unor surse şi a unor investigaţii delicate, a declarat un purtător de cuvînt al guvernului elveţian.

Desigur, oricine poate beneficia, în continuare, de un cont bancar supersecret în Elveţia. Dar ceea ce îi îngrijorează pe vînătorii de spioni şi terorişti pe plan mondial este faptul că guvernul a permis accesul public la informaţii pînă în prezent secrete, din afara lumii bancare. „Este incontestabil faptul că serviciile străine de informaţii au devenit mai reticente" — a declarat agenţiei „Reuter" Roland Hauenstein, purtător de cuvînt al Procuraturii Federale din Berna. „Ele nu sînt sigure că informaţiile pe care le furnizează vor rămîne secrete".

Ca urmare a indignării publice provocate de dezvăluirea faptului că poliţia de stat deţine dosare secrete cu privire la aproape un milion de rezidenţi şi de organizaţii, guvernul elveţian a început să permită celor curioşi să arunce o privire, sub o supraveghere atentă, în propriile lor dosare. Cei interesaţi au putut vedea doar fişe indexate conţinînd însemnări criptice. Numele terţelor părţi au fost şterse, ca şi sursele din care provin informaţiile. Fotocopierea fişelor a fost interzisă.

Zeci de mii de cetăţeni au cerut, însă, să-şi vadă dosarele după ce o comisie de anchetă a Parlamentului a şocat întreaga ţară dezvăluind existenţa acestor fişe în noiembrie anul trecut.

Elveţia plăteşte, acum, preţul acestei deschideri. „Sîntem perfect conştienţi de această problemă", a declarat Hauenstein. „S-ar putea chiar să nu mai primim unele informaţii importante".

Şeful poliţiei din Geneva, Laurent Valpen, a declarat reprezentanţilor presei că limitarea bruscă a informaţiilor furnizate de serviciile străine îl împiedică să asigure, în mod eficace, protecţia miilor de diplomaţi şi membri ai agenţiilor internaţionale din acest oraş, unde se desfăşoară mai multe întîlniri la nivel înalt. Din 1970, poliţia din Geneva a înregistrat 62 de atacuri sau tentative de atacuri teroriste.

Cu toate acestea, legăturile Elveţiei cu serviciile de informaţii americane au rămas puternice.

Refuzînd să comenteze probleme legate de activitatea de informaţii, un purtător de cuvînt al ambasadei SUA din Berna, citat de agenţia „Reuter", a precizat: „Cooperarea dintre Statele Unite şi Elveţia este excelentă, şi sperăm să rămînă astfel".

(după agenţia *„Reuter"*)

Dezvăluiri

Ziarul „Neuer Tag" din RDG a confirmat că securitatea a instruit, de la mijlocul anilor '70 şi pînă în 1988, o grupă specială de luptă, formată din membri ai P.C. German din RFG, care urma ca, în perioade de criză, să organizeze acţiuni teroriste şi să elibereze deţinuţi pe teritoriul RFG.

Cercetările — arată agenţia „ADN" — au dovedit ceea ce scria săptămînalul vest-german „Der Spiegel" la începutul lunii ianuarie. Antrenamentele se desfăşurau într-o tabără foarte bine păzită, în vecinătatea unui teren de instrucţie militară din districtul Frankfurt pe Oder. Tabăra a fost organizată din indicaţia lui Erich Honecker.

Tabăra, foarte bine camuflată, avea 34 de paturi, bucătărie, sală de mese, club, garaje încălzite, două depozite de muniţii, un miniteren de sport, un laborator şi un poligon de trageri.

Un ciclu de curs dura trei luni, iar ulterior numai două săptămîni — au descoperit ziariştii. Ţinuta de serviciu era uniforma armatei RDG, pusă la dispoziţie de organele securităţii. Participanţilor li se predau „cunoştinţe ce nu depăşeau instrucţia unui soldat", dar marea majoritate a timpului era rezervată temelor de politică militară.

(după agenţia *„A.D.N."*)

STOP CADRU

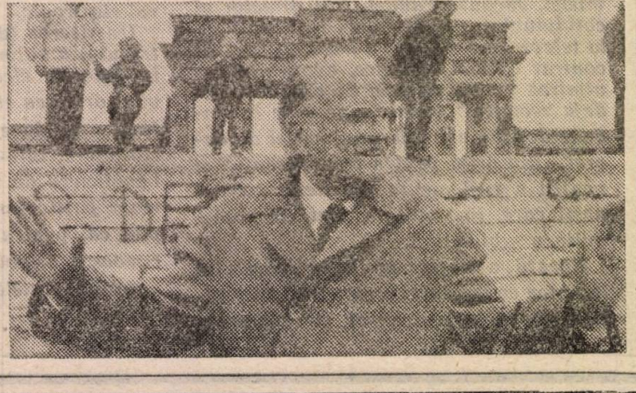

Cunoscutul reverend american Billy Graham în faţa porţii Brandenburg. Graham a ţinut şi o predică la Berlin

The Times

Boris Elţîn: „Mă pronunţ pentru un partid rus independent"

În cadrul unui interviu publicat în cotidianul conservator britanic „The Times", conducătorul orientării reformiste sovietice, Boris Elţîn, a declarat, pentru prima dată, — informează agenţia „France Presse" — că se simte „mai mult social-democrat" decît comunist. „Eu cred că în suflet mă simt, cu adevărat, mai mult social-democrat", a arătat B. Elţîn în cursul interviului realizat la Amsterdam, prima etapă a unui turneu în Occident. „Sînt un membru al partidului comunist. Dar, dacă citiţi platforma mea, veţi vedea că mă pronunţ pentru un partid rus independent. Nu am spus partid comunist. Acest lucru este foarte important. Pentru că eu consider poate nu ca o greşeală istorică, ci ca o tragedie istorică momentul în care comuniştii s-au separat de social-democraţi în timpul Internaţionalei a II-a", explică el în „The Times".

Potrivit lui Elţîn, Congresul al XXVIII-lea al PCUS, din vara viitoare, reprezintă ultima şansă de salvare a partidului comunist: „Îl voi susţine pe Gorbaciov, vreau să-l susţin dacă va avea loc o regenerare sinceră a partidului", a declarat Elţîn.

„Dacă partidul va autoriza, în cadrul său, diferite fracţiuni sau diferite platforme, dacă va abandona principiul centralismului democratic, dacă va schimba structurile sale, dacă va opta pentru un sistem fără un aparat, dacă există o şansă de a alege delegaţii direct din diferite grupuri şi asociaţii, evitînd criteriile ierarhiei, orientarea spre pluripartitism va fi întîrziată", prezice el. Dacă nu, „va interveni cu siguranţă o ruptură în partidul comunist după Congresul al XXVIII-lea, care va determina naşterea sistemului multipartit", a adăugat el, refuzînd, totodată, să spună dacă va lua conducerea unuia din eventualele noi partide.

În interviu, Boris Elţîn s-a pronunţat de altfel, pentru independenţa republicilor Uniunii Sovietice, „dacă ele doresc acest lucru". Dar el a luat apărarea minorităţilor ruse, oprimate, după părerea lui, de alte grupuri etnice în unele republici: „Trebuie să existe o lege care să garanteze ruşilor dreptul de a reveni în Federaţia rusă. Vedem tot mai mulţi refugiaţi ruşi", a declarat el.

„Timp de decenii, Rusia a ajutat celelalte republici şi, azi, ea este epuizată nu numai de resurse naturale, dar şi de intelectuali. Ruşii doresc foarte mult să aibă propria autonomie culturală, precum şi o regenerare economică şi intelectuală", a pledat conducătorul orientării reformiste.

„Nu trebuie să se creadă că în Federaţia rusă nu există patimi naţionaliste. Ele există şi, dacă nu vor fi luate în considerare, consecinţele vor fi mai tragice şi mai dificile decît în republicile baltice, în Republica Moldovenească, în Armenia, în Azerbaidjan", a afirmat el.

Evocînd, în final, antisemitismul din Rusia, Boris Elţîn — relatează „AFP" — a apreciat că acesta nu este atît de puternic cum este prezentat în străinătate.

Cronologie cehoslovacă

Ştefan Gîrbăcia, Bucureşti. Vă oferim, în cele ce urmează, o cronologie a principalelor evenimente din Cehoslovacia anului 1989 şi începutul anului 1990.

15 ianuarie 1989. În Piaţa Viaceslav din Praga, 200 de persoane comemorează ziua în care Jan Palach şi-a dat foc, în urmă cu 20 de ani, în semn de protest faţă de intrarea trupelor sovietice. Demonstraţia este reprimată prin forţă de poliţie.

21 februarie. Scriitorul şi militantul pentru drepturile omului, Vaclav Havel, este condamnat la nouă luni închisoare pentru huliganism.

8 iunie. Lui Vaclav Havel, eliberat pe cauţiune la mijlocul lui mai, i se decernează Premiul pentru pace, acordat de federaţia editorilor din R.D.G.

21 august. În ciuda interdicţiei anunţate de autorităţi, 3000 de oameni demonstrează în ziua aniversării invaziei sovietice în Cehoslovacia, în 1968. Poliţia intervine cu brutalitate şi operează 370 de arestări.

29 octombrie. 15 000 de persoane demonstrează la Praga împotriva conducerii comuniste. Poliţia împrăştie manifestanţii.

17 noiembrie. 50 000 de oameni demonstrează la Praga împotriva regimului.

19 noiembrie. 50 000 de persoane demonstrează împotriva intervenţiei sîngeroase a poliţiei.

20 noiembrie. La Praga şi în alte oraşe, 250 000 de demonstranţi cer reforme democratice şi renunţarea de către partidul comunist la monopolul puterii.

21 noiembrie. În piaţa Viaceslav demonstrează, din nou, sute de mii de oameni. Premierul Adamec enunţă disponibilitatea unui dialog cu opoziţia.

23 noiembrie. La Praga demonstrează 300 000 de oameni ; Dubcek vorbeşte maselor la Bratislava.

24 noiembrie. Dubcek şi Havel iau cuvîntul la o demonstraţie a 500 000 de oameni la Praga. Milos Jakes demisionează, împreună cu întregul secretariat al C.C. : noul şef al partidului devine Karel Urbanek.

27 noiembrie. În întreaga ţară se dă curs chemării la grevă generală, lansată de opoziţie.

29 noiembrie. Parlamentul elimină din Constituţie articolul referitor la rolul conducător al partidului comunist ; un membru al Biroului Politic promite alegeri libere.

30 noiembrie. Cetăţenilor li se acordă dreptul la liberă circulaţie, fără viză ; barierele de la frontiere vor fi demontate.

3 decembrie. Remanierea guvernului Adamec.

4 decembrie. Demonstranţii cer un nou guvern de coaliţie.

7 decembrie. Demisia noului guvern Adamec.

8 decembrie. Gruparea de opoziţie Forumul cetăţenesc cere demisia preşedintelui statului, Gustav Husak.

10 decembrie. Husak acordă învestitura noului guvern de coaliţie, condus de Marian Calfa ; apoi, demisionează.

14 decembrie. Partidul comunist şi opoziţia stabilesc alegeri prezidenţiale. Candidatul cu cele mai multe şanse este Vaclav Havel.

28 decembrie. Aleksander Dubcek este ales preşedintele Adunării Federale a R.S. Cehoslovace.

29 decembrie. Vaclav Havel este ales preşedintele Cehoslovaciei. El declară : „Voi face tot ce îmi stă în putinţă pentru ca tranziţia spre democraţie să fie cît se poate de paşnică, fără suferinţe inutile şi violenţă".

1990.

7 ianuarie. Întîlnire a „mesei rotunde". Se decide ca alegerile legislative să aibă loc nu mai tîrziu de prima jumătate a anului 1990.

17 ianuarie. Preşedintele Havel creează Consiliul Consultanţilor, format din cunoscute personalităţi ce trăiesc peste hotare şi întreţin strînse relaţii cu Cehoslovacia. Preşedinte al Consiliului este ales Harel Schwarzenberk (RFG), urmaşul Casei de Austria.

22 ianuarie. Întîlnire la Praga între Vaclav Havel şi premierul polonez Tadeusz Mazowiecki. Va urma (26 ianuarie) vizita lui Havel la Varşovia.

28 ianuarie. Îşi începe activitatea Comisia C.C. al P.C. din Cehoslovacia creată în scopul stabilirii răspunderii politice. Unui număr de 39 de foşti conducători ai partidului comunist (între care Gustav Husak şi Lubomir Strougal) li se retrăsese calitatea de membru de partid la Congresul extraordinar din decembrie anul trecut.

2 februarie. Vasil Mohorita, prim-secretar al C.C. al P.C. din Cehoslovacia, informează că 500 000 de persoane au ieşit din rîndurile partidului.

MICHEL ROCARD

primul ministru
al Republicii Franceze

În copilărie, pentru că era un băieţel hiperactiv, şi-a atras apelativul admirativ de „L'Hamster Erudit". Cu timpul, pentru cei din anturajul său, a devenit L'Hamster Rusé, plin de voinţă, care lucrează 15 ore pe zi, cu o putere de 20 000 de volţi. „Îmi place sportul şi mă menţin în formă schiind iarna şi vislind în Bretania în timpul verii".

Premierul îşi anunţase candidatura la prezidenţialele din 1988, dar şi-a retras-o în favoarea lui François Mitterrand, rămînînd să mai aştepte cîţiva ani. Din 1959, cele două personalităţi ale vieţii politice franceze sînt rivale, fiind notoriu faptul că o cincime din membrii Partidului Socialist, de guvernămînt, precum şi o cincime din electorat îl sprijină pe Rocard, acesta aflîndu-se, permanent, în topul favoriţilor opiniei publice. Niciodată, în trecut, cei doi „rivali" nu şi-au armonizat punctele de vedere, dar întrevederea particulară din noiembrie 1987 pare să fi rodit un consens care funcţionează ireproşabil. Deşi... Rocard este un teknocrat rece, protestant, care a strîns în jurul său pe catolicii de stînga bogaţi şi influenţi, iar Mitterrand este catolic, crescut în tradiţie laică, anticlericală, a socialismului de tip francez. Dar, să ne întoarcem puţin în timp...

Michel Rocard s-a născut la 23 august 1930, la Courbevoie-sur-Seine lîngă Paris, ca fiu al prof. Yves Rocard, fizicianul care s-a numărat printre constructorii bombei atomice franceze şi a rezistat ocupaţiei naziste. Michel s-a înscris, în 1947, la Universitatea din Paris, pentru a studia ştiinţe politice. Doi ani mai tîrziu, a intrat în mişcarea socialistă studenţească, unde s-a împrietenit cu un un alt student, în persoana lui Jacques Chirac, care a flirtat cu stînga în timpul studiilor. Amîndoi s-au opus activităţilor de extremă-dreapta ale unui student de la drept — Jean-Marie le Pen.

La numai 19 ani a intrat în politică, drept „enfant terrible" al mişcării socialiste. Înainte de a se alătura adevăratului P.S., al lui Mitterrand şi Fabius, a făcut parte din Partidul Socialist Unit (PSU), creat în 1960, prin unirea a două facţiuni — „socialiştii autonomi" şi Uniunea Stîngii Socialiste. A devenit liderul PSU în 1967, renunţînd la funcţia de inspector de finanţe. În 1968 s-a alăturat mişcării care a condus la revolta din mai, dar a condamnat violenţa ce a însoţit protestele. S-a raliat lui Mitterrand şi P.S. abia în 1974, deoarece ambiţia sa era de a reforma stînga, de a introduce pragmatismul şi moderaţia ; şi-a nuanţat, pe parcurs, ideile, dar moderaţia a rămas la baza activităţii P.S. încă de atunci.

În 1969 a candidat, pentru prima dată, la prezidenţie, dar Georges Pompidou a obţinut 57,6 procente, cu 54 la sută mai mult decît Rocard. A vrut să încerce, din nou, în 1981 şi 1988, dar, de fiecare dată, a trebuit să renunţe în favoarea lui Mitterrand, destinele celor doi intersectîndu-se în mod foarte ciudat, Rocard fiind, mereu, în postura de „loser". Totuşi, Mitterrand l-a numit ministru al agriculturii în 1983, post din care a demisionat, în aprilie 1985, din guvernul lui Laurent Fabius, deoarece nu a fost de acord cu introducerea reprezentării proporţionale la alegerile legislative din 1986, pe care P.S. le-a pierdut, aşa cum prevăzuse Rocard. Tot Mitterrand l-a numit prim-ministru în 1988 şi, după unii observatori, i-ar fi promis că îl lasă „succesor", dacă va duce o campanie inteligentă, adică, după precizările purtătorului său de cuvînt: „discretă — să se conformeze partidului şi să-l respecte pe preşedinte".

Filozofia sa politică a evoluat spre centru, atingînd faza social-democrată. Aceasta s-a dovedit, practic, în faptul că, premier fiind, nu a renaţionalizat ceea ce predecesorul său, Chirac, a privatizat. A menţinut Franţa ca un membru european activ, posesor al armei nucleare, şi a acordat atenţie sporită problemelor şomajului, celor sociale în general. Îşi păstrează un număr de ore la dispoziţia familiei, mai ales în weekend-uri, pentru soţia sa Michèle, copii şi hobbyuri — lectură, film şi şah.

poşta redacţiei

IMPORTANT

Stimaţi cititori,

Din mai multe judeţe, ni s-a semnalat fie refuzul de a se face abonamente la revista „LUMEA AZI", fie transferarea abonamentelor, deja contractate, altor publicaţii. În legătură cu aceasta, vă informăm că se pot face, în continuare, abonamente la revista „LUMEA AZI" la toate oficiile poştale din ţară. Vă rugăm să ne semnalaţi orice refuz, noi angajîndu-ne să sesizăm Ministerul Poştelor şi Telecomunicaţiilor.

În ceea ce priveşte neregulile survenite în difuzarea publicaţiei noastre la abonaţi şi la chioşcuri, vă aducem la cunoştinţă că Direcţia Expedierii Presei ne-a asigurat că a luat măsurile necesare pentru a se reveni la normal.

Din „Murphologie"

„Dacă se scoate ceva dintr-o cutie şi vrem să punem din nou la loc în cutie, trebuie procurată o cutie mai mare".

(Axioma lui Zymurgg despre dinamica sistemelor în dezvoltare)

„Orice sîrmă tăiată după dimensiuni se dovedeşte a fi prea scurtă.
După asamblarea mecanismului, rămîn piese în plus".

(Legile lui Klipstein)

„După ce am terminat de desfăcut cele 64 de şuruburi, constatăm că am scos capacul care nu trebuia. După ce am pus la loc capacul şi am strîns bine cele 64 de şuruburi, constatăm că am uitat garnitura de cauciuc".

(Legile lui Petroff)

L. Stoicănescu, Bucureşti. Etimologic, termenul de „pluralism" vine din latinescul **plures** (mai mulţi) şi **pluralis** (multiplu). Centrat pe noţiunea de multitudine, pluralismul este o concepţie contrară monismului. Potrivit acesteia, tot ce există este compus dintr-o multitudine de esenţe izolate — echivalente, ce nu pot fi reduse la un principiu unic. Se poate vorbi, astfel, de pluralism filosofic, politic, religios, artistic, sindical etc.

În **sociologie,** pluralismul serveşte la negarea existenţei unui fundament unic, determinînd funcţionarea societăţii.

În **politică,** în care termenul este cel mai adesea utilizat, pluralismul constituie caracteristica societăţilor ce admit existenţa şi liberul joc al ideilor politice, economice, sociale şi religioase, oricare ar fi ele. La nivel instituţional, pluralismul s-ar putea defini drept un sistem politic ce se sprijină pe coexistenţa grupurilor sau organismelor, diferite şi independente în materie de gestiune sau reprezentare.

Ca sistem politic, pluralismul dă expresie concretă libertăţii în înseşi structurile sociale. În fapt, libertatea se exercită în cadrul grupurilor sociale, politice, profesionale etc — multiple şi consistente —, dar fără ca vreunul dintre acestea să aibă un rol predominant asupra celorlalte. În acest mod, pluralismul duce, în viaţa politică, la un echilibru între tensiuni multiple şi, uneori, contradictorii, dar care se tolerează reciproc.

Existenţa unui grup presupune, în primul rînd, un acord asupra principiilor şi practicilor politice esenţiale care facilitează competiţia paşnică şi acceptarea sa de către cetăţeni. În al doilea rînd, raţiunea de a fi a grupului, conceput ca organizaţie socială, nu trebuie să fie, exclusiv, de ordin politic, pluralitatea partidelor nefiind suficientă pentru constituirea unui autentic pluralism social. Acesta din urmă rezultă din multitudinea de afinităţi ale membrilor grupului (interese, convingeri religioase, tipuri de activităţi profesionale, modul de a concepe valorile, petrecerea timpului liber etc.). În al treilea rînd, pluralismul social necesită existenţa, în societate, a unei relative egalităţi a posibilităţilor de expresie şi realizare ale individului. În sfîrşit, obiectul activităţii politice nu trebuie să determine ca deciziile pe care le implică să introducă în societate diviziri ireductibile.

În practica pluralismului, binele social, la care aspiră toate grupurile, nu se cucereşte decît prin jocul echilibrat al forţelor. Binele social nu poate fi, aşadar, definit de către un singur grup, fie el şi statul, ci de către toate grupurile existente. Aceasta a condus la ceea ce se numeşte „poliarhie", adică un regim în care dispersarea puterii la o multitudine de grupuri este de aşa natură, încît sistemul politic nu poate funcţiona decît prin negocieri între liderii acestor grupuri.

De aceea, pluralismul politic nu se poate exercita decît în prezenţa unei înţelegeri asupra principiilor de bază.

Aşa cum se prezintă în lumea contemporană, pluralismul este o concepţie liberală pe care societăţile occidentale, ce se definesc pluraliste, o practică prin liberul joc al opiniilor contrare. În societăţile occidentale de tip pluralist, nu există „adevăr oficial", ci numai o „opinie majoritară". Toate opiniile sînt considerate egale, dar opinia majoritară accede la gestiunea puterii tocmai datorită faptului că este majoritară. Statul trebuie, deci, să rămînă neutru. Egalitatea de opinii generează principiul accesului egal la mijloacele de informare, precum şi egalitatea în atribuţia şi exercitarea dreptului de vot (sufragiul universal).

Totuşi, pluralismul politic n-a fost scutit de „devieri", născute din interese egoiste, ce-şi afirmă legitimitatea şi-şi exercită presiunile asupra unui guvern sau altul, în numele... pluralismului. Sînt aşa-numitele „grupuri de presiune" sau „lobbies", care profită de cadrul oferit de pluralism. Sînt „deviaţii" distructive, care riscă să ducă — îndeosebi, prin puterea financiară de care dispun aceste grupuri — la o democraţie şi libertăţi democratice pur formale.

Anca Preda, Braşov. Parlamentul insulei Jersey, din Canalul Mînecii, a hotărît, încă de la începutul anilor '70, să limiteze creşterea populaţiei, dacă nu se doreşte distrugerea mediului. Insula are doar 116 kmp şi problemele nu s-au datorat unei sporiri a ratei natalităţii, ci rapidei expansiuni a afaceriştilor, îndeosebi din sectorul financiar. Un recensămînt din 1936 a constatat că există un surplus de 8 000 de persoane, în aşa fel încît controalele s-au întărit. Insula este un „paradis financiar", ca şi Guernesey (jumătate din suprafaţă şi 59 000 locuitori).

Coordonatorul rubricii : Rodica Dumitrescu

Colectivul redacţional : Mihaela Brumă, Ştefan Cârjă, Dumitru Constantin, Vasile Crişu, Adrian Dascălu, Rodica Dumitrescu, Liana Enescu, Ion Madoşa — şef de secţie, Ilie Olteanu — secretar general de redacţie, Radu Pascal — redactor şef adjunct, Ilie Şerbănescu, Doina Topor, Stelian Ţurlea, Anca Voican, Aurel Zamfirescu — şef de secţie. Secretariat de redacţie şi tehnic : Oana-Daniela Dinulescu, Mircea Dub, Ana Ghinea, Eliza Iliescu, Raluca Ionescu, Constantin Mendea, Marin Pieleanu, Maria Simionescu, Ana Maria Tatovici, Angelica Trancă. Tipografi : Ion Matei, Aurel Stănescu, Gheorghe Sandu. Revista „Lumea azi", Bucureşti, Piaţa Presei Libere nr. 1, sector 1, Oficiul poştal 33, cod 71341, căsuţa poştală 33—29, telefon 17 60 10 ; internaţional : 18 50 81. Abonamentele se fac la oficiile poştale, factorii poştali şi difuzorii voluntari din întreprinderi şi instituţii. Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRESFILATELIA" — sectorul export-import presă. P.O. Box 12—201, telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.

C.P.B.

MĂRȚIȘORUL – simbol al primăverii, exprimă grație și frumusețe.
MĂRȚIȘORUL – un dar care renaște dragostea pentru cele mai dragi ființe.
În luna lui „Mărțișor" puteți alege și oferi, cu certitudinea de a face plăcere, moderne rochii, jachete, compleuri, pulovere, poșete, cordoane, pălării, eșarfe, fuste, bluze.
Oricare dintre aceste articole, alăturate tradiționalului „Mărțișor", cu siguranță va face o plăcută surpriză.

Mărțișor

centrala industrială de medicamente și cosmetice

Un remarcabil succes al industriei cosmetice românești :

Linia cosmetică Gerovital, concepută în laboratoarele Miraj, pe baza cercetării științifice originale , conține produse destinate îngrijirii tenului, părului, precum și în sfera cosmeticii decorative.

GEROVITAL

- Lapte demachiant
- Loțiune tonică
- Cremă hidratantă de zi pentru ten uscat
- Cremă hidratantă de zi pentru ten gras și normal
- Cremă nutritivă de noapte
- Cremă de masaj
- Șampon cu sulf
- Șampon cu gudron
- Pudră compactă
- Roșu de buze

PELL-AMAR

- Emulsie hidratantă
- Loțiune tonică
- Cremă hidratantă de zi pentru ten gras
- Cremă hidratantă de zi pentru ten sensibil
- Cremă nutritivă de noapte
- Cremă emolientă pentru ochi
- Cremă pentru masaj

TINEREȚE

SĂNĂTATE

FRUMUSEȚE

Lei 5

MUZEUL PRESEI SEVER BOCU
JIMBOLIA
NR. D 555

LUMEA azi

Nr. 12 22 martie 1990

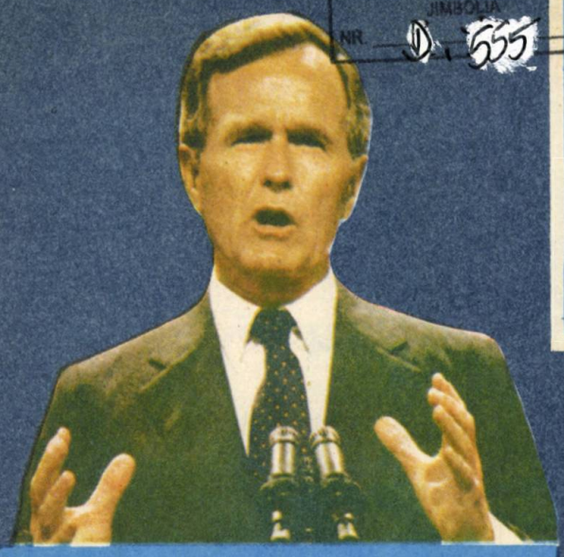

INSTITUȚIA PREZIDENȚIALĂ

1+4 pentru „starea uniunii"

Tranziții de la dictatură la democrație

Evenimente-premieră

INFLAȚIA Este inevitabilă? Poate fi controlată?

Est-europenii şi „modelul suedez"

După NEWSWEEK (în pag. 28)

12 săptămînal independent de politică externă

LUMEA azi

nr. 12 (13 serie nouă – 1376) 22 martie 1990

EDITORIAL 2 • "Was ist das ?" *Ion Voina*

LA OBIECT 2 • Păcat de neînțelegere

DIN ACTUALITATEA INTERNAȚIONALĂ
3 • Berlin. Un vot pentru o unificare rapidă. Corespondență de la *Dumitru Constantin*
4 • Bonn. Dezbateri despre o nouă „Europă economică". Corespondență de la *Ilie Șerbănescu*
5 • Moscova. Mihail Gorbaciov – primul președinte al U.R.S.S. Corespondență de la *Nicolae Crețu*
8 • Namibia. A 160-a țară independentă. *C. Dumitru*
9 • Tel Aviv. Întreruperea procesului de pace ? *Ștefan Cârjă*
10 • Londra. „Doamna de fier" și impozitul local. *Stelian Țurlea*
11 • Spre o economie de piață. Inflația : este inevitabilă ? poate fi controlată ? *Ilie Șerbănescu*

„LUMEA AZI" DIALOG...
6 • Liudvikas Sabutis, secretarul Sovietului Suprem al Republicii Lituaniene
7 • Gheorghi Șahnazarov, consilier al președintelui U.R.S.S. *În exclusivitate de la agenția de presă „Novosti"*

ARTICOLE 14 • 1 + 4 pentru „starea uniunii". *Stelian Țurlea*
19 • Cronică electorală. Să fim serioși, domnilor ! Corespondență din Chișinău de la *Boris Marian*
20 • Tranziții de la dictatură la democrație. O experiență originală lîngă Acropole. *Ion Madoșa*

CONVORBIRI 12 • „Sistemele electorale sînt cele care fac regimurile politice". Convorbire cu dr. Florin Vasilescu, membru în comisia constituțională, juridică și pentru drepturile omului a C.P.U.N.
22 • „Nu putem lipsi de la momentele principale ale vieții internaționale". Convorbire cu dl. Mihail Croitoru, secretarul Consiliului de coordonare al Partidului Democrat Agrar din România

SERIALE 23 • Democrația la români (5). *Ion Bulei*
24 • Arhipelagul Gulag (11). *Aleksandr Soljenițîn*

PUNCTE DE VEDERE 27 • „Argumenti i Fakti", „Newsweek", „L'Express", agenția „DPA", „Pravda", posturile de radio „BBC" și „Deutsche Welle"

PROFIL 31 • Fernando Collor de Mello, președintele Braziliei

RUBRICI 16 • 1 000 + 1
31 • Poșta redacției

Din cauza abundenței de materiale, serialele „Acei bolnavi care au guvernat" și „Viața unui superspion" vor fi reluate în numărul viitor al revistei

Închiderea ediției : marți, ora 12

Fericirea unei societăți depinde de armonia celor trei elemente ce o compun : tinerii care duc stindardul entuziasmului ; bărbații pe cel al înțelepciunii ; bătrînii — zdrențele sfinte ale experienței. Un om de stat trebuie să echilibreze aceste forțe în așa mod, încît să acumuleze în acțiunea sa o egalitate perfectă a acestor spirite, din deducerea cărora se formează mai tîrziu caracterele.

Vasile Conta

Coperta I
Sorin Turculeț

„Was ist das?"

La Praga a avut loc, sîmbăta trecută, reuniunea miniștrilor de externe din statele Tratatului de la Varșovia.

Potrivit comunicatului de presă, cei șapte titulari ai externelor au efectuat un schimb de păreri asupra problemelor legate de crearea statului german unificat și de viitoarele structuri ale securității europene. Au fost dezbătute cele mai importante aspecte ale procesului de unificare a celor două state germane, în conformitate cu procesul general-european și cu garanțiile juridice internaționale privind granițele europene existente, precum și chestiuni militar-politice.

A fost discutată, așadar, o problemă-cheie a vieții internaționale, de semnificație unanim recunoscută pentru procesul destinderii și securității pe bătrînul continent. Textul final al întrunirii de la Praga continuă, însă, tradiția comunicatelor lipsite de transparență, a căror expresie rigidă și necomunicativă produce fie nedumerire, fie indiferență. Ar fi fost important de știut pentru opinia publică din țările reprezentate, ca și pentru cea europeană, care sînt, în opinia Tratatului de la Varșovia, cele mai importante aspecte ale unificării germane și cum pot fi ele realmente conectate la procesul general-european.

Comunicatul întîlnirii de sîmbătă rămîne sumar și reținut, parcă jenat că nu spune mai mult. Tocmai de aceea, corespondenții acreditați la Praga (între care nici măcar unul din țara noastră) au simțit nevoia de a completa textul final, citind precizările oferite de purtătorul de cuvînt cehoslovac Lubos Dobrovsky. Acesta a spus că „există două puncte de vedere diferite". În opinia unor participanți la reuniune, „viitoarea Germanie nu ar trebui să fie membră a NATO, în timp ce, pentru alții, apartenența ei la pactul nord-atlantic poate fi un fapt pozitiv". Nu aflăm, totuși, cine și de ce adoptă una ori alta din cele două poziții și nici care a fost părerea ministrului de externe al Republicii Democrate Germane, stat direct interesat în această dilemă de căpătîi.

Cei șapte miniștri — a menționat demnitarul cehoslovac — au căzut de acord că „Germania are dreptul să se unifice potrivit propriei sale voințe, iar această voință trebuie respectată". Sublinierea are valoare de postulat și temeinicia ei nu mai trebuie dovedită. Dar purtătorul de cuvînt adaugă : „Totuși, consecințele unificării celor două state germane afectează celelalte țări ale Europei în ansamblul lor. Procesul de unificare a Germaniei și a Europei în ansamblul ei trebuie înțeles ca un proces comun". Și această mențiune pare îndreptățită. Numai că evenimentele arată că procesul de unificare germană avansează rapid, dacă nu precipitat, în vreme ce procesul unificării europene se conturează cu dificultate și nimeni nu riscă vreun pronostic. Rezultă că între exercitarea voinței germane și construcția europeană comună pot interveni inadvertențe și contradicții. Ar putea fi ele prevenite ? Cum ? Și, dacă nu, prin ce mijloace ar urma să fie rezolvate, pentru ca „buturuga germană" să nu răstoarne carul european ? Și în care cadru politico-diplomatic ?

Nici textul final al reuniunii de la Praga, nici precizările domnului Dobrovsky nu oferă indicii asupra eventualelor evoluții în materie. Lucrurile par și mai complicate, după declarația purtătorului de cuvînt, potrivit căreia „cei șapte miniștri au păreri divergente în privința căii spre unificare și a garanțiilor de securitate".

Se poate presupune, în asemenea condiții, că „nodul gordian german", problemă de mare complexitate și de anvergură europeană, va fi lăsat pe seama convorbirilor restrînse de formula 2+4 sau se va recurge la 6—2, adică doar la răspunderea marilor puteri garante ? Ori, în ultimă instanță, vom asista la „clasica bipolară" 4—2 ?

Impreciziunile din comunicatul de presă au contribuit, fără îndoială, la consumarea în anonimat a unei reuniuni ministeriale de la care se putea aștepta mai mult. A mai fost și programarea ei chiar în ajunul alegerilor cruciale din R.D.G., primele consultări electorale libere din această țară, care au dat cîștig de cauză partizanilor unificării accelerate. Programarea a fost o stîngăcie sau un demers tactic calculat ?

Sigur este că electoratul germano-răsăritean pare să nu fi ținut cont de concluziile din comunicatul praghez. Dacă ar fi fost chestionați asupra acestui text, nemții ar fi putut, pe drept cuvînt, răspunde printr-o întrebare de o tulburătoare simplitate :

— Was ist das ?

Adică, ce este asta ?

Ion Voina

la obiect

Păcat de neînțelegere

Citindu-l pe Ioachim Navarro, purtătorul de cuvînt al Sfîntului Scaun, agențiile „France Presse" și „Associated Press" informează că Papa Ioan Paul al II-lea a procedat, săptămîna trecută, la numirea a șase noi episcopi ai bisericii romano-catolice și alți cinci ai bisericii greco-catolice din România. Anunțînd știrea, Ioachim Navarro a relevat că Vaticanul este „extrem de bucuros" de schimbările survenite în România, lăsînd să se înțeleagă că reluarea relațiilor diplomatice cu Bucureștiul, rupte de comuniști în 1950, este iminentă.

Cu toate acestea, măsura adoptată a creat o situație fără precedent în istoria relațiilor bilaterale, decizia luîndu-se — așa cum o recunoaște și purtătorul de cuvînt — în mod independent de către Papă, fără consultarea prealabilă a statului român, ceea ce constituie o încălcare a principiilor dreptului internațional contemporan.

În context, agenția „Associated Press" subliniază că, „anul trecut, Vaticanul a restabilit relații diplomatice cu Polonia și Ungaria. Luna trecută, Papa a încheiat, de asemenea, procesul de restaurare a bisericii în Cehoslovacia, redîndu-i puterea deplină, pentru prima oară după cel de-al doilea război mondial. Această acțiune a fost, însă, întreprinsă în timp, și nu într-o singură zi, ca în România".

Exprimîndu-și surprinderea și, în același timp, îngrijorarea față de acțiunea Vaticanului, domnul Nicolae Stoicescu, ministrul cultelor, a reamintit, într-o declarație făcută presei române, că între România și Sfîntul Scaun a fost încheiat un concordat, ratificat în 1929, cînd a stîrnit multe discuții în parlament. Acesta prevedea, între altele, ca înființarea eparhiilor catolice și greco-catolice din România, precum și stabilirea persoanelor propuse pentru funcții ierarhice superioare să se facă de comun acord cu statul nostru. Deși concordatul a fost denunțat de partea română în 1948, biserica romano-catolică — a precizat dl. Stoicescu — a continuat să funcționeze în țara noastră pînă în prezent, ea bucurîndu-se, în fapt, de un tratament egal cu cel al celorlalte culte recunoscute în România. Numirile ierarhilor s-au făcut cu respectarea tacită a prevederilor concordatului.

Ținînd seama de toate aceste elemente, ministrul cultelor a apreciat că acțiunea unilaterală a Vaticanului de a înființa eparhii și a numi ierarhi catolici pe teritoriul României creează un precedent nedorit pentru promovarea unor relații normale între țara noastră și Sfîntul Scaun, precum și între statul român și biserica catolică din România.

Este evident că ne aflăm în fața unor neînțelegeri apărute în urma unor interpretări greșite ale situației de fapt, precum și a luării unor măsuri pripite. Important este, acum, nu stabilirea cauzelor care au condus la această situație nedorită, după părerea noastră, de nici una dintre părți, ci angajarea lor în eforturi constructive pentru identificarea căilor și mijloacelor de depășire a diferendului. Sîntem siguri că o vor face, dar păcat de neînțelegerea ivită.

Observator

BERLIN

Un vot pentru o unificare rapidă

De la trimisul nostru, Dumitru Constantin

Duminică, 18 decembrie, la Berlin și pe întreg cuprinsul R.D. Germane a fost o vreme caniculară, soarele nu a fost tulburat de nici un nor. Au înflorit și primii copăci, iar pe străzi era o animație aparte. Azi, marți, cînd transmit corespondența, plouă mărunt și e frig. Dacă am început cu vremea, e cazul ca, parafrazînd un om de artă, să scriem că în politică există cinci anotimpuri : primăvara, vara, toamna, iarna și... anotimpul alegerilor. În acest din urmă anotimp, ne găsim aici, în R.D.G., care, dintre țările est-europene, atît de frămîntate, este prima ce și-a convocat, în această primăvară, cetățenii la urne pentru a vota liber.

La ora la care scriem, rezultatele scrutinului, pe cît de surprinzătoare pe atît de amplu comentate, sînt cunoscute cititorilor noștri : a cîștigat Alianța pentru Germania, formată din trei partide conservatoare — Uniunea Creștin-Democrată (CDU), Uniunea Socială Germană și Înnoirea Democratică. De aceea, nu ne rămîne decît să încercăm o primă explicație a opțiunilor cetățenilor care s-au prezentat la urne, într-un moment apreciat unanim ca apogeul a 10 luni de răsturnări, cîteodată intervenite pe neașteptate, ca urmare a presiunii tot mai accentuate a populației. Democratizarea și, deopotrivă, unificarea Germaniei au fost și rămîn marile idei ce au adunat constant masele. Inițial, scrutinul, fixat pentru mai, a fost devansat cu 50 de zile, în urma dorinței exprese a electoratului tot mai neliniștit de perturbările climatului social, consemnate pe fundalul radicalizării confruntărilor politice. Aceasta, deși, ca în alte părți, voci din unele partide (acum cîștigătoare ale alegerilor) au cerut amînarea scrutinului, invocînd cunoscutul argument al lipsei de timp spre a-l pregăti. În atare circumstanțe — în care, treptat dar energic, și-a făcut loc ideea unificării germane — s-a invocat, din ce în ce mai frecvent, cerința unei formule de guvernare izvorîte din decizia populară și care să corespundă exigențelor fazei de tranziție spre așteptata unificare. Verdictul urnelor devenise, deci, nu numai o dorință, ci și o soluție. Pe măsură ce se apropie ziua „Z" — fixată pentru 18 martie — s-au cunoscut și cei care prezentau candidaturi, fiind reținute ca legale 24 partide, asociații și liste comune din peste 34 prezentate ; din rîndul acestora urmau a fi aleși 400 membri ai Camerei Populare, cu 100 mai puțini decît în trecut.

Firește, campania a avut momente de efervescență, practic necunoscute celor mai mulți dintre cei peste 12,3 milioane alegători. Au început să se facă și primele sondaje de opinie din istoria est-germană. Ultimele dintre ele, efectuate de două institute din Leipzig (RDG) și de institutul INFAS (RFG), dădeau ca favorit Partidul Social Democrat cu 30, respectiv 34 la sută din voturi. Alianța celor trei partide conservatoare era creditată cu 21, respectiv 30 la sută. În zilele ce au precedat 18 martie, se amintea că demisia lui Schnur, liderul conservatorilor, făcînd parte din gruparea Deșteptarea Democratică, dovedit colaborator al poliției secrete „STASI", ar avea deosebite implicații negative. Prezentînd prognozele, se repeta, cu insistență, că sondajele au fost o noutate absolută pe pămînt est-german și, în plus, cu mult peste o treime din votanți nu erau sau nu se arătau decișI. Pe urmă, în intervalul dintre momentul efectuării sondajului și

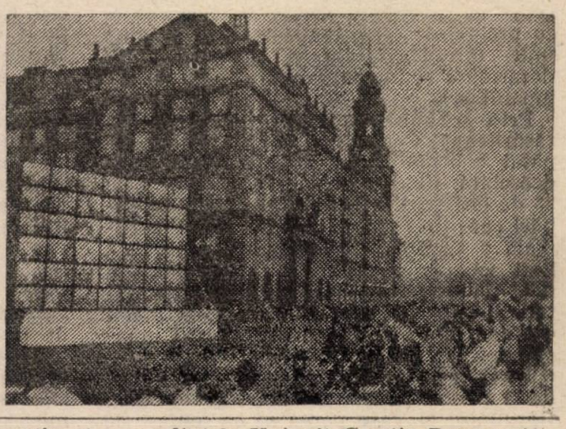

Lothar de Maizière (imaginea din stînga), președintele Uniunii Creștin-Democrate, componentă a grupării tripartite Alianța pentru Germania, victorioasă în alegerile parlamentare Imaginea alăturată — Dresda. Cetățenii urmăresc, pe un impozant ecran TV, comunicările privind rezultatele primelor alegeri parlamentare libere

data publicării lor, s-a mai consemnat un element care, e limpede, a jucat un rol decisiv în clasamentul final. Este vorba de campania electorală din ultima fază, la care au participat și personalități din conducerea guvernului vest-german, în frunte cu cancelarul Kohl. Acesta, de pildă, a fost prezent în opt orașe est-germane și a vorbit în fața a peste un milion de alegători. Ca urmare, deja, sîmbătă după masă și duminică dimineața, persoanele cu care am vorbit își exprimau părerea că Alianța pentru Germania a remontat spectaculos. N-am consemnat, totuși, opinii potrivit cărora s-ar ajunge pînă acolo încît alianța conservatoare să cîștige chiar detașat, furnizînd o surpriză de proporții. Afirmația nu este forțată, ea s-a conturat — după o îndelungată călătorie — și pe platoul din fața Camerei Poporului, acolo unde, pe un teren de mărimea unuj încăpător stadion, au fost parcate care de reportaj TV și radio, s-au montat studiouri sui generis, ce transmiteau în direct mese rotunde, buletine de știri, interviuri cu mari personalități, simpli trecători sau observatori străini invitați la alegeri. Făcînd o aparentă paranteză, să precizăm că, așa cum îmi spunea un coleg de la canalul „Antenne 2" (Franța), revoluția română, transmisă în direct la TV, a modificat radical exigențele mass-mediei vorbite față de marile evenimente. De aceea, ZDF (al doilea canal TV din RFG) a deplasat, aici, o echipă de 300 de oameni, ARD (tot din RFG) — 250 etc. Care de reportaj au sosit din Portugalia sau Suedia, Anglia ori... Japonia, încît noi, cei 2 500 ziariști acreditați, am fost comparați cu grupul imens care ar urma să relateze și comenteze mai curînd o debarcare pe Marte. Revenind la surprinzătorul succes al alianței conservatoare, să menționez că acesta nu a fost anticipat, practic, de numeroșii ziariști acreditați aici, chiar dacă ei au urmărit, pas cu pas, campania electorală și au evidențiat, constant, că ea a fost orchestrată de partidele vest-germane.

Așadar, majoritatea electoratului est-german a decis să mizeze (precum, cel vest-german) pe conservatori, realizînd, astfel, o similitudine cu Bonn-ul, cel puțin pentru nouă luni, întrucît, și acolo, Bundestagul se va reînnoi. Optînd pentru Alianța pentru Germania, alegătorii de aici au ales și calea rapidă spre unificare, preconizată de aceasta și, implicit, programul ei politico-economic. De semnalat, de pildă, că în Turingia și Saxonia, voturile pentru CDU au fost covîrșitoare. Firește, la cartierul general al CDU, situat în fața bisericii hughenote (azi muzeu), dacă, duminică, era o liniște aproape totală, începînd de seara și continuînd cu zilele următoare, euforia este de nedescris : declarații, interviuri, manifestări de bucurie.

În schimb, la SPD înfrîngerea a apărut neașteptată și, de aceea, suportată cu greu. Trecînd peste reacții, notăm că, acum, la ordinea zilei, se află formula de guvernare. Luni la prînz, prezentînd în numele Alianței o declarație program în cinci puncte, Lothar de Maizière, liderul CDU, preciza că dorește o coaliție cît mai cuprinzătoare cu SPD și liberalii. Scopul e clar — realizarea majorității de două treimi de voturi cu care să fie aprobat faimosul articol 23 al Constituției vest-germane — adică aderarea (anexarea, în traducere fidelă) a R.D.G. la R.F.G. Totuși, în aceeași zi, J. Böhme, liderul SPD, reamintea că rămîne pe deplin actuală declarația sa dinaintea alegerilor, potrivit căreia partidul său nu va intra în alianță nici cu Partidul Socialismului Democratic (fostul PSUG) și cu atît mai mult cu Uniunea Social-Germană. Dar e probabil că, de la Bonn, se vor primi unele sfaturi, idei, sugestii, astfel încît jocul politic să nu împieteze asupra fondului problemei — unificarea germană. Asupra acestui aspect se aduc mereu precizări, se fac declarații sau comentarii și nu ne rămîne decît să așteptăm finalul.

din actualitatea internațională

BONN

Dezbateri despre o nouă „Europă economică"

De la trimisul nostru, Ilie Șerbănescu

La începutul acestei săptămîni au debutat la Bonn lucrările Conferinței pentru cooperare economică în Europa, for a cărui organizare a fost decis în urmă cu peste un an de Reuniunea de la Viena, ca parte integrantă a procesului CSCE post-Helsinki. Inițiativă pentru stimularea cooperării economice paneuropene, actuala reuniune avea drept scop lichidarea rămînerii în urmă din acest al doilea „coș" al procesului CSCE, în comparație cu progresele certe realizate în „coșurile" unu (probleme legate, îndeosebi, de dezarmare și încredere) și trei (probleme umanitare).

Prin schimbările majore din Europa răsăriteană, Conferința de la Bonn a căpătat o semnificație politică cu totul deosebită, fiind prima întîlnire între cele 35 de țări participante după aceste schimbări care tind să înlăture divizarea artificială a Europei din perioada postbelică. Sînt schimbări la care poporul român a adus un tribut de sînge, pe care reprezentantul Irlandei, vorbind în numele Pieței comune, a ținut să-l evoce și să-l omagieze.

Însuși conținutul în sine al Conferinței de la Bonn a dobîndit o nouă dimensiune. Rezultatul ei, care părea să se soldeze cu cel mult un document vag, negociat între părți care exprimau cîteva puncte de contact și o multitudine de poziții și abordări divergente, s-a conturat, deodată, a putea deveni un program de substanță al cooperării pentru o nouă „Europă economică". Aceasta, ca efect nemijlocit al opțiunii ferme pentru o economie de piață în țările est-europene.

Piața comună — evident, forța economică principală în Europa și nucleul centripet în plan economic pe continent — a trecut la fapte și a avansat deja un document se pare plin de elemente concrete, de natură să materializeze deschiderea spre noua cooperare economică. În cercurile apropiate Conferinței se apreciază că proiectul Pieței comune va fi instrumentul de lucru pentru negocierea documentului final, care, după toate probabilitățile, va fi adoptat la nivel ministerial. Un consens se pare că există și în privința stabilirii unor forme instituționale pentru aplicarea celor convenite.

Prezența unui număr important de oameni de afaceri, în fiecare delegație, conferă reuniunii un plus de concretețe, aceștia fiind cei care urmează să edifice, cărămidă cu cărămidă, structurile economice ale Europei unite de mîine.

Actuala conferință — a spus, în cuvîntul său, reprezentantul României, dl. Ion Aurel, adjunct al ministrului comerțului exterior — este chemată să pună bazele unui avînt real și durabil al cooperării economice pe continent. A fost subliniat interesul României față de utilizarea, prin cooperare, a potențialului economic al statelor participante, față de eliminarea factorilor care încă mai împiedică schimburile comerciale și transferurile de tehnologie modernă, față de ameliorarea climatului de afaceri și promovarea, pe scară largă, a cooperării industriale (menționîndu-se în context, printre altele, autorizarea de către România a investițiilor de capital străin cu participare de 100 la sută).

După cum s-a putut constata din luările de poziție ale delegațiilor în primele două zile de dezbateri, noua cooperare economică europeană, deși evident eliberată de confruntările politice și ideologice din trecut, ridică probleme deloc simple.

Pînă în prezent fusese vorba de a se găsi modalități și mecanisme care să facă posibilă cooperarea economică între sisteme greu asociabile : sistemul economic planificat centralizat al țărilor din Est și sistemul economiei de piață al țărilor din Vest. Acum, problema este de a acomoda colaborarea economică cerințelor unei perioade de tranziție spre o economie de piață în țările est-europene. Dificultățile acestei tranziții, formele ei concrete și ritmul transformărilor grevează, conceptual și practic, procesul cooperării economice și paneuropene. Și, nu în ultimul rînd, se află, tocmai de aceea, în dezbateri rolul acestei cooperări în impulsionarea a însuși trecerii spre o economie de piață în țările est-europene, singura în măsură să le asigure o intensă și eficientă integrare în economia mondială.

Evenimente — premieră

☐ **Pentagonul a confirmat căderea pe Pămînt a unor „elemente" provenite dintr-un satelit secret lansat la sfîrșitul lunii februarie de naveta spațială Atlantis. Ministerul apărării al SUA a subliniat că misiunea navetei „și-a atins scopul în cadrul unui program secret", ceea ce lasă să se înțeleagă că nu este vorba de o greșeală tehnică. Primele informații, în acest sens, au fost furnizate de agenția sovietică „Novosti", care a relevat că „patru fragmente s-au detașat dintr-un satelit spion american plasat pe orbită de naveta spațială Atlantis". „Novosti" precizase că aceste fragmente vor cădea în nordul teritoriului sovietic între 19 martie și 10 aprilie.**

☐ **Ministerul Apărării de la Seul a informat că Polonia a acceptat invitația de a trimite observatori la manevrele comune americano — sud-coreene „Team Spirit '90", în curs de desfășurare. Este pentru prima dată cînd un stat membru al Tratatului de la Varșovia participă ca observator la manevrele din Coreea de sud.**

Cazul Bazoft

Ziaristul Farzad Bazoft, de naționalitate britanică, a fost executat, joi dimineață, la Bagdad — a anunțat agenția irakiană de știri „INA", citată de agenția „France Presse". Ziaristul, în vîrstă de 31 de ani, de origine iraniană, era angajatul săptămînalului britanic duminical „The Observer", în versiune arabă. El deținea documente de călătorie britanice. Bazoft a fost executat după ce — relatează agenția citată — „a fost dovedit, conform declarațiilor sale, că a acționat ca spion în favoarea serviciilor de securitate britanice și israeliene". și după ce a fost condamnat la moarte de un „tribunal irakian", la 10 martie. „Complicele" său, o infirmieră britanică de 52 de ani, Daphne Parish, a fost condamnată la 15 ani închisoare.

Cu o zi înainte de punerea în aplicare a sentinței, președintele irakian, Saddam Hussein, a respins cererile Marii Britanii vizînd obținerea grațierii ziaristului și a afirmat că „mînia britanică nu va afecta autonomia (deciziei) Irakului, care rămîne suveran pe teritoriul său".

Execuția a avut loc a doua zi după anunțarea, la Londra, a respingerii, de către Bagdad, a cererii secretarului Foreign Office-ului, Douglas Hurd, de a se deplasa în Irak la sfîrșitul săptămînii (17 martie), în scopul discutării problemei.

Toate ziarele irakiene publicau joi, pentru prima oară de la începutul dispute, „mărturisirile complete" ale ziaristului în limba engleză. Acestea cuprindeau, potrivit agenției „France Presse", în special, dezvăluiri asupra contactelor „ziaristului" cu ambasadele occidentale în Irak. Potrivit acestor „declarații", Farzad Bazoft a obținut „informații asupra centralei nucleare irakiene de la ambasadele Statelor Unite, RFG, de la atașatul militar al ambasadei Marii Britanii și de la o persoană de la ambasada Indiei".

Joi dimineața, Farzad Bazoft a reafirmat că nu este spion și că nu și-a îndeplinit decît obligațiile de ziarist — a relatat, conform celor transmise de „France Presse", consulul general al Marii Britanii, Robin Kealy, care s-a întîlnit cu Bazoft înainte de a fi executat.

În primul comunicat al Foreign Office-ului de după executarea ziaristului britanic, se arată că „au fost puține ocazii în care să fi existat atîtea apeluri la clemență adresate din întreaga lume" ; „sîntem profund mîhniți că, în pofida acestor apeluri, autoritățile irakiene au pus în aplicare acest act barbar".

În ziua execuției, Douglas Hurd, ministrul de externe britanic, a anunțat o serie de măsuri de retorsiune împotriva Irakului, între care și chemarea ambasadorului Marii Britanii la Bagdad. În fața Camerei Comunelor, Douglas Hurd a anunțat expulzarea tuturor studenților irakieni din Marea Britanie, anularea cursurilor de pregătire a militarilor irakieni și suspendarea tuturor vizitelor ministeriale în Irak.

De comun acord cu laburiștii, d-nul Hurd a exclus posibilitatea impunerii unor sancțiuni economice împotriva Irakului sau ruperea relațiilor diplomatice cu Bagdadul.

MOSCOVA

Mihail Gorbaciov — primul președinte al U.R.S.S.

Corespondență de la Nicolae Crețu

După zile întregi de dezbateri istovitoare, atît în Sovietul Suprem, cît și la sesiunea extraordinară a Congresului Deputaților Poporului — intercalată și de mitinguri de stradă — a sosit și momentul mult așteptat. La 15 martie 1990, ora 10,24 (ora Moscovei), popoarele sovietice asistau la o ceremonie unică. În preajma drapelului desfășurat, cu mîna pe Constituție, Mihail Gorbaciov, primul președinte al Uniunii Sovietice, declara — urmărit de televiziunea din lumea întreagă : „Jur solemn că voi sluji cu credință popoarele țării noastre, voi respecta cu strictețe Constituția U.R.S.S., voi îndeplini cu conștiinciozitate înaltele obligații ce-mi revin ca președinte al U.R.S.S.". Primul președinte sovietic a depus, astfel, jurămîntul de credință față de țară, garantînd apărarea drepturilor și libertăților tuturor cetățenilor, așa cum este normal în orice societate democratică, în care nu indivizii sînt „rotițe ale mașinii statului", ci statul este pus în slujba oamenilor și este răspunzător în fața lor.

Cu o zi mai devreme, deputații forului suprem al puterii de stat votaseră legea „Cu privire la instituirea funcției de președinte al U.R.S.S., modificările și completările la Constituție (Legea fundamentală) a U.R.S.S.". Documentul, dezbătut cu înverșunare în cadrul Congresului, are o serie de precizări și clarificări în legătură cu funcția prezidențială. Se subliniază că numărul candidaților la funcția de președinte nu este limitat. Alegerea președintelui este valabilă, dacă la vot participă nu mai puțin de 50 la sută din alegători. Se consideră ales candidatul care a întrunit mai mult de jumătate din voturile alegătorilor participanți la scrutin, în ansamblu pe U.R.S.S., și în majoritatea republicilor unionale.

Se precizează, totodată, că președintele U.R.S.S. nu poate fi deputat al poporului. De asemenea, se prevede că persoana care deține funcția de președinte al U.R.S.S. poate fi retribuită numai pentru această funcție. Dintre prerogativele prezidențiale prevăzute în proiect, în legea finală este exceptată propunerea de numire, de către șeful statului, a președintelui Tribunalului Suprem al U.R.S.S.

Legea adoptată stipulează că șeful statului semnează legile U.R.S.S. Dacă acesta are obiecții la textul legii, trebuie să o retrimită cu observațiile de rigoare, nu mai tîrziu de două săptămîni, pentru a fi reexaminată în Sovietul Suprem și repusă la vot. În cazul în care Sovietul Suprem, cu o majoritate de două treimi în fiecare dintre cele două camere ale sale, aprobă hotărîrea adoptată anterior, președintele U.R.S.S. trebuie să semneze această lege. În jurămîntul președintelui, textul stipulează „voi sluji cu credință popoarele țării noastre", și nu „poporul sovietic", cum era în proiect. Se mai subliniază că persoana aleasă în funcția de președinte al U.R.S.S. își preia prerogativele din momentul depunerii jurămîntului.

Întîiul președinte al Uniunii Sovietice a preluat atributele puterii în același moment în care Constituția consfințea și principiul pluralismului politic în societate. O perioadă dificilă cu care se con-

(continuare în pag. 7)

Date biografice

Mihail Sergheevici Gorbaciov s-a născut la 2 martie 1931 în satul Privolnii, raionul Krasnogvardeiski, din ținutul Stavropol, într-o familie de țărani. De la vîrsta de 13 ani, a lucrat periodic în colhoz, de la 15 ani — ca ajutor de mecanic de combină la o stațiune de mașini și tractoare.

În 1955 a absolvit cursurile Facultății de științe juridice de la Universitatea „M.V. Lomonosov", din Moscova, iar în 1967 cursurile fără frecvență ale Facultății de economie a Institutului agronomic din Stavropol.

După absolvirea universității, a lucrat în ținutul Stavropol, începînd în profesia juridică, dar a fost, curînd, promovat în munca de Comsomol, ca adjunct al șefului Secției de propagandă și agitație a Comitetului de ținut al Uniunii Tineretului Comunist Leninist, și, apoi, ca prim-secretar al Comitetului de ținut al U.T.C.L.

În 1952 a intrat în rîndurile membrilor P.C.U.S.

În luna martie 1962, a fost promovat organizator de partid al Direcției teritoriale de producție a colhozurilor și sovhozurilor din ținutul Stavropol, iar în decembrie același an, devine șef al Secției pentru organele de partid a Comitetului de ținut al P.C.U.S. În septembrie 1966, este ales prim-secretar al Comitetului orășenesc de partid Stavropol.

Din august 1968, activează ca secretar doi, iar în aprilie 1970 este ales prim-secretar al Comitetului de ținut Stavropol al P.C.U.S.

Este membru al Comitetului Central al P.C.U.S. începînd din anul 1971. A fost delegat la Congresele XXII, XXIV, XXV, XXVI și XXVII ale partidului, la cea de-a 19-a Conferință unională a partidului.

În anul 1978, este ales secretar al CC al PCUS, iar în 1979 — membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S. În octombrie 1980, a fost trecut din rîndul membrilor supleanți în rîndul membrilor Biroului Politic al C.C. al P.C.U.S.

La plenara extraordinară a C.C. al P.C.U.S. din 11 martie 1985, M.S. Gorbaciov a fost ales secretar general al Comitetului Central al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice.

Este deputat în Sovietul Suprem al U.R.S.S. în cîteva legislaturi, membru al Prezidiului Sovietului Suprem. La sesiunea Sovietului Suprem din octombrie 1988, a fost ales președinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. A fost, de asemenea, ales președinte al Consiliului Apărării al U.R.S.S.

La 25 mai 1989, în cadrul primei sesiuni a Congresului Deputaților Poporului din U.R.S.S., M.S. Gorbaciov a fost ales președinte al Sovietului Suprem al U.R.S.S.

Pentru meritele sale față de partidul comunist și statul sovietic, M.S. Gorbaciov a fost distins de trei ori cu „Ordinul Lenin", cu ordinele „Revoluția din Octombrie", „Steagul Roșu al Muncii", cu alte distincții.

Mihail Gorbaciov a devenit primul președinte al U.R.S.S. El a fost ales, la 14 martie a.c., pentru o perioadă de cinci ani, în această înaltă funcție, de către Congresul extraordinar al Deputaților Poporului.

În alocuțiunea rostită după preluarea, oficială, a funcției de președinte al U.R.S.S. — ceremonie desfășurată la 15 martie a.c., Mihail Gorbaciov a subliniat că politica de restructurare este singura cale pașnică posibilă pentru U.R.S.S. de trecere de la sistemul autoritar-birocratic la o societate socialistă democratică umană. După părerea sa, sarcina primordială a puterii prezidențiale trebuie să o constituie măsurile de reducere a tensiunii în sfera socială și economică, fiind nevoie, fără întîrziere, de legi și hotăriri vizînd demonopolizarea economiei. Președintele U.R.S.S. și-a reafirmat fidelitatea față de integritatea țării, relevînd că se va preocupa, în mod deosebit, de măsurile de consolidare a suveranității republicilor unionale. A admis, în același timp, că fiecare republică trebuie să aibă dreptul la suveranitatea sa pînă la separarea de Uniune.

Liudvikas Sabutis

secretarul Sovietului Suprem al Republicii Lituaniene

„Avem un pachet de propuneri vizînd tratativele cu Moscova"

La Vilnius continuă lucrările Sovietului Suprem al Republicii. În legătură cu reînființarea statului lituanian, în fața acestuia se ridică o serie întreagă de probleme care sînt pe larg dezbătute de către deputați. Iată răspunsurile pe care secretarul Sovietului Suprem al Republicii Lituaniene LIUDVIKAS SABUTIS le-a dat corespondentului „APN", Vitautas Mikulicius.

☐ **În cadrul unei conferințe de presă președintele interimar al Consiliului de Miniștri al Republicii, Kazimera Prunskene, a declarat că actuala conducere a Lituaniei este gata să înceapă, zilele acestea, tratativele cu guvernul U.R.S.S. La ce nivel și sub ce formă se are în vedere desfășurarea tratativelor ?**

■ Deputații noștri însărcinați au adus un pachet întreg de propuneri vizînd tratativele la Moscova. Ei au primit misiunea de a înmîna aceste documente, personal, lui Mihail Gorbaciov. În ceea ce privește tratativele propriu-zise, cred că ele s-ar putea desfășura la nivelul parlamentelor sau al guvernelor.

Trebuie să avem, de asemenea, în vedere faptul că guvernul nostru intenționează să poarte tratative economice nu numai cu Moscova, dar și cu o serie de alte republici, inclusiv cu parteneri concreți în diferite zone ale Uniunii Sovietice.

În exclusivitate de la agenția de presă „Novosti" (A.P.N.)

☐ **Ce are în vedere să întreprindă Parlamentul Lituaniei pentru ca suveranitatea sa să fie recunoscută și de alte state ?**

■ Acest lucru depinde, în primul rînd, de guvernul Uniunii Sovietice, de conducerile altor state.

Noi am format o comisie pentru restabilirea și dezvoltarea legăturilor externe. În sarcina acesteia intră formularea concepției privind restabilirea, în condiții optime, a acestor legături. Membrii săi trebuie să gîndească primii pași, care sînt și cei mai grei, și activitatea în perspectivă. Noi dorim să colaborăm atît cu toate republicile unionale sovietice, cît și cu alte state independente.

☐ **Un stat independent este de neconceput fără granițe de stat. Ce planuri are Parlamentul în legătură cu aceasta ?**

■ Este cunoscut faptul că apărarea teritoriului, a granițelor statului este o sarcină a guvernului statului respectiv. Este încă devreme să vorbim despre această problemă. Noi am dori să devenim neutri, să păstrăm principiul indiviziunii teritoriale a Lituaniei. Acest fapt este stipulat și în Constituție. Sperăm, ca, în legătură cu aceasta, să nu apară conflicte cu guvernul U.R.S.S. Cred că toate amănuntele vor putea fi soluționate pe calea tratativelor.

☐ **Un stat suveran este de neconceput și fără sistemul său financiar independent. O serie de conducători ai guvernului lituanian au declarat deja că valuta republicană poate fi introdusă la finele acestui an. Ce ne-ați putea spune în legătură cu aceasta ?**

■ Există proiecte în acest sens, dar parlamentul nu a dezbătut încă problema privind valuta proprie. Treburile se complică prin probleme tehnice și prin probleme ale vieții cotidiene. Locuitorii Lituaniei posedă încă, în portmoneele lor, ruble, pe care cumpără sau vînd. Astfel, rubla încă funcționează. Noua valută trebuie introdusă în așa fel încît populația să nu înregistreze pierderi. Iar, pentru aceasta, este nevoie de timp.

Vitautas Landsberghis

președintele Sovietului Suprem al Republicii Lituaniene

S-a născut, la 18 octombrie 1932, la Vilnius. Este pianist și muzicolog. În 1955, a absolvit Conservatorul din Vilnius, unde a și predat. Landsberghis este autorul unor cărți despre pictorul și compozitorul de seamă lituanian M. Ciurlionis și compozitorul și dirijorul coral C. Sasnauskas.

Vitautas Landsberghis provine dintr-o familie care, timp de cîteva generații, a împărtășit ideile independenței Lituaniei. Ambii săi bunici au militat activ, la începutul secolului, împotriva țarismului rus. Tatăl a luptat pentru independența Lituaniei în 1918—1920. Unchiul lui Landsberghis a căzut victimă represaliilor staliniste în 1940, iar fratele a fost arestat în timpul ocupației fasciste a Lituaniei.

Vitautas Landsberghis este căsătorit. Soția, Grajina, predă în cadrul Conservatorului din Vilnius. Au două fiice și un băiat. Copiii și nepoții lui sînt activiști ai mișcării lituaniene pentru restructurare „Saiudis", al cărei președinte a devenit, în noiembrie 1988, Landsberghis.

În martie 1989, Landsberghis a fost ales deputat al poporului, iar în februarie 1990, a devenit deputat al Sovietului Suprem al Lituaniei.

Landsberghis era considerat un moderat în cadrul „Saiudis", pronunțîndu-se permanent împotriva unor proteste violente, preferînd să acționeze pas cu pas pentru a atinge scopul final. El împărtășește principiile economiei de piață, dar consideră că la acestea trebuie trecut încet și treptat. Dar, întrucît el nu este un specialist în domeniu, preferă să lase clarificarea detaliilor pe seama altora.

(profil realizat de „Novosti")

Evenimente — premieră

☐ **Președintele Africii de Sud, Frederik de Klerk, se va întîlni, la Capetown, la 11 aprilie, cu reprezentanți ai Congresului Național African (ANC). F. de Klerk va fi asistat de membri ai guvernului, iar delegația ANC va fi condusă de vicepreședintele său, Nelson Mandela, și va fi alcătuită din lideri ai mișcării cu domiciliul în Africa de Sud, dar și din cei aflați în exil. Întîlnirea va avea ca obiect examinarea „obstacolelor care împiedică avansarea către negocieri", relatează agenția „France Presse", citînd surse prezidențiale din Capetown. Aceste „obstacole" — termen utilizat de guvern pentru a desemna condițiile prealabile puse de ANC — sînt, în principal, ridicarea stării de urgență, eliberarea tuturor prizonierilor politici și retragerea trupelor din orașele rezervate negrilor. ANC a fost legalizat de F. de Klerk la 2 februarie 1990. Eliberat din închisoare la 11 februarie, după 27 de ani de închisoare, Nelson Mandela s-a mai întîlnit de două ori cu șeful regimului din Africa de Sud, în timp ce se afla încă în detenție, la 13 decembrie 1989 și la 9 februarie 1990. Întîlnirea de la 11 aprilie va constitui, însă, primul contact oficial între președintele Africii de Sud și ANC, de cînd acesta a trecut în exil în 1960.**

„Lumea azi" — DIALOG...

Gheorghi Şahnazarov

consilier al preşedintelui U.R.S.S.

„Acest nod de probleme trebuie dezlegat"

Deputaţii nou alesului Soviet Suprem al Lituaniei au adoptat hotărîrea privind restabilirea independenţei acestei republici baltice. Pe teritoriul acesteia a încetat aplicarea Constituţiei unionale. Un grup de specialişti din cadrul Consiliului de Miniştri Lituanian a pregătit un pachet de propuneri în vederea viitoarelor tratative cu U.R.S.S.

Deputatul Gheorghi Şahnazarov, **consilier al preşedintelui Uniunii Sovietice,** Mihail Gorbaciov, **şi exprimă, într-o discuţie cu corespondentul parlamentar al „APN", Felix Alexeev, punctul de vedere în legătură cu evenimentele din Lituania.**

■ Imaginaţi-vă că soţia s-a hotărît să se despartă de soţ, dar, în loc să invite un avocat şi să intenteze un proces de divorţ obişnuit, pune mîna pe ceainic şi-l aruncă în consort. Apoi, adunîndu-şi lucrurile într-un geamantan, pleacă la părinţi, sau la altcineva, spune Gheorghi Şahnazarov. Ceea ce se petrece în Lituania mă duce cu gîndul la o astfel de situaţie. Dar în procesele de „divorţ" între state nu este permisă manifestarea emoţională, este necesar să se meargă pe calea stabilită prin lege, iar problemele trebuie soluţionate prin mijloace politice.

Consider că, din punct de vedere juridic, actul aprobat de Parlamentul lituanian este un document adoptat în pripă şi absolut incorect. În primul rînd, trebuie avută în vedere legea care asigură dreptul republicilor de a ieşi din componenţa U.R.S.S. Proiectul unei astfel de legi a fost deja pregătit. Această lege trebuie să prevadă o anumită perioadă raţională pentru traducerea în viaţă a „divorţului". Poate doi-trei ani. De ce ?

Întrucît apare o serie întreagă de probleme deosebit de complexe care trebuie soluţionate, cum ar fi departajarea avuţiei, inclusiv a întreprinderilor create prin eforturi conjugate timp de patru decenii de viaţă în comun. Ce se va întîmpla cu şoselele şi obiectivele militare amplasate pe teritoriul republicii? Şi problema cea mai importantă — ce este de făcut cu cei care nu vor dori să rămînă în afara graniţelor Uniunii Sovietice ? În conformitate cu normele juridice internaţionale, aceşti oameni au dreptul să ceară compensaţii. Voi da doar un singur exemplu. După cum se ştie, în Lituania, 20 la sută din populaţie este vorbitoare a limbii ruse. Există probabilitatea ca o parte din această populaţie să dorească să plece în U.R.S.S., — ca urmare trebuie construite case, ceea ce nu se poate face într-o zi. În sfîrşit, mai este vorba şi de legăturile industriale dintre republică şi uniune, care sînt foarte strînse.

Tot acest nod de probleme trebuie dezlegat. Pe de altă parte, acum ne vine greu să ne aşezăm la masa tratativelor. De exemplu, nu este clar cine trebuie să ducă asemenea tratative — reprezentanţii Lituaniei, în calitate de republică, sau guvernul unional ?

Trebuie să înţelegem cu toţii că, într-un stat civilizat, totul trebuie soluţionat într-o formă civilizată şi pe baza legii. Dar acţiunea intempestivă a deputaţilor parlamentului lituanian ne împinge spre o altă extremă. În ţară se creează premise pentru accentuarea tensiunii. Dacă procesul scindării va dobîndi un caracter exploziv, aceasta poate să dăuneze nu numai procesului de restructurare, dar se va resimţi, în modul cel mai negativ, asupra întregii situaţii din Europa.

Trebuie creată o adevărată federaţie, a subliniat Gheorghi Şahnazarov ; trebuie să eliminăm problemele care împiedică republicile sovietice să se dezvolte cu succes şi independent în cadrul unui stat unional.

STOP CADRU

Preşedintele vest-german Richard von Weizsäcker şi preşedintele ceh Vaclav Havel toastează în timpul unei vizite efectuate la castelul din Praga

Mihail Gorbaciov

primul preşedinte al URSS

(urmare din pag. 5)

frunţă ţara, în care societatea trebuie să marcheze trecerea paşnică de la un sistem autoritar-birocratic la unul democrat-umanitar, de la un stat unitar la o adevărată federaţie, cale dificil de parcurs datorită încă manifestărilor dogmatice, obişnuinţei şi pasivităţii înrădăcinate de a aştepta „ucazul" de sus. Dificultăţile suplimentare sînt create de forţele antiperestroika, de manifestările distructive de diverse nuanţe.

Lucrările Congresului Deputaţilor Poporului au oferit observatorului din loja presei evantaiul unor opinii de certă diversitate.

Deputatul T. G. Avaliani îi amintea viitorului preşedinte că, „timp de 600 de ani, sub mîna Rusiei s-au adunat şi alte state, care din motive interne şi externe erau determinate să caute proteguirea rusească. În ultimii cinci ani, acest proces se desfăşoară invers". Un alt deputat, de la aceeaşi tribună a Congresului, îi reproşa lui Mihail Gorbaciov întîrzierea redactării noii Constituţii şi tergiversarea elaborării unui nou tratat unional. Deputatul V. A. Logunov amintea că triada puterii (legislativă, executivă, judiciară) impune şi a patra forţă în stat — libertatea şi independenţa presei.

Firească, majoritatea covîrşitoare a celor care au urcat la tribună au susţinut şi argumentat necesitatea modificării cardinale a structurii eşaloanelor superioare ale puterii. Unul dintre aceştia a fost preşedintele Comitetului de supraveghere constituţională, V.S. Alexeev, care sublinia că „ţara este confruntată cu un moment de paralizie a puterii". Structurile politice şi-au pierdut forţa de altă dată, iar instituţiile de stat nu au prins încă putere. În acest proces de evoluţie paşnică de la un sistem totalitar spre unul democrat-uman — continua vorbitorul — a intervenit un impas, se bate pasul pe loc. Pe de altă parte, elemente stihinice ameninţă cu urmări grave, imprevizibile. „Trebuie să avem un stat sovietic civilizat, care să fie garant al păcii, al responsabilităţilor civice şi al liniştii cetăţenilor". Preşedinţia constituie în aceste condiţii — arăta V. S. Alexeev — singura modalitate de transfer în fapt al puterii de la structurile de partid spre instituţiile statului.

Avem nevoie de un preşedinte şi faptul că Mihail Gorbaciov deţine această funcţie mi se pare normal, afirma, după alegeri, omul de cultură Kiril Lavrov. Cred — preciza el — că, dacă ar fi fost organizate alegeri generale, rezultatul ar fi fost acelaşi.

Nici cei „de dreapta", nici cei „de stînga" nu s-au prezentat în forumul suprem al deputaţilor poporului cu un program elaborat de a scoate ţara din criză, cu lideri capabili să şi înfăptuiască asemenea programe. Şi unii şi ceilalţi şi întreaga ţară sînt nevoiţi să recunoască o personalitate de excepţie — Mihail Gorbaciov. Lumea din afară îl recunoaşte ca deschizător de drumuri spre destindere, spre dezarmare, ca interlocutor valabil.

Scriitorul Cinghiz Aitmatov, deputat şi el în Congres, rezuma : „Cred că răbdarea, reţinerea şi flexibilitatea sînt calităţi ce i-au permis lui Gorbaciov ca în aceşti ultimi ani să integreze şi să găsească puncte de contact între cele mai diverse stihii politice. Alegerea sa ca preşedinte, în condiţiile actuale, este rezultatul logic al acestei politici".

„Omul care s-a hotărît să treacă de la răspunderea anonimă la răspunderea personală pentru soarta ţării merită să se bucure de încredere" — declara ziariştilor academicianul S. S. Satalin.

Şi încrederea i-a fost acordată.

NAMIBIA

A 160-a țară independentă

La 21 martie, harta politică a lumii consemnează apariția unui nou stat — Namibia. Este ultimul teritoriu african care, abia acum, după o foarte îndelungată perioadă de dominație străină, accede la independență. Firește, se încheie o perioadă foarte grea, dar nu este deloc deplasat să se spună că începe o alta și mai dificilă.

La ceremoniile de la Windhoek — desfășurate după închiderea ediției noastre — și-au anunțat prezența circa 160 delegații guvernamentale străine și reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale. Este vorba, între alții, de secretarul general al ONU, Javier Perez de Cuellar, de miniștrii de externe ai superputerilor (state, care, de altfel, au asistat, ca observatori, la lucrările Comisiei mixte angolezo-cubanezo-sud africane ce, după ianuarie 1989, a dezbătut constant problemele complexe ale situației din Africa australă, între care cea namibiană a deținut un rol de prim-plan), delegații ale altor state membre permanente ale Consiliului de Securitate ale ONU etc. Prezența nu este pur protocolară, ci subliniază importanța acordată acestui eveniment, în fapt o reușită a concertării internaționale, a unei îndelungi perioade de negocieri dificile, care n-au privit doar teritoriul namibian propriu-zis. De aceea, se impune o scurtă prezentare geografică, dublată de o retrospectivă.

Namibia (824 292 kmp ; 1,5 milioane locuitori) este situată în zona Africii de sud-vest (de altfel, teritoriul se mai numește Africa de Sud-Vest), iar subsolul său dispune de bogății naturale în cantități impresionante și de o calitate deosebită (aur, uraniu, diamante, nichel). Nu trebuie neglijată nici poziția strategică a teritoriului. Administrată ilegal de Africa de Sud, în pofida unor demersuri concretizate în cadrul Adunării Generale a Națiunilor Unite, în sensul condamnării gestului sud-african, al somării Pretoriei să-i acorde imediat independența, Namibia a continuat să rămînă o problemă centrală a decolonizării, ajungînd unul dintre ultimele teritorii africane aflate în această situație. Încrîncenarea Africii de Sud în această direcție are cel puțin două explicații. La prima ne-am referit deja : bogățiile excepționale ale Namibiei și poziția sa geostrategică. Se adaugă, la cele de mai sus, unele evoluții politice din zonă, consemnate îndeosebi de la jumătatea deceniului trecut, odată cu proclamarea independenței Angolei (11 noiembrie 1975), eveniment ce a avut loc doar după lupte fratricide MPLA—UNITA—FNLA, cele trei mișcări de eliberare din țară). Prima dintre acestea a beneficiat, ulterior și în timp, de un masiv ajutor cubanez (în trupe, tehnică militară și muniție). Este și motivul pentru care, după 1980, Pretoria, invocînd amenințarea trupelor cubaneze staționate pe teritoriul angolez, a trimis, în mai multe rînduri, forțe armate în sudul angolez. Deși, în septembrie 1978, în urma acțiunii declanșate de statele occidentale membre ale „grupului de contact" în problema namibiană, la ONU s-a adoptat Rezoluția 435 în privința Namibiei, de fapt un plan de acordare a independenței teritoriului, Pretoria a blocat documentul. A fost sprijinită de poziția Administrației Reagan, care, din ce în ce mai insistent, a legat problema Namibiei de rolul și prezența trupelor cubaneze în Angola. După 1985, s-a ajuns la o reluare a chestiunii namibiene, în contextul mai larg al regiunii, declanșîndu-se, mai tîrziu, negocieri cu participarea Angolei, Africii de Sud și Cubei, în cursul cărora Moscova și Washingtonul n-au rămas de-o parte. Îndeosebi în 1988, în mai multe capitale africane, în Europa sau în SUA, s-au purtat negocieri al căror punct final l-au reprezentat Acordurile din New York, de la 22 decembrie 1988, privind reglementarea situației din Namibia, retragerea trupelor cubaneze din Angola și a celor sud-africane din aceeași țară.

În ce privește Namibia, în spiritul acestor acorduri, la 1 aprilie 1989 s-a trecut la aplicarea Planului ONU, care prevedea debutul perioadei de tranziție. N-a fost un început prea fericit, între combatanții SWAPO și trupele sud-africane din teritoriu declanșîndu-se lupte îndîrjite, îndeosebi în nord, ceea ce a pus la îndoială însuși procesul. În Namibia s-a instalat un important grup al Națiunilor Unite pentru Perioada de Tranziție (UNTAG), care a asigurat aplicarea pe mai departe a Planului ONU. Alegerile pentru Adunarea Constituantă a țării s-au desfășurat între 7 și 11 noiembrie, fiind cîștigate de SWAPO căreia i-au revenit 41 de locuri din cele 72. Îi lipsesc, totuși, șapte pentru a dispune de majoritatea de două treimi. Partidul principal al opoziției este Alianța Democratică Turnhalle, care a obținut 21 de voturi, avînd nevoie de încă trei pentru a realiza minoritatea de blocaj.

Prima reuniune a Adunării Constituante a avut loc la sfîrșitul lunii noiembrie anul trecut, iar Constituția noului stat independent a fost adoptată la 9 februarie a.c., ea prevăzînd proclamarea independenței la 21 martie a.c., Ziua internațională împotriva discriminării rasiale, care comemorează masacrul de la Sharpeville (localitate sud-africană unde au fost uciși mai mulți negri care luptau pentru drepturi depline). Vorbind despre semnificația adoptării Constituției, Sam Nujoma, liderul SWAPO, o califica drept „un moment de mare însemnătate pe calea care a însemnat amărăciune, sînge vărsat și o lungă luptă pentru independență". În numele Acțiunii Creștine Naționale, grupare conservatoare a albilor (circa 80 000 persoane), Jannie de Wet arăta că membrii respectivului partid vor rămîne în țară, iar formațiunea sa politică se angajează „să servească, în mod loial, noua Republică Namibia, poporul său, constituția și legile".

La jumătatea lunii februarie, Sam Nujoma a fost desemnat președinte al viitorului stat independent Namibia, iar el l-a numit pe Hage Beingob (48 de ani) ca prim-ministru. La o conferință de presă, Samuel Daniel Nujoma (născut la 12 mai 1929, la Ogandjera, cu studii la școala misiunii protestante St. Bernard din capitală, ocupînd, o vreme, funcția de secretar municipal și lucrînd, apoi, la o rețea de magazine, după care, în 1960, a fondat SWAPO, plecînd în exil și acționînd pentru eliberarea țării) a declarat că pilonii viitoarei politici a țării independente trebuie să fie nealinierea, pe plan extern, și dezvoltarea economică, pe plan intern. Prioritatea absolută va fi acordată dezvoltării agriculturii și zootehniei, în vederea îmbunătății aprovizionării populației și exportului.

Așadar, la 21 martie, în ziua Echinocțiului, un drum se încheie pentru Namibia și începe altul, cu multe necunoscute. Din această perspectivă, observatorii continuă să insiste asupra cazului Walvis Bay, singurul port în apă adîncă al teritoriului (1124 kmp), cu o importanță economică decisivă, pe care Pretoria nu a acceptat să-l retrocedeze viitorului stat independent. Pe aici transbordează 40 la sută din schimburile namibiene : marea parte a exporturilor în afara Africii de Sud, îndeosebi minereuri, importurile, precum petrolul, echipamentele etc. Calea ferată care leagă Walvis Bay de Windhoek permite exportul minereului de uraniu provenind din cunoscuta mină Rössing (80 km nord de Walvis Bay). Dar Walvis Bay este și o importantă bază militară sud-africană, iar la alegerile din noiembrie 1989 locuitorii orașului n-au luat parte...

Acestea sînt, în mare, elementele care preced proclamarea celei de a 160-a țări independente de pe glob.

C. Dumitru

Susținători ai SWAPO manifestîndu-și bucuria pentru victoria în alegeri a formației lor

TEL AVIV

Întreruperea procesului de pace?

Pentru prima dată în istoria Israelului, primul ministru a fost pus în minoritate printr-o moțiune de cenzură. După o reuniune maraton, care a durat peste 10 ore, Knesset-ul (parlamentul) a votat moțiunea cu 60 de voturi (39 ale membrilor Partidului Muncii și 21 ale altor deputați). Cincizeci și cinci de parlamentari au votat împotrivă, iar cinci au lipsit — membrii partidului ortodox Shass, creat în 1984. Absența acestora din urmă a făcut ca balanța să se încline în defavoarea premierului Shamir.

În aceste condiții, Yitzhak Shamir devine șeful unui cabinet de tranziție a cărui structură este „înghețată" (nu se admit numiri sau demisii) pînă la crearea unui nou guvern. Potrivit legii, președintele Chaim Herzog va trebui să încredințeze sarcina constituirii unui nou cabinet reprezentantului partidului care va avea cele mai mari șanse de reușită. În cercurile politice israeliene se apreciază că șeful statului ar urma să-i propună lui Shimon Peres, liderul Partidului Muncii, formarea unui nou guvern. Candidatul, ce va fi desemnat de președinte, dispune de 21 de zile pentru a obține învestitura în parlament. În caz de eșec, va mai putea beneficia de un răgaz de trei săptămîni, dar nu mai mult. Interesant este faptul că liderul partidului Shass, rabinul Ovadia Yossef, care a decis neprezentarea la vot a celor cinci deputați, a declarat, după destrămarea coaliției, că se pronunță, fără a propune vreun nume, pentru o „personalitate a blocului Likud, capabilă să formeze un guvern de uniune națională".

Liderul blocului Likud, Yitzhak Shamir, înaintea deciziei Knessetului (parlamentului) privind votul de încredere.

Deși a fost înfrînt, premierul Shamir nu a pierdut decît o luptă și este posibil ca tenacitatea sa în a nu demisiona să-i fi atras simpatia nu numai a partidului său, cît și a unei bune părți a opiniei publice israeliene. De altfel, blocul Likud l-a propus drept candidat pentru a forma un nou guvern. Mai mult, conducătorul aripii „dure" a partidului, Ariel Sharon, care, în ultima vreme, l-a criticat și contestat pe Yitzhak Shamir, a declarat că, datorită atitudinii premierului, „Likudul trebuie să strîngă rîndurile" în jurul lui Shamir.

Astfel, Shimon Peres a obținut mai mult un succes personal, cele două grupări politice — Partidul Muncii și blocul Likud — rămînînd, în continuare, piloniii principali pe care se bazează politica israeliană. Paradoxal dar explicabil, și în urma acestei recente încleștări, cele două partide au ieșit revigorate. Avînd în vedere experiențele anterioare, formarea unui nou guvern nu va avea loc, probabil, mai devreme de șase săptămîni. În acest interval de timp, propunerile privind soluționarea pe cale politică a diferendelor palestiniano-israeliene vor rămîne în sertare. Referindu-se la actuala situație, Yitzhak Rabin, ministrul apărării, afirma fără echivoc : „Regret, înainte de toate, întreruperea procesului de pace".

Este greu de știut cum vor reacționa palestinienii la aceste amînări în lanț. Asistăm la un periculos „război al nervilor", care sperăm să nu ducă la o situație ce ar putea scăpa de sub control.

Ștefan Cârjă

„Casa Albă dispune de o pîrghie puternică"

Israelul trece printr-o perioadă dificilă. La tensiunea generată de Intifada s-a adăugat cea determinată de fluxul permanent al imigranților din Uniunea Sovietică. Impunerea cenzurii asupra oricărei date sau știri referitoare la acest subiect ne oferă dimensiunea îngrijorării și anxietății Israelului.

Nu se pune problema că noii veniți nu sînt bine primiți. Dreptul lor de a fi în Israel este prevăzut în Legea revenirii. Comunitatea evreilor din Uniunea Sovietică reprezintă ultimul mare rezervor de imigrație, și deschiderea porților a constituit, de multă vreme, unul din obiectivele scumpe Israelului. Pînă nu demult, faptul că 90 la sută din cei care părăseau URSS nu se stabileau în Israel, ci în Statele Unite, constituia o mare sursă de nemulțumire. Dar noile restricții americane asupra imigrării și creșterea neliniștitoare a antisemitismului în Europa răsăriteană au sporit numărul celor care-și caută un nou viitor în Israel, la un nivel care a devenit aproape copleșitor. Pe termen lung, rezultatul va fi benefic pentru Israel. Pe termen scurt, costul ridicat al integrării imigranților a dus la o dependență deosebit de puternică față de ajutorul american.

Potrivit unui principiu elaborat de multă vreme, noii veniți se pot stabili unde doresc, și un număr din cei veniți din URSS au decis să se stabilească în noile colonii înființate de Israel, inclusiv în cele din teritoriile ocupate în urma războiului din 1967. Nu se știe, de fapt, cîți au hotărît să o facă. Oficial, guvernul a afirmat că este vorba de un număr nesemnificativ și a negat că i-ar fi încurajat să se așeze acolo. Dar ce se înțelege prin „teritorii ocupate" este o problemă disputată, mai ales cînd este vorba de Ierusalim. Stabilirea noilor veniți a devenit o problemă dezbătută vehement de cînd primul ministru, Yitzhak Shamir, a declarat, la începutul acestui an, că exodul din ce în ce mai numeros al evreilor sovietici impune „un Israel mare și puternic". În pofida repetatelor negări, aceasta a fost interpretată drept o posibilitate de a se păstra teritoriile ocupate pentru populația în creștere. Declarațiile secretarului de stat al SUA, James Baker, care a cerut garanții că Israelul nu va așeza imigranți în teritoriu, au fost primite cu preocupare. Afirmațiile sale energice au trezit temerile Israelului cu privire la reducerea ajutorului american, în valoare de 3 miliarde dolari, dacă guvernul israelian refuză cererea americană. Plîngerile cabinetului Shamir, potrivit cărora intervenția nerăbdătoare a SUA a îngreunat posibilitatea guvernului de a ajunge la un acord cu privire la inițierea convorbirilor de pace cu palestinienii, par să fie o încercare de a da vina pe alții.

Amploarea pe care o ia această problemă face ca Israelul să depindă din ce în ce mai mult de ajutorul american. De aceea, Casa Albă dispune de o pîrghie puternică pentru a obține concesii pe care le consideră necesare. Renunțarea la așezarea unui mare număr de imigranți în teritoriile ocupate este un preț pe care Israelul ar trebui să fie gata să-l plătească, în schimbul progreselor în procesul de pace și al ajutorului oferit pentru integrarea noilor săi cetățeni proveniți din Uniunea Sovietică.

(*Din* „The Times")

LONDRA

„Doamna de fier" și impozitul local

Niciodată de 11 ani nu s-a „bucurat" de atîta împotrivire liderul conservator Margaret Thatcher, „doamna de fier" a Marii Britanii. Foarte mulți observatori au început să se întrebe dacă nu asistăm la primele semne ale sfîrșitului guvernării sale ?

Din clipa în care a preluat puterea, în mai 1979, dna Margaret Thatcher s-a remarcat printr-o fermitate aparte în toate acțiunile : așa cum și-a propus, a reușit să înfrîngă puterea sindicatelor ; a susținut privatizarea și, oricîte împotriviri au existat, a denaționalizat industriile de stat ; a adoptat o strategie pe termen lung, declarînd că unui bolnav (cum era numită Marea Britanie) îi va fi mai rău după o operație, înainte de a-i fi mai bine ; această „operație" consta în combaterea, cu prioritate, a inflației, indiferent dacă, în felul acesta (cum s-a și întîmplat), șomajul urcă la recorduri incredibile ; a constatat că britanicii contribuie prea mult la bugetul CEE, a solicitat o sumă enormă înapoi și a obținut-o ; a insistat pentru menținerea forței nucleare britanice de disuasiune ; a răspuns energic, prin forța armată, invaziei din Falkland ș.a.m.d. Fermitatea și inflexiunea i-au atras, pe de o parte, renumele de „doamna de fier", iar, pe de altă parte, au contribuit la cîștigarea a trei alegeri succesive, cu foarte mari majorități. Dar exact aceste caracteristici par să se fi transformat astăzi în impedimente și, din cauze multiple, nemulțumirile permanent existente, de-a lungul anilor, domină, acum, prim-planul vieții politice. S-au schimbat vremurile ? S-a schimbat mentalitatea politică britanică ? Cunoaște guvernul britanic, după peste un deceniu, fireasca erodare ?

De cîteva săptămîni, sondajele de opinie acordă un avans laburiștilor de 17—20 la sută, un procentaj neîntîlnit vreodată în ultimul deceniu ; în cazul în care alegerile s-ar desfășura acum, aceasta ar însemna o înfrîngere categorică a d-nei Thatcher. Un alt sondaj MORI situează poziția personală a dnei Thatcher la cel mai scăzut nivel de după 1981, cei chestionați considerînd-o „în afara contactului cu oamenii obișnuiți și prea inflexibilă".

S-a anunțat că Peter Walker, secretarul pentru Țara Galilor, un politician popular, singurul membru al cabinetului din echipa inițială, se va retrage din guvern, din motive personale ; dar se știe că Walker este singurul rămas dintre numeroșii „uzi" — conservatori înclinați spre compromis, care s-au împotrivit constant strategiei adoptate de lider și care au fost pe rînd înlăturați.

De cîteva săptămîni, mai multe cartiere londoneze și alte orașe britanice sînt scena unor demonstrații neîntrerupte și masive, încheiate cu violență, cu arestări și răniri. Motivul : introducerea unui nou impozit local („poll tax" — care va intra în vigoare la 1 aprilie), parte a ultimei platforme electorale a conservatorilor. Potrivit noului sistem, impozitul calculat pînă acum asupra proprietății devine unul personal, cerut fiecărei persoane de peste 18 ani, indiferent că are sau nu un loc de muncă —

Cea mai scăzută popularitate pentru partidul condus de dna Thatcher

John Major a prezentat primul său buget. Va reuși limitarea inflației ?

ceea ce înseamnă o creștere medie de cel puțin 30 la sută. Mulți, pur și simplu, nu dispun de sumele uriașe solicitate. Trei sferturi dintre alegători dezaprobă noul impozit, considerat asocial, nedrept și imens. Condamnări s-au auzit în Camera Comunelor, inclusiv din partea unor deputați conservatori, iar încercările disperate ale liderului de a pune nemulțumirile pe seama unor grupări extremiste laburiste n-au convins.

Săptămîna trecută, guvernul a fost pus în minoritate în Camera Comunelor în chestiunea reformei serviciilor naționale de sănătate. Înfrîngerea nu zdruncină puterea guvernului, dar — întrucît este una din puținele suferite de acest cabinet — constituie un alt exemplu al împotrivirilor largi față de politica dnei Thatcher.

În spatele acestor constatări și vizibile nemulțumiri se află nemulțumirea fundamentală : starea economiei. Ca și în 1979, economia va fi un factor crucial la viitoarele alegeri, care s-ar putea desfășura în cursul anului următor. Se constată, însă, cum remarca un comentator al BBC-ului, că, pentru prima oară în 11 ani, ciclul afacerilor nu se mai suprapune ciclului politic. Strategia de ansamblu a premierului și măsurile luate de fostul ministru de finanțe, pentru a evita, în urmă cu doi-trei ani, recesiunea, au acum drept consecințe : o inflație de 7,5 la sută și în creștere ; o liră sterlină slăbită ; o rată a dobînzii de 15 la sută ; dobînzi ipotecare extrem de mari, care împiedică practic, un număr însemnat de proprietari de imobile să nu mai poată finanța construcțiile.

Tuturor acestor acuze dna Thatcher le răspunde la fel ca pînă acum. Într-un recent interviu acordat lui Michael Jones de la „Sunday Times", premierul admitea că inflația și ipotecile mari constituie probleme, dar insista asupra poziției fundamental bună a guvernului. „Perspectiva e bună", afirma dna Thatcher, susținînd că, dimpotrivă, „tendința inflației este de scădere", creșterea economică va fi și mai mare, că, în cazul noului impozit, de vină sînt consiliile locale care cheltuiesc prea mult, că problema este că industria are o rată de creștere prea rapidă : „E ca o navă mare de război. Cu cît merge mai departe, cu atît mai mult timp îi trebuie să încetinească și să se întoarcă".

Indiferent de aceste argumente, opiniile celor mai mulți analiști înclină spre ideea că premierul se apropie de sfîrșitul carierei sale politice. Astăzi au loc alegeri pentru un mandat de deputat deținut de conservatori ; dacă învinge laburiștii, semnalul de alarmă nu poate fi ignorat. În luna mai vor avea loc alegeri locale ; se pare că partidul de opoziție va obține un cîștig substanțial. Apelurile la unitate nu împiedică nici chiar membrii conservatori să pună în discuție înlocuirea dnei Thatcher înaintea declanșării campaniei electorale. Cu cine anume ? Nici un posibil candidat nu se întrevede, în afara fostului ministru al apărării, care preferă să nu se pronunțe. Iar dna Thatcher însăși a declarat, săptămîna trecută, că nu intenționează să se retragă.

Simultan, atenția se îndreaptă și asupra altui membru al guvernului, ministrul de finanțe, John Major, de acțiunile căruia poate depinde succesul viitor. În bugetul noului ministru, ultimul înaintea celui preelectoral, vor trebui propuse măsuri dure vizînd reducerea, în perspectivă, a inflației și a dobînzilor. La încheierea ediției noastre, John Major își rostea discursul său despre buget. Dar principala întrebare fusese deja pusă : eventuala înlăturare a nesiguranței economice va apărea la timp pentru a avea un impact asupra conducerii, popularității conservatorilor și succesului lor electoral ?

Stelian Țurlea

Evenimente-premieră

☐ **Președintele URSS, Mihail Gorbaciov, a declarat, la o conferință de presă la Moscova, că premierul chinez, Li Peng, este așteptat într-o vizită în Uniunea Sovietică. El a relevat că au fost deja efectuate pregătirile necesare în acest sens, dar nu a precizat data exactă a vizitei.**

☐ **„Prima vizită care deschide noi și mari posibilități de colaborare între Iugoslavia și Republica Coreea" — este aprecierea Secretariatului federal pentru afacerile externe din Belgrad, în legătură cu recenta vizită, în Iugoslavia, a șefului diplomației sud-coreene, Choi Joong. Cele două țări au stabilit relații diplomatice la 27 decembrie anul trecut. În prezent, Coreea de Sud este al treilea partener economic al Iugoslaviei în Extremul Orient, după Japonia și China.**

☐ **La granița dintre Cehoslovacia și Polonia a avut loc o întîlnire între președintele Vaclav Havel și președintele sindicatului „Solidaritatea", Lech Walesa. Aceasta este prima întîlnire a înalților reprezentanți ai mișcării democratice cehoslovace și poloneze. Întîlnirea s-a desfășurat sub semnul solidarității polono-cehoslovace.**

Inflaţia: este inevitabilă? poate fi controlată?

Inflaţia — iată o problemă cu adevărat de dimensiuni mondiale, care se pune cu acuitate şi în cazul ţării noastre. Şi nu numai ca un fenomen însoţitor al necesarei reforme a economiei naţionale, ci şi ca o ameninţare în actualitatea imediată. Este inflaţia inevitabilă? Şi poate fi ea controlată? Sînt două principale întrebări, al căror răspuns interesează toată populaţia, avînd în vedere implicaţiile grave şi generale ale acestui fenomen. Vom încerca un răspuns în patru segmente: prima (ce apare în numărul de faţă) urmăreşte să definească, cît de cît, inflaţia, să-i surprindă cauzele şi efectele; a doua vizează o trecere în revistă a experienţei mondiale în domeniu, iar a treia şi a patra vor lua în obiectiv cazul specific al economiei româneşti actuale.

Aşadar, ce este inflaţia? Nu vom apela la dicţionare, întrucît, îndeosebi pentru nespecialişti, aceasta mai mult ar încurca lucrurile decît le-ar elucida. Pur şi simplu, deoarece economiştii nu s-au pus de acord asupra unei definiţii unanim acceptate a acestui complex fenomen, care apare doar în domeniul monetar, dar care are resorturi (nu mai vorbim de implicaţii) profunde de ordin general-economic, politic, social, psihologic etc.

Înainte de toate, o observaţie preliminară. Inflaţia, indiferent de interpretările asupra acesteia, nu se poate produce decît în sistemele monetare bazate pe însemne ale valorii (bani-hîrtie). Dar, evident, aceste sisteme sînt generalizate în toate ţările lumii încă de mult timp, aşa că inflaţia poate apărea — şi apare — pretutindeni în lume. Dacă unui însemn al valorii (fără valoare intrinsecă) i se atribuie o anumită semnificaţie, cu acest însemn se poate cumpăra un anumit volum de mărfuri şi servicii corespunzător semnificaţiei atribuite. Dacă preţurile produselor şi tarifele serviciilor cresc, cu acelaşi însemn monetar nu se mai poate cumpăra, după un timp, decît un volum mai mic de mărfuri şi servicii. Mulţi numesc acest fenomen inflaţie. Alţii susţin că o asemenea interpretare identifică orice creştere a preţurilor cu inflaţia, ceea ce nu ar fi corect şi că, din ansamblul factorilor care împing preţurile înainte, ar trebui delimitaţi cei care sînt pur inflaţionişti, adică cei legaţi de un dezechilibru dintre masa banilor în circulaţie şi masa mărfurilor şi serviciilor utile oferite pe piaţă. Oricum, consecinţa fenomenului este deprecierea banilor de hîrtie (însemnele valorii), în sensul scăderii, în timp, a puterii de cumpărare a unităţii monetare.

Şi acum, o constatare din practică: deceniile postbelice au marcat o creştere, mai mare sau mai mică, de la o ţară la alta, de la o perioadă la alta, dar continuă, a preţurilor pe ansamblu; şi fenomenul s-a manifestat, în forme specifice, atît în ţările cu economie de piaţă, cît şi în ţările aşa-numite cu planificare centralizată şi, în mod cu totul devastator, în marea majoritate a ţărilor mai slab dezvoltate. Tendinţa a fost prezentă nu numai pe plan intern, în fiecare ţară, dar şi pe plan internaţional, în preţurile produselor şi serviciilor ce au făcut obiectul schimburilor mondiale. Ceea ce a intrigat cel mai mult pe economişti a fost faptul că o asemenea tendinţă s-a consemnat în perioada în care productivitatea muncii a cunoscut, istoriceşte, sporul cel mai puternic şi, deci, cînd reducerea corespondentă a costurilor pe unitate de produs ar fi trebuit, în mod normal, să tragă în jos preţurile de desfacere. Şi mai straniu: în timp ce, în perioadele de avînt economic, creşterea preţurilor apărea drept ceva firesc (şi, oricum, supus cutumelor cunoscute), această creştere nu a cedat nici în perioadele de recesiune ale ciclului economic, cînd relativa scădere a producţiei pentru ieşirea din criză ar fi trebuit să decurgă, potrivit experienţei trecutului, dintr-o stabilizare (sau chiar o reducere) a preţurilor. Toate acestea au alimentat şi mai pronunţat controversele de interpretare a fenomenului.

Explicaţiile concrete oferite sînt multiple. Aici nu pot fi menţionate decît cîteva dintre cele principale. Privind fenomenul ca dezechilibru între cerere şi ofertă pe piaţă, explicaţiile economiştilor sînt de două categorii.

Unele atribuie impulsul ca venind, prioritar, din partea ofertei. Un caz limită este cel în care oferta rămîne în urma cererii pe plan global sau sectorial, creşterea preţurilor avînd cauze structurale: resurse (materiale, tehnologice, financiare) sărace, insuficiente sau prost alocate şi gestionate, în slabă relaţie cu semnalele pieţei şi nevoile sociale (concomitenţa unor produse nevandabile cu penurii ale altor produse). Un caz mai general rezultă din schimbarea condiţiilor producţiei şi concurenţei îndeosebi în economiile de piaţă: prin dezvoltarea tehnicilor de cercetare a pieţei, agenţii productivi încetează să mai producă, pur şi simplu, la întîmplare (pentru o piaţă necunoscută) şi, ca atare, crizele ciclului economic nu mai sînt propriuzis crize de supraproducţie, ca în trecut. Dimpotrivă, dimensionîndu-şi oferta în funcţie de cerinţele cunoscute ale pieţei, agenţii productivi au posibilitatea de a menţine preţurile şi chiar de a transfera asupra acestora efectele tuturor factorilor care majorează costurile de producţie. Printre factorii respectivi sînt citaţi cel mai frecvent: revendicările salariale exagerate (peste posibilităţile momentului); îmbunătăţirea calităţii produselor; scumpirea achiziţiilor de materii prime şi echipamente din import etc. O menţiune aparte trebuie făcută acelor explicaţii care consideră că sporirea preţurilor derivă din înseşi mecanismele „societăţii industriale", responsabile fiind progresul tehnic, în special „îmbătrînirea" extrem de rapidă a produselor, precum şi cheltuielile fabuloase făcute pentru cercetarea, lansarea şi comercializarea produselor noi.

A doua principală categorie de explicaţii atribuie impulsul ca venind, prioritar, din partea cererii şi sînt, în general, explicaţiile care vorbesc de „inflaţie", situînd fenomenul exclusiv aproape pe tărîm monetar. Potrivit acestor abordări, cauza inflaţiei este existenţa unei mase monetare în exces, iar remediul îl constituie reducerea celei din urmă. Asupra sferei de cuprindere a masei monetare există controverse: într-o accepţiune restrînsă, ea cuprinde numerarul în circulaţie, banii oricînd mobilizabili (aflaţi în conturi „la vedere" în case de economii sau bănci), iar, într-o accepţiune mai largă, înglobează şi multiple alte înscrisuri monetare sau chiar de credit care pot reprezenta — pe sau la un anumit termen — mijloace de plată ce ar exercita presiuni asupra lumii mărfurilor şi serviciilor. Factorii consideraţi că ar conduce la un exces al masei monetare sînt mai mulţi, dar, în general, legaţi de diferite aspecte ale politicii economice şi monetare: angajarea statului în cheltuieli peste veniturile sale curente, cu atît mai mult în cazul în care aceste deficite bugetare sînt finanţate nu prin împrumuturi publice, ci prin apel la banca de emisiune (bani fără acoperire în mărfuri); acordarea, de către sistemul financiar-bancar, de credite în cuantumuri mari şi cu dobînzi scăzute; tendinţa, firească din punct de vedere politic, de a se opera o amputare a nivelului de trai al populaţiei nu prin scăderea salariilor, ci prin creşterea preţurilor şi, deopotrivă, o eventuală ridicare a nivelului de trai prin sporirea salariilor şi nu prin reducerea preţurilor, efectul inflaţionist fiind deosebit de puternic dacă pe piaţă există produse nevandabile, concomitent cu penurii de tot felul.

Nu pot fi trecuţi cu vederea nici factorii anticipativi şi chiar psihologici în propagarea şi proliferarea inflaţiei. Anticipări inflaţioniste determină unităţile economice, pentru a se acoperi faţă de riscurile deprecierii încasărilor lor, să mărească preţurile pe care le practică. La rîndul lor, mediile salariale pretind, faţă de pierderile lor trecute şi viitoare, compensări prin sporirea cîştigurilor lor, cerînd, în general, o „indexare" a acestora la rata inflaţiei. În această „cursă", inflaţia se autoalimentează şi cele mai lovite sînt păturile populaţiei cu venituri relativ fixe.

Menţionata controversă cu privire la „conţinutul inflaţionist" parţial sau total al creşterii preţurilor are, poate, importanţă numai pentru economişti. De altfel, pe plan practic, nici nu poate fi cuantificat cumva statistic un asemenea „conţinut inflaţionist". Singurul lucru pe care îl poate face statistica este de a măsura, la nivelul parcursului unei perioade (lună, trimestru, an etc.), creşterea medie a preţurilor pentru o anumită categorie sau alta de produse şi servicii ori pe ansamblu. Acest indicator este, adeseori, denumit şi „rata inflaţiei" (pentru categoria de produse sau perioada respective). Dacă se referă la bunurile de consum, rata inflaţiei nu este altceva decît „indicele costului vieţii" şi sub acest nume este şi cunoscută. Calculat după metodologii destul de complicate — care s-au îmbunătăţit continuu, pentru a surprinde cît mai fidel realităţile —, indicele costului vieţii este cel care interesează populaţia, întrucît cuantifică, în medie, implicaţia creşterii preţurilor.

Nu ar trebui, însă, să se interpreteze, din această cauză, că trecerea în revistă, făcută în articolul de faţă, asupra resorturilor şi determinărilor inflaţiei, inclusiv asupra controverselor dintre economişti în legătură cu acestea, ar fi fost inutilă. Pentru că este absolută nevoie ca populaţia să ştie ce factori pot provoca inflaţia sau ce anume poate sta la baza acesteia. Într-o economie deschisă adevărului — şi numai o asemenea economie poate fi viabilă —, populaţia trebuie să cunoască bine atît cauzele, cît şi dimensiunile şi implicaţiile fenomenelor şi proceselor economice. Şi inflaţia se supune strict acestei cerinţe.

Ilie Şerbănescu

„Sistemele electorale sînt cele care fac regimurile politice“

Convorbire cu dl. dr. Florin Vasilescu

membru în Comisia constituțională, juridică și pentru drepturile omului a C.P.U.N.

■ Se spune, începe domnul dr. Florin Vasilescu convorbirea noastră, că sistemele electorale sînt cele care fac regimurile politice. Și nu este nici o exagerare în această afirmație. O demonstrează practica electorală din diverse state ale lumii.

□ **Tocmai pentru ca cititorii noștri să fie în cunoștință de cauză — acum cînd Consiliul Provizoriu de Uniune Națională a dezbătut și a aprobat Decretul-Lege pentru alegerea parlamentului și a Președintelui României — v-am solicitat dumneavoastră, ca unul dintre specialiștii țării noastre în drept constituțional comparat, o discuție asupra diferitelor sisteme electorale. Știu că sînteți pe drumul dintre Dealul Mitropoliei și aeroportul Otopeni, dar, aveți, vă rog, amabilitatea și zăboviți puțin pentru cititorii revistei „LUMEA AZI“ și să prezentați principalele sisteme electorale din lume.**

■ Prin caracterul său tehnicist, nu cred că va fi o discuție prea atractivă pentru cititorii revistei dumneavoastră.

□ **Dar va fi, cu siguranță, oportună și instructivă, mai ales în momentele politice pe care le traversează România și cînd confuzia poate fi generatoare de controverse și chiar dispute purtate, uneori, la tonalități înalte. Dacă sînteți de acord, putem intra în temă. Cite feluri de sisteme electorale se cunosc, astăzi, în lume ?**

■ Sînt trei mari tipuri : scrutinul de reprezentare majoritară ; scrutinul de reprezentare proporțională ; scrutinul mixt, care, așa cum o arată și numele, este o combinație rezultată din primele două.

□ **Prin ce se caracterizează scrutinul de reprezentare majoritară ?**

■ Este acel sistem electoral în care candidatul sau lista de candidați, ce obțin majoritatea voturilor, cîștigă toate mandatele puse în joc într-o circumscripție electorală. Are, la rîndul lui, două variante : **scrutinul uninominal**, cel mai răspîndit, de altfel, unde fiecare partid prezintă, pe liste separate, cîte un candidat ; **scrutinul plurinominal**, în cadrul căruia fiecare partid prezintă o listă de candidați (10—15), în funcție de numărul de mandate ce revin circumscripției respective în Parlament.

□ **În ce țări se aplică aceste variante ?**

■ Scrutinul uninominal este specific țărilor anglo-saxone, cum sînt Statele Unite, Marea Britanie, Canada, Australia, dar se aplică și în Japonia și Franța (numai pentru alegerea Adunării Naționale). Cea de-a doua variantă are o arie de aplicare mult mai restrînsă și este caracteristică Turciei.

□ **Să trecem la tipul următor de scrutin.**

■ Stați, nu vă grăbiți, căci și scrutinul uninominal are două variante : cu un singur tur și cu două tururi. Prima variantă, specifică țărilor anglo-saxone, se caracterizează prin aceea că cel care obține majoritatea simplă a voturilor exprimate cîștigă mandatul de deputat. Varianta cu două tururi de scrutin este caracteristică Franței. Potrivit acestui sistem, pentru a ieși învingător în primul tur, candidatul trebuie să obțină majoritatea absolută (50 + 1 la sută) din voturi. În caz contrar, se desfășoară un al doilea tur, cînd, pentru a cîștiga, este suficientă realizarea majorității simple. De obicei, turul doi permite o concentrare a forțelor politice, împiedică „atomizarea“ lor, deoarece au loc desistări ale unor partide în favoarea altora, cu platforme-program apropiate.

□ **Ce avantaje și dezavantaje prezintă varianta uninominală ?**

■ Este simplă și apropie foarte mult deputatul de alegător, căci acesta din urmă știe pe cine votează. El votează o persoană anume, și nu o listă de candidați. Printre dezavantajele lui, menționez faptul că partidele ai căror candidați se clasează pe locurile doi, trei sau patru, deci pe locuri perdante, cum li se spune, sînt subreprezentate în Parlament. Căci, o diferență mică de voturi dintre partidul învingător și cel învins — ce poate fi, uneori, numai de cîteva mii — conduce la pierderea tuturor mandatelor. Acolo unde, însă, disputa electorală se dă numai între două partide mari, ca, de exemplu, în Marea Britanie, intervine și elementul tradițional. În această țară sînt circumscripții care, în mod tradițional, reprezintă fief-ul laburiștilor ori conservatorilor.

□ **Acum, cred că vă pot întreba ce este scrutinul de reprezentare proporțională ?**

■ Da. Este sistemul prin care se încearcă, dar nu totdeauna se reușește, ca toate formațiunile politice participante la alegeri să fie reprezentate în Parlament proporțional cu numărul de voturi obținute. Cu ajutorul lui se asigură, dacă nu o reprezentare matematică, cel puțin una proporțională cu ponderea voturilor cîștigate. El nu poate fi decît un scrutin de listă. Și să nu mi-o luați în nume de rău, dar și acest sistem este de două feluri:

● **cu reprezentare proporțională integrală,** așa cum este cazul Israelului. În acest stat există o singură circumscripție electorală, și anume întreaga țară. Fiecare partid depune o listă de candidați pentru toate cele 120 de mandate din Knesset (Parlament). În vederea departajării partidelor se recurge la **coeficientul electoral,** rezultat prin împărțirea numărului de voturi exprimate la numărul mandatelor. De cîte ori se cuprinde coeficientul electoral în numărul de voturi, atîtea locuri în Parlament se obțin ;

● **cu reprezentare proporțională apropiată.** Nu există un sistem care să asigure o reprezentare exactă, în funcție de numărul de voturi obținute. De aceea, se încearcă valorificarea numărului total de voturi obținute de fiecare partid, inclusiv a celor rămase după aplicarea coeficientului electoral. Valorificarea acestor resturi, să le spunem, se face prin diverse modalități, între care cele mai frecvente sînt : atribuirea mandatelor partidelor care au cele mai mari resturi, după aplicarea coeficientului ; sistemul celei mai puternice medii ; metoda Hondt (numele vine de la specialistul belgian Victor D'Hondt, fost profesor de drept la Universitatea din Gand). Ea constă într-o operațiune matematică, prin care se ajunge la așa-zisul **repartitor,** ce îndeplinește rolul de coeficient electoral, avînd meritul că elimină resturile. Metoda aceasta este folosită, printre alte țări, de Argentina, Belgia, Finlanda, Olanda și Portugalia. Are și ea variante, între care amintesc sistemele Sainte Lagué și Hagenbach-Bischof, aplicate în Suedia, Norvegia și, respectiv, Italia, Austria și Elveția.

□ **Care sînt avantajele și dezavantajele sale ?**

■ Între avantaje menționez reprezentarea, într-o mai mare măsură, a partidelor mici în parlamente. Defavorizează, însă, stabilirea unor legături mai strînse între alegător și candidat, pentru că se votează un program, o platformă politică și nu un om. Acest lucru implică o cunoaștere aprofundată de către alegători a opțiunilor partidelor în problemele cardinale ce confruntă națiunea chemată la vot.

□ **Vă rog să faceți cîteva precizări asupra sistemului electoral mixt.**

■ Așa cum vă spuneam, la început, el este o îmbinare a primelor două sisteme. În sistemul mixt, alegătorul dispune de două voturi : unul pe scrutin uninominal majoritar și altul pe scrutin de listă, stabilită de fiecare partid în land, repartizarea mandatelor, în acest din urmă caz, făcîndu-se tot prin reprezentare proporțională.

Dreptul

Sistemul electoral este o instituție a dreptului constituțional ale cărui norme juridice sînt consfințite în Constituția și în legea electorală ale unui stat. Aceste norme stabilesc, pe de o parte, drepturile electorale ale cetățenilor și, pe de altă parte, reglementează relațiile sociale în cadrul cărora se realizează drepturile electorale, raporturi ce se nasc în procesul organizării și desfășurării alegerilor. Se poate spune, deci, că orice **sistem electoral** este format din două mari categorii de norme juridice : cele care stabilesc **drepturile electorale** ale cetățenilor — dreptul de a alege, de a fi ales și de a revoca pe cei aleși, precum și condițiile existenței și exercitării lor — și dispozițiile care guvernează **organizarea** și **desfășurarea** alegerilor. Normele din prima categorie stabilesc condițiile cerute pentru ca cetățenii să aibă dreptul de a alege și de a fi aleși, cine poate cere o revocare și cum poate fi revocat un deputat ales. A doua categorie reglementează operațiunile de efectuare a alegerilor — delimitarea circumscripțiilor, întocmirea listelor de alegători, organizarea secțiilor de votare, depunerea candidaturilor și stabilirea rezultatelor votării.

Drepturile electorale sînt acele îndrituiri ale cetățenilor de a participa la formarea organelor reprezentative ale puterii de stat, prin alegerea membrilor acestora (deputați), de a fi aleși ca deputați și de a exercita controlul asupra celor aleși. Istoricește, această instituție s-a născut în lupta pentru limitarea ori lipsirea suveranilor de puterile lor discreționare.

În afara dispozițiilor de ordin intern referitoare la aceste drepturi, cu timpul au fost adoptate și documente internaționale în materie. Astfel, **Declarația universală a drepturilor omului,** votată la 10 decembrie 1948 de ONU, prevede că „orice persoană are dreptul de a lua parte la conducerea treburilor publice ale țării sale, fie în mod direct, fie prin intermediul unor reprezentanți aleși în mod liber“. De asemenea, că „orice persoană are dreptul de acces, în condiții de egalitate, la funcțiile publice ale țării sale. Voința poporu-

de a alege

lui este baza autorității puterii de stat ; această voință trebuie să se exprime prin alegeri libere, organizate în mod periodic, prin vot universal, egal și secret, sau printr-o procedură echivalentă, care să asigure libertatea votului".

La rîndul său, **Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice,** adoptat în decembrie 1966, pe care România l-a semnat și ratificat, stipulează, în art. 25, că orice cetățean are dreptul și posibilitatea, fără nici o discriminare și fără restricții nerezonabile, de a lua parte la conducerea treburilor publice, fie direct, fie prin intermediul unor reprezentanți aleși, de a alege și de a fi ales, în cadrul unor alegeri periodice, oneste, cu sufragiu universal și egal și cu scrutin secret, asigurînd exprimarea liberă a voinței alegătorilor, de a avea acces, în condiții generale de egalitate, la funcțiile publice din țara sa.

Dreptul de a alege are o sferă mai mare decît dreptul de vot, primul incluzînd mai multe elemente, cum sînt participarea la organizarea scrutinului, propunerea de candidați și popularizarea lor ; dreptul de vot reprezintă mijlocul prin care se realizează dreptul de a alege.

Dreptul de vot are o serie de caracteristici stipulate în constituțiile ori legile electorale ale statelor. Votul este **universal,** adică de el se bucură toți cetățenii care au împlinit o anumită vîrstă (în general, ea este fixată, astăzi, la 18 ani). Limitările sînt determinate fie de starea de sănătate (alienați și debili mintali), fie de vreo hotărîre judecătorească de condamnare. Votul este **egal,** ceea ce înseamnă că fiecare alegător are dreptul la un singur vot, cu aceeași putere. Votul este **direct,** în sensul că alegătorul desemnează pe viitorul deputat fără vreun alt intermediar. Votul este **secret,** ceea ce implică asigurarea posibilității alegătorului de a-și manifesta voința fără ca cineva să știe sau să afle de acest lucru.

A. Z.

☐ **La care dintre aceste sisteme s-a oprit Legea noastră electorală ?**

■ Pentru Adunarea Deputaților s-a recurs la repartizarea proporțională apropiată, cu coeficient electoral, după care voturile nevalorificate în circumscripțiile electorale județene se calculează pe țară și se aplică sistemul D'Hondt, repartizîndu-se pe partide, mandatele rămase ; acestea se atribuie, într-o a treia fază, listelor partidelor respective care au primit cele mai multe voturi în județe. La Senat s-a aplicat tot repartizarea proporțională apropiată, dar cu varianta atribuirii integrale a mandatelor într-o singură fază, după metoda celor mai mari resturi ; deci, toți senatorii se aleg din cadrul listelor de la județele unde au candidat, neexistînd posibilitatea ca un județ să fie reprezentat de un senator care a candidat în alt județ. Motivația acestei soluții diferențiate provine din faptul că Senatul este emanația colectivităților administrativ-teritoriale și, ca atare, toți senatorii aleși trebuie să reprezinte județele unde au candidat.

■ **Vă mulțumesc în numele cititorilor noștri.**

Convorbire consemnată de Aurel Zamfirescu

STRUCTURI CONSTITUTIONALE

Între Elysée și Palais Bourbon

Primul stat european care și-a realizat unitatea, dacă nu în timpul lui Clovis (481—511), atunci, cel puțin, prin tratatul de la Verdun, din anul 843, Franța metropolitană ocupă locul 46 în lumea celor circa 160 de state ; suprafața sa reprezintă 3,7 la sută din cea a Terrei ; departamentelor europene li se adaugă cinci — patru teritorii de peste mări și o colectivitate teritorială (Mayotte) ; ca populație, ocupă rangul al 16-lea și franceza este considerată limbă maternă de 18 la sută din cea mondială. Mare putere timp de secole, Franța a deținut, pînă în 1939, cea mai numeroasă armată și, pînă în 1960, a reprezentat al doilea imperiu colonial mondial. Astăzi este considerată o putere mijlocie, cu vocație mai mult europeană. Timp îndelungat, a fost cel mai populat stat de pe continent ; în prezent, este obsedată de insuficiența demografică (După Louis Dollot : „La France dans le monde actuel").

Regat pînă la proclamarea celei dintîi Republici, în 1792, devine imperiu sub Napoleon (1804—1815), regat și, din nou, republică, a II-a, între 1848—1852, după care puterea este preluată de Napoleon al III-lea, care se proclamă împărat. Spiritul antimonarhic se întărește și ca urmare a înfrîngerii în războiul franco-prusac, care duce la proclamarea, la 4 septembrie 1870, a celei de-a III-a Republici ; Constituția din 1946 proclamă a IV-a Republică, subminată de crize politice și războaie coloniale în Indochina și Algeria. Constituția din 4 octombrie 1958, completată de referendumul din 1962 (privind alegerea președintelui), pune bazele celei de-a V-a Republici, fiind valabilă în Franța metropolitană, în departamentele de peste mări: Guadelupa, Martinica, Guyana Franceză, Reunion, precum și în Saint Pierre și Miquelon ; teritoriile de peste mări — Polinezia franceză, Antarctica franceză, Insulele Wallis și Fortuna și Noua Caledonie — se bucură de oarecare autonomie internă.

Evoluția generală a instituțiilor republicane după 1958 este marcată de creșterea atribuțiilor președintelui, care, în calitate de arbitru și garant al funcționării acestora, a devenit inspiratorul politicii generale a țării, toate deciziile importante depinzînd de șeful statului (din „France", La Documentation française — Paris). Totodată, în ultimii ani, s-a accelerat reforma instituțiilor administrative ; mai ales descentralizarea a permis încredințarea unor puteri sporite autorităților locale.

PUTEREA EXECUTIVĂ aparține președintelui și guvernului. Președintele (vezi și **„Lumea azi"** nr. 11) este ales pentru un mandat de șapte ani (septenat), prin vot universal direct ; el îl numește pe primul ministru, poate dizolva Adunarea Națională și, în caz de pericol grav, își asumă puteri excepționale, în virtutea articolului 16. Guvernul, la propunerea premierului, este numit de șeful statului. În atribuțiile sale intră : îndeplinirea politicii economico-sociale, respectarea legilor, numirea funcționarilor civili și militari. Răspunde de acțiunile sale în fața Adunării Naționale. Cabinetul își angajează responsabilitatea pe baza propriului program, a unei declarații de politică generală sau a unui text pe care îl propune Parlamentului pentru aprobare. Acesta poate fi demis pe baza unei moțiuni de cenzură semnate de cel puțin a zecea parte dintre membrii Adunării Naționale și aprobată de majoritatea absolută a deputaților.

PUTEREA LEGISLATIVĂ aparține Parlamentului, compus din Adunarea Națională și din Senat. Adunarea Națională este aleasă prin vot universal direct, în două tururi de scrutin, pe o perioadă de cinci ani. Are 577 de deputați. De remarcat faptul că, pentru prima dată, în Franța, nici o formațiune politică nu a obținut (la ultimele alegeri din iunie 1988) o majoritate absolută în forul legislativ (289 mandate din totalul de 577). În general, numărul candidaților pentru acest for legislativ se ridică la circa 7000 ; cadrele didactice constituie majoritatea candidaților pentru mandatul de deputat (17—18 la sută), medicii și chirurgii plasîndu-se pe al doilea loc ; femeile reprezintă un sfert din cei ce doresc un fotoliu la Palatul Bourbon, dar au puține șanse de a fi alese, fiind întîlnite, mai ales, în micile formațiuni politice. Senatul numără 322 de membri, aleși pentru o perioadă de nouă ani (o treime dintre aceștia se realeg la fiecare trei ani), prin sufragiu indirect, de către deputați, consilieri generali și delegați ai consiliilor orășenești. Amîndouă camerele votează legile, dar, în caz de dezacord, Adunarea Națională are ultimul cuvînt. Mandatul parlamentar este incompatibil cu un post ministerial, cu o funcție deținută în Consiliul constituțional și, în principiu, cu orice altă funcție publică neelectivă. Un număr de consilii de control, cu rol consultativ, „de înțelepți", pe lîngă puterile publice sînt : Consiliul constituțional, Consiliul de Stat, Consiliul economic și social, Curtea conturilor etc (amănunte la „Poșta redacției", în numere viitoare).

PUTEREA JUDICIARĂ este independentă de puterea executivă și de cea legislativă. Președintele republicii, asistat de Consiliul superior de magistratură, garantează independența justiției.

Doina Topor

1+4 pentru „starea uniunii"

Căutătorii de statistici inedite au descoperit un fapt ce poate fi întîlnit extrem de rar în vreo țară a lumii : patru foști președinți (americani) se află încă în viață. Chiar în Statele Unite, o asemenea situație se întîlnește pentru prima oară de după 1860. Dar și mai important este aspectul activității lor prezente, decurgînd din caracteristicile democrației de tip american. Un fost președinte nu cade în uitare sau dizgrație și nu este ignorat. Deși el se poate retrage, după încheierea mandatului, să-și scrie memoriile și să se bucure de onorurile unui fost șef al Executivului, toți cei patru foști președinți s-au implicat, într-o măsură mai mare sau mai mică, în viața politică americană sau în viața internațională și legăturile cu Administrația în exercițiu nu au fost tăiate. Oricînd, oricare dintre ei ar putea fi imaginat la Casa Albă, luînd deciziile supreme, deși nu se pune problema revenirii lor la putere, din diverse motive. Oricînd, oricare dintre aceștia ar putea pronunța discursul anual despre „Starea Uniunii" — mesajul tradițional ce cuprinde opțiunile și inițiativele Casei Albe.

Săptămînalul „USA week-end" a avut chiar ideea de a le afla părerile, luna trecută, în legătură cu o asemenea eventualitate — și toți au exclus-o. „A sosit momentul ca politicienii mai tineri să servească țara", declara Gerald Ford (77 de ani). „Nici nu mă gîndesc la președinție. Nancy și cu mine sîntem fericiți în noua noastră viață", mărturisea Ronald Reagan (79 de ani). „Onorurile, ceremoniile și tot restul nu ne lipsesc", afirma Jimmy Carter (65 de ani). „Dacă trebuie să răspund la o întrebare atît de stupidă, ei bine, răspunsul este nu", declara Richard Nixon (77 de ani). Doi din acești foști președinți (Nixon și Reagan) nici n-ar mai putea candida, de altfel, întrucît au fost aleși pentru două mandate, maximum permis de Constituție. Carter a fost ales o singură dată, iar Ford este singurul președinte din istoria americană care a deținut funcția fără să fi fost ales (prin demisia predecesorului său).

Ce-au însemnat toți acești patru foști președinți pentru America ? **Richard Nixon,** al 37-lea președinte, și-a început primul mandat în 1969 și pe al doilea în 1973. Chiar dacă președinția sa s-a sfîrșit în dezastru, el este unul dintre președinții care au inițiat cele mai multe deschideri în plan extern : a început destinderea cu R.P. Chineză ; a fost primul șef al Executivului care a vizitat China și Uniunea Sovietică (1972) ; a pus bazele Tratatului SALT I; a asigurat încheierea unui acord de încetare a focului cu Vietnamul și retragerea trupelor americane din Indochina; a numit noi judecători în Curtea Supremă, inclusiv președintele Curții Supreme, determinînd înclinarea balanței spre o linie mai conservatoare ș.a. Al doilea său mandat a fost scurtat de scandaluri, ca urmare a „afacerii Watergate" (spionarea Convenției Partidului Democrat, în iunie 1972). Nixon a negat amestecul Casei Albe, dovedit ulterior, odată cu dezvăluirile despre înregistrările tuturor convorbirilor desfășurate în Biroul Oval. Pus în fața procedurii de **impeachment** Nixon și-a dat demisia, la 9 august 1974.

Gerald Ford (1974—1977) i-a succedat fără alegeri și i-a acordat îndată iertarea prezidențială — fapt ce a evitat un proces traumatizant pentru întreaga națiune. Și Ford s-a implicat în probleme externe, pe linia predecesorului : o călătorie în China, o alta la Vladivostok și convorbiri intense cu omologul sovietic.

Patru foști președinți : Nixon, Reagan, Ford, Carter. Administrația în exercițiu beneficiază de sfaturile și acțiunile lor

Din 1977 pînă în 1981, Casa Albă a fost deținută de un președinte democrat, **Jimmy Carter.** Acesta a jucat un rol major în negocierile egipteano-israeliene de la Camp David, în urma cărora s-a ajuns la pacea dintre cele două țări. A încheiat Tratatele Canalului Panama, prin care se va retroceda Canalul, la sfîrșitul secolului, republicii din America Centrală. A acordat, în politica externă americană, o nouă dimensiune drepturilor omului și a cerut fiecărui ambasador american să depisteze abuzurile în acest domeniu în țara în care își avea reședința. A încheiat Tratatul SALT II, neratificat de Senat. A impus embargoul american al Jocurilor Olimpice de la Moscova, după invazia sovietică a Afganistanului. Cu toate acestea, Carter a fost criticat pentru starea economiei și sporirea inflației, iar, în plan extern, pentru slăbiciuni ilustrate îndeosebi de „afacerea Iranului" : în 1979, ambasada americană din Teheran a fost atacată și 52 de ostatici aveau să fie eliberați abia după 444 de zile, la inaugurarea următoarei președinții.

Ronald Reagan, al 40-lea președinte, a fost adus la Casa Albă și menținut la putere, pentru două mandate, de o „revoluție conservatoare", dar președinția sa va rămîne printre cele mai interesante din ultimele decenii : a impus cele mai mari reduceri de impozite din istoria americană ; a reușit o reformă a serviciilor de asigurări sociale ; deși n-a putut controla deficitul bugetar, la încheierea mandatului său, țara se bucurase de șase ani de prosperitate economică — un șomaj scăzut, o inflație redusă, costuri energetice acceptabile, pe scurt o economie puternică. În plan extern, Reagan s-a arătat la fel de intransigent : în 1983, a invadat Grenada, amenințată de comunism ; s-a opus terorismului internațional ; i-a sprijinit pe cei care se opuneau regimului sandinist, acuzat de totalitarism, din Nicaragua ; s-a întîlnit, în patru rînduri, cu liderul sovietic, reușind să încheie acorduri istorice de reducere a armamentului nuclear.

Tuturor acestor patru președinți le-a urmat **George Bush** (care, anterior, făcuse echipă cu Reagan), ajuns la Casa Albă cu o platformă de schimbări în continuitate. Politician pragmatic, care a solicitat, din primul moment, cooperarea largă cu opoziția pentru toate chestiunile interne și externe, a surprins, în primele luni, printr-o aparență de imobilism, dar care a inițiat, în plan intern și extern, o seamă de măsuri ce i-au adus, după un an, cea mai mare popularitate deținută într-o perioadă similară de vreun președinte — 70 la sută. Bush, se pare, beneficiază de experiența tuturor celorlalți ex-președinți aflați în viață.

La sfîrșitul unui mandat, un președinte american obține o pensie anuală de 66 000 dolari, plus 96 000 dolari, scutiți de impozite ,pentru întreținerea personalului. Guvernul federal oferă spațiu pentru birouri, la alegere, pentru foștii președinți — care pot deschide biblioteci, centre de studii ș.a. De regulă, toți se retrag la reședința lor, dar beneficiază și de oferta federală. Jimmy Carter, de pildă, s-a retras la Plains, în statul Georgia, unde are o proprietate, dar la Atlanta a deschis un centru și un birou post-prezidențial. Richard Nixon s-a retras în California (ca și Reagan), dar și-a reluat și avocatura.

Experiența dobîndită în timpul unui mandat, este însă atît de mare, încît un fost președinte va fi întotdeauna consultat, nu numai de politicieni locali, sau chemat pentru diverse misiuni mai dificile. Chiar și un președinte ca Richard Nixon, obligat să demisioneze, a revenit pe scena politică, după cîțiva ani, datorită experienței de care dispunea. Cazul său merită o atenție aparte. Dizgrația sa nu a însemnat și mizerie materială. Pe lîngă pensia prezidențială, el a obținut cîștiguri mari din vînzarea unor proprietăți din Florida și California și, îndeosebi, din cărțile scrise (pînă acum, în număr de șapte). Debutul revenirii sale a fost penibil și s-a petrecut în ianuarie 1978, într-un birou al Senatului, unde se oficia un serviciu memorial pentru Hubert Humphrey. Nimeni nu s-a apropiat de el, nimeni nu i-a vorbit, dar a sosit Jimmy Carter, care i-a strîns mîna și i-a urat bun venit. Nixon a participat, apoi, la inaugurarea Centrului de recreere „Richard Nixon" din Hyden, statul Kentucky, a început să călătorească mult, să dea interviuri, să se declare „surprins de audiența intervențiilor" sale, să se reconcilieze chiar cu Katherine Graham, președinta companiei „Washington Post", ziarul ce a dezvăluit, prin revelațiile sale, căderea din 1974. În 1981, la funeraliile lui Anwar Sadat, Statele Unite erau reprezentate de Ford, Carter și Nixon — trimiși de Ronald Reagan.

Implicarea foștilor președinți americani în viața publică este un subiect atît de amplu, încît o limitare, exclusiv din motive de spațiu, apare absolut necesară. Dacă ne oprim (desigur, arbitrar) asupra ultimilor trei ani, vom constata o activitate susținută, adeseori benefică și, în orice caz,

promotoare a unor interese mai largi. În martie 1987, Jimmy Carter efectua un turneu în Orientul Mijlociu şi făcea declaraţii privind o conferinţă de pace ; convorbirile erau, pe atunci, blocate. În iulie 1987, tot Carter se întîlnea, la Moscova, cu Mihail Gorbaciov, iar, într-un interviu acordat ziarului „Izvestia", îşi exprima părerea că, în negocierile asupra rachetelor cu rază medie de acţiune, fiecare parte trebuie să dea dovadă de elasticitate.

În februarie 1988, Carter cerea Israelului să pună capăt politicii de creare de noi aşezări evreieşti în teritoriile ocupate. Tot atunci, la centrul prezidenţial „Carter" din Atlanta, el rostea un amplu discurs-analiză despre drepturile omului în lume şi în S.U.A. — pe acestea din urmă criticîndu-le pentru că, deşi promotoare, nu au ratificat nici un fel de convenţie internaţională în acest domeniu. „Nu trebuie să dăm o definiţie prea îngustă drepturilor omului. Oamenii au dreptul să fie hrăniţi, adăpostiţi, îmbrăcaţi, educaţi. Trebuie protejate drepturile lor civile şi politice — libertatea cuvîntului, a gîndirii, de organizare, de a călători, de a participa la guvern". Nu era aceasta poziţia Administraţiei ? În mai 1988, Richard Nixon publică a şaptea sa carte („1999. Victorie fără război"), în care analizează relaţiile S.U.A.— U.R.S.S. Ideea esenţială era, de fapt, ideea majoră a politicii americane : „Pentru a obţine o pace reală, autentică, trebuie să descurajăm Moscova. Pentru a o descuraja, trebuie să fim puternici, întrucît o discuţie autentică este cea de pe poziţii de forţă". Evoluţiile ulterioare au confirmat cariera acestei teorii. Nixon mai afirmă că un război între superputeri „ar duce la sfîrşitul civilizaţiei". În august 1988, Carter se află din nou în Orient, la Cairo, unde preşedintele Mubarak îl solicită să intervină pe lîngă Administraţia S.U.A., pentru a o convinge de necesitatea „dezgheţării" situaţiei din regiune. Tot în luna august, Nixon, Ford şi Carter sînt invitaţi, alături de Ronald Reagan, de influentul Institut particular de cercetări „Hoover" din Washington, să-şi exprime opiniile privind viitorul ţării — „A gîndi despre America ; S.U.A. în anii '90". Richard Nixon propune o întărire a forţelor convenţionale din Europa, Coreea de sud şi zona Golfului ; cere ca S.U.A. „să profite de faptul că economia Uniunii Sovietice este oscilantă şi să-şi îmbunătăţească poziţia pretutindeni în lume" ; cere candidaţilor prezidenţiali Bush şi Dukakis să se angajeze pentru „o Americă nouă" (ideea va fi, mai tîrziu, reluată de George Bush). Gerald Ford atrăgea atenţia asupra primejdiei deficitelor bugetare : „Bomba economică cu efect întîrziat, pe care sîntem pe cale să o amorsăm, ne va produce, fără îndoială, mai multe pagube decît orice agresiune inamică, afară de cazul în care am accepta să facem faţă responsabilităţilor noastre fiscale şi să impunem sacrificiile necesare pentru eliminarea deficitului financiar". Cam acelaşi lucru afirmau şi candidaţii prezidenţiali. Jimmy Carter se arăta îngrijorat de perspectiva unei noi crize petroliere şi cerea guvernului să aibă în vedere găsirea unei soluţii problemei unei Europe „din ce în ce mai integrate, care priveşte deja către Est".

Anul trecut, Nixon scria în „Foreign Affairs" că „S.U.A. ar trebui să includă Europa răsăriteană pe agenda tratativelor americano-sovietice" ; unii comentatori susţin că aceasta s-ar fi realizat la convorbirile din Malta. În aprilie, Carter a fost în Etiopia şi a discutat cu Mengistu Haile Mariam despre normalizarea relaţiilor, dar şi despre problemele agriculturii, asistenta medicală şi distribuirea ajutoarelor pentru străinătate. În iulie, tot Carter prezenta, la Harare, „Proiectul Africa" privind dezvoltarea agriculturii africane pînă în anul 2000. În septembrie, Carter se afla la Managua, cu un grup mai larg de observatori. În noiembrie, Nixon a vizitat China (într-un moment de gravă deteriorare a raporturilor bilaterale) şi s-a întîlnit cu toţi liderii chinezi, de la preşedinte şi premier, la preşedintele Comisiei militare. Carter a participat, în noiembrie, la negocierile lui Mengistu cu Frontul Popular de Eliberare a Eritreei şi la cele dintre guvernul din Sudan şi liderul mişcării separatiste din Sud — desfăşurate în Kenya — şi a propus ca, în continuare, centrul creat de el la Atlanta să se ocupe de negocierile între părţi. Ronald Reagan a fost mesager în Japonia. Iar Jimmy Carter şi-a dus pînă la capăt misiunea de observator al alegerilor din Nicaragua, din februarie a.c.

Firește, toate aceste acţiuni, declaraţii, sugestii sînt doar cîteva din cele în care s-au implicat foştii preşedinţi. Administraţia în exerciţiu îşi putea expune, indirect, o poziţie, putea testa o posibilitate de negociere, putea avansa idei concretizate ulterior, se informa de stări de lucruri pe care nu le putea cunoaşte direct din motive diverse. Toţi foştii preşedinţi acţionau ca şi cum a doua zi se puteau prezenta în faţa Congresului pentru a-şi adresa tradiţionalul mesaj despre „Starea Uniunii".

Stelian Ţurlea

LIBIA. Incendiul de la uzina din Rabta

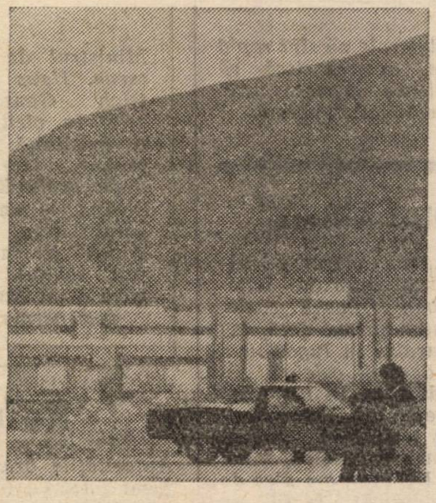

În dimineaţa zilei de joi 15 martie, în Statele Unite, Italia şi Libia circulau informaţii contradictorii în legătură cu uzina chimică libiană din Rabta, unde s-ar fi produs, cu o zi înainte, un incendiu, potrivit purtătorului de cuvînt al Casei Albe, Marlin Fitzwater, care cita „surse diplomatice", îndeosebi italiene. Uzina din Rabta, (sud-vest de Tripoli) este un complex de clădiri situat departe de orice aşezare umană, aflat sub o pază întărită. Încă din octombrie 1988, Statele Unite au afirmat că această uzină este în curs de a deveni cel mai mare complex de fabricare a armelor chimice din lume. Tripoli a respins categoric această acuzaţie, afirmînd că uzina este destinată fabricării produselor farmaceutice. Mai multe societăţi occidentale, îndeosebi vest-germane, au fost acuzate de a fi furnizat Libiei material pentru uzina Rabta. Pentru acest motiv, Societatea „Imhausen-Chemie" a fost chiar exclusă din federaţia vest-germană de chimie.

Biroul libian al relaţiilor externe (ministerul afacerilor externe) a confirmat, joi, ambasadorilor italian şi vest-german în post la Tripoli, că la Rabta a izbucnit un incendiu, care a fost rapid stăpînit — a declarat o sursă diplomatică din Paris. Washingtonul a confirmat, şi el, ştirea, precizînd că s-au produs pagube „considerabile".

Preşedintele libian, Moammer Al Kadhafi, a anunţat joi după-amiază că „s-a deschis o anchetă pentru a se descoperi dacă serviciile de informaţii vest-germane sînt implicate într-o acţiune comisă în Libia". Apoi într-o declaraţie a reprezentantului Biroului naţional pentru relaţii externe şi colaborare internaţională al Libiei — difuzată la 19 martie de agenţia „JANA" şi preluată de „TASS" — se arată că serviciile de informaţii străine au organizat o acţiune teroristă subversivă împotriva uzinei de produse farmaceutice de la Rabta, care a dus la izbucnirea unui puternic incendiu. În document se relatează, între altele, că unele ţări imperialiste, în frunte cu Statele Unite şi Israel, doresc să împiedice statele arabe să păşească pe calea unei dezvoltări paşnice. Se precizează, de asemenea, că uzina nu produce substanţe otrăvitoare.

Referindu-se la incident, într-un interviu radiodifuzat, preşedintele Bush a afirmat că serviciile americane de informaţii nu pot să se pronunţe „cu certitudine" asupra cauzelor incendiului de la Rabta. „Sînt ferm convins că uzina fabrica produse chimice nocive", putînd fi „utilizate într-un război chimic". „Deci, nu pot să regret ceea ce s-a întîmplat, dar nu vă pot spune cauza" — a adăugat Bush. „Din informaţiile pe care le deţin — a mai declarat el — nu se poate stabili, cu certitudine, dacă este vorba de un accident sau de un act de sabotaj. Am afirmat, fără teama de a fi contrazis, că Statele Unite nu au fost implicate într-o afacere de sabotaj". Pe de altă parte, şeful Executivului american a precizat că este „într-o totul adevărat" că Statele Unite au lansat o campanie diplomatică pentru „a răspîndi ştirea că uzina nu fabrică aspirină, ci produse pentru arme chimice".

La rîndul său, guvernul vest-german a respins categoric, joi seara, bănuielile conducătorului libian Moammer Kadhafi asupra serviciilor de informaţii vest-germane în incendiul de la Rabta, apreciindu-le ca „neavînd nici un fundament".

Ambasadorul vest-german la Tripoli, Juergen Hellner, a fost convocat la ministerul afacerilor externe libian. Acesta nu a putut să părăsească ambasada din cauza unor manifestanţi, care au înconjurat-o, blocînd orice deplasare. În ceea ce priveşte cauza accidentului, televiziunea din Bonn citează un expert vest-german, care cunoaşte uzina şi, potrivit căruia, cauza incendiului constă, cel mai probabil, într-un accident. Acesta ar fi distrus aproape jumătate din instalaţiile uzinei. Canalul de televiziune din Bonn a relatat că focul ar fi izbucnit în apropiere de rezervoare : în sector s-ar afla un rezervor de 60 000 litri de carburant, alături de solvenţi inflamabili.

M. B.

1000+1

Declarație

Guvernul Republicii Slovace a adoptat o declarație în legătură cu scrisoarea adresată președintelui Cehoslovaciei, Vaclav Havel, de președintele interimar al Republicii Ungare, Matyas Szürös, în care acesta se referă la nerespectarea drepturilor minorităților maghiare, care trăiesc pe teritoriul Slovaciei. În declarație, informează agenția „CTK", se arată că guvernul slovac se ocupă, în mod sistematic, de problemele politicii naționale, aspirația sa fiind ca, în cadrul procesului de democratizare, să perfecționeze continuu relațiile cu minoritățile. Se subliniază că unele opinii cu caracter extremist nu trebuie intensificate, ci depășite printr-o politică națională pozitivă.

Avertisment

Premierul nipon, T. Kaifu, i-a comunicat ministrului american al comerțului, R. Mosbacher, că țara sa va lua măsurile ce se impun pentru a evita declanșarea unei crize comerciale între Japonia și SUA — s-a aflat din surse oficiale la Tokio, citate de „France Presse". Ministrul american a subliniat, la o conferință de presă, că relațiile economice nipono-americane au ajuns într-un „punct critic" și a avertizat că, în cazul în care problemele bilaterale nu sînt rapid soluționate, acestea riscă să aibă „serioase repercusiuni" asupra economiei mondiale.

„Noua clasă"

Lucrarea „Noua clasă" a scriitorului și gînditorului iugoslav Milovan Djilas a văzut, acum, pentru prima dată, lumina tiparului în Iugoslavia. Cartea a devenit celebră în Occident după ce în 1957 manuscrisul ei a fost scos clandestin din țară. Autorul, fost înalt demnitar iugoslav, mîna dreaptă a lui Tito, s-a ales de pe urma publicării cărții cu 7 ani de închisoare. Recent, transmite postul de radio „Europa liberă", cartea a fost tipărită la Belgrad și prezentată marelui public. Djilas rupsese relațiile cu partidul comunist încă din 1954, cînd a criticat politica lui Tito. O nouă sentință i-a fost impusă ca urmare a publicării unei a doua cărți : „Conversații cu Stalin". Djilas a petrecut peste 10 ani în închisoare sub regimul lui Tito. În toate luerările sale, Djilas a atacat doctrina și practica regimurilor comuniste, ceea ce i-a atras acuzații de trădare și spionaj. Abia acum trei ani el a obținut un pașaport pentru a călători în țări occidentale și au început să-i apară în Iugoslavia unele din lucrările sale literare mai puțin controversate.

Ministrul de externe, Hans Dietrich Genscher, aflat în vizită la o grădiniță, „aprobă" lucrarea graficianului Klaus Boehle — un ou „multilateral dezvoltat" pe care a fost schițată figura demnitarului vest-german.

Refuz

Autoritățile braziliene au refuzat intrarea în țară a unui adevărat arsenal destinat asigurării securității președintelui Fidel Castro, care urmează să asiste la investitura președintelui Collor de Mello, s-a aflat din sursă oficială citată de „France Presse". Potrivit presei braziliene, arsenalul era alcătuit din 10 tone de armament cuprinzînd grenade, mitraliere și chiar rachete antiaeriene. O oficialitate din Ministerul de externe brazilian a declarat că „armamentul adus nu corespundea normelor internaționale" și cubanezii au fost autorizați să debarce numai „arme portabile".

Îngrijorare

Președintele George Bush, îngrijorat de faptul că afacerile americane sînt îndreptate excesiv spre investiții cu profituri pe termen scurt, a cerut patronatului să revină la valorile tradiționale și să ia în considerare investițiile de lungă durată. „Acesta nu este un sprint, ci un maraton. Trebuie să facem investiții în viitor, să returnăm mai mult din capitalul de investiții americane în economia productivă" — a subliniat George Bush.

Centenar

Piața Trocadero, de pe malul drept al Senei... În mod obișnuit, în zilele călduroase ale anului, sute de vizitatori urmăresc jocul fîntînilor arteziene și cel al copiilor zburdînd pe rotile. În ciuda serilor răcoroase, Piața Trocadero e, acum, iarăși plină. Cauza — un eveniment unic. Pentru a sărbători centenarul primei cărți de telefon, „France Telecom" oferă abonaților săi parizieni, prezenți în anuar, ocazia de a-și vedea numele scris cu raze laser, pe fațada Palatului Trocadero. În felul acesta, în prima decadă a lunii martie, au defilat, în ordinea cărții, 233 140 de patronime. Desigur, fără prenume ; altfel, ar fi indiscret. Dar ce mîndrie să-ți vezi numele scris luminos pe un zid al Parisului, precum cel al unei vedete ! Pentru a cunoaște seara în care va avea această bucurie — de pildă, domnul Ionescu, sînt mai mulți în carte, exceptîndu-l pe marele nostru dramaturg — este suficient să consulte minitelul. Bucurie mare, dar și prilej de regret pentru cei care au preferat să se afle pe lista roșie, cea secretă.

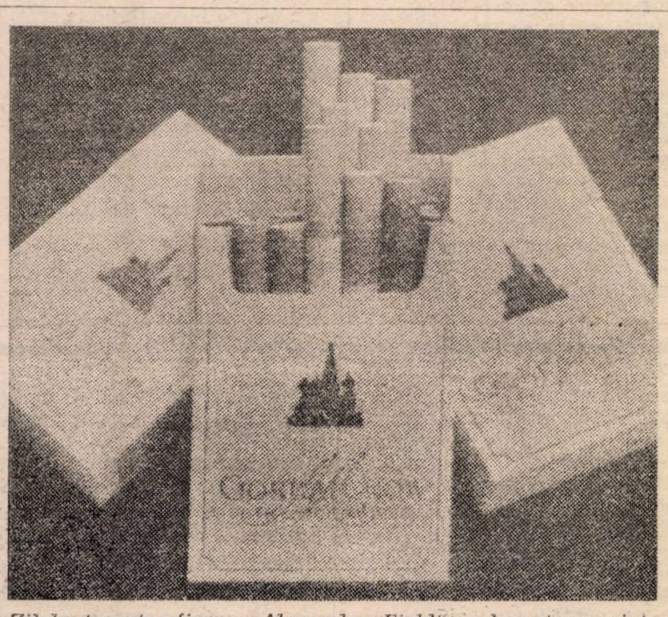

Zilele trecute, firma „Alexander Field" a lansat pe piața elvețiană țigările „Gorbaciov". Purtătorul de cuvînt al companiei a declarat că ideea are la bază popularitatea de care se bucură liderul sovietic în Europa. Un amănunt important — țigările „Gorbaciov" conțin tutun american !

Aflat la Roma, arhiepiscopul din Los Angeles, Roger Mahony, se adresează mai multor reprezentanți ai clerului, cerîndu-le să analizeze apelul său de a se permite testarea unui vaccin experimental împotriva maladiei SIDA. Există oameni care afirmă că experiența ar putea duce la infectarea accidentală a voluntarilor cu acest virus mortal.

Condiționare

Ministrul finanțelor al SUA, Nicholas Brady, dorește limitarea creditelor acordate Uniunii Sovietice, înaintea înființării Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD). Statele Unite vor participa la BERD doar în cazul în care este sigur că URSS nu va obține drepturi mai mari decît contribuția sa cu capital la această bancă.